

ประชาธิปไตย

กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่อง

ประชาธิปไตย

ระดับมัธยมศึกษา

ประชาธิปไตย

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2542 จำนวน 15,000 เล่ม

ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ลิขสิทธิ์ของกระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 974-268-8117

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่อง
ประชาธิปไตย เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา
ระดับมัธยมศึกษา ขึ้น กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้
ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2542

(นายบุญลือ ทองอยู่)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่อง ประชาธิปไตย เล่มนี้ กรมวิชาการจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

ในการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้ นายถวัลย์ ภาสจรัส เป็นผู้เขียน และให้ นายสมบุรณ์ สุขสำราญ เป็นผู้ตรวจ หนังสือเล่มนี้มุ่งให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และนอกจากนี้ยังให้แนวคิดที่ว่า ประเทศไทยของเรานั้นมีการปกครองแบบประชาธิปไตยมาเป็นระยะเวลานานแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยของเราก็นับว่ายังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างดั่งแท้ ไม่รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ และมีความสำนึกทางการเมือง ตลอดจนไม่ค่อยมีความสนใจและตระหนักว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นต้น ดังนั้น เราทุกคนจะต้องช่วยกันพัฒนาการเมืองการปกครองของเราให้ไปสู่สังคมประชาธิปไตยที่แท้จริง ซึ่งสิ่งสำคัญประการหนึ่งก็คือ เราจะต้องศึกษาเรื่องการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มีความรู้ความเข้าใจ ต้องมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง รู้จักใช้สิทธิและเสรีภาพ มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง รู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม รู้จักใช้สติปัญญาและเหตุผล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ถ้าประชาชนพัฒนาให้เกิดสิ่งต่างๆ เหล่านี้แล้ว การเมืองการปกครองของเราก็จะเจริญก้าวหน้าและมีเสถียรภาพ

กรมวิชาการจึงหวังว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้จะให้ความรู้ความเข้าใจและแนวคิดในเรื่องการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยแก่นักเรียนและผู้สนใจเป็นอย่างดี กรมวิชาการขอขอบคุณผู้เขียน ผู้ตรวจและผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ไว้ในโอกาสนี้

0
0/11

(นายอำรุง จันทวานิช)

อธิบดีกรมวิชาการ

23 สิงหาคม 2542

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1	ระบอบการปกครองในโลก	1
บทที่ 2	ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย	13
บทที่ 3	หลักการของประชาธิปไตย	19
บทที่ 4	ระบอบประชาธิปไตย	26
	“ประชาชนคือเจ้าของอำนาจอธิปไตย”	
บทที่ 5	ประชาธิปไตยของเรา	34
บทที่ 6	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	52
	“รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน”	
บทที่ 7	สิทธิและเสรีภาพ	62
บทที่ 8	เสรีภาพ	69
บทที่ 9	พระมหากษัตริย์ไทยกับการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย	75
บทที่ 10	อำนาจอธิปไตย	79
บทที่ 11	หน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนในระบอบ ประชาธิปไตย	97
บทที่ 12	แนวนโยบายของรัฐที่มีต่อประชาชน	102
บทที่ 13	การพัฒนาประชาธิปไตย	106
บทที่ 14	การพัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย	126
	ภาคผนวก	135
	บรรณานุกรม	151

บทที่ 1

ระบอบการปกครองในโลก

การที่โลกมีมนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันหลายเผ่าพันธุ์และหลากหลายวัฒนธรรมเช่นนี้ ทำให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องของความคิด ความเชื่อ ตลอดจนวิธีการจัดระเบียบทางสังคมที่จะทำให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข

โดยธรรมชาตินั้นการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์ สิ่งหนึ่งที่จะหลีกเลี่ยงไม่พ้นก็คือ ความไม่เข้าใจกัน การกระทบกระทั่งกัน การขัดแย้ง ได้เถียงกันตามความคิดเห็นของแต่ละคนที่เชื่อว่าความคิดเห็นของตนเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เป็นต้น

ความขัดแย้ง การโต้เถียง และการหาข้อยุติต่างๆ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่มนุษย์ได้พัฒนามาเป็นลำดับ ในระยะแรกก่อนที่สังคมจะมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นเช่นในปัจจุบันนี้ การจัดระเบียบทางสังคมในระยะแรกของมนุษย์จะเกิดจากคำสั่งสอนของศาสนาทางศาสนาเป็นส่วนใหญ่ นั่นคือการใช้คุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจให้รู้จักความรับผิดชอบ ชั่ว ดี รู้จักการยับยั้งชั่งใจที่จะกระทำความผิดต่อสังคมมนุษย์ด้วยกัน

คำสั่งสอนของศาสนาทางศาสนาทำให้เกิดความเชื่อ ความศรัทธา และกลายเป็นวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ เป็นจุดเริ่มต้นของ

การจัดระเบียบทางสังคมของมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติในกลุ่มคนที่นับถือศาสนาเดียวกัน

การจัดระเบียบทางสังคมด้วยคำสั่งสอนของศาสดาเช่นนี้ นับเป็นการจัดระเบียบจากภายในจิตใจของมนุษย์ นั่นคือ มนุษย์แต่ละคนรู้จักควบคุมตนเองจากความรู้สึกภายในของตนตามที่ได้รับคำสั่งสอนมาจากศาสดาแต่ละองค์ คำสั่งสอนของศาสดาบางองค์ไม่ได้ถือว่าเป็นกฎหมาย ดังนั้นถ้าหากจะมีมนุษย์คนใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งสอนดังกล่าวก็ไม่ได้มีความผิดและไม่มีการลงโทษทางร่างกายแต่อย่างใด และมนุษย์บางคนอาจจะสร้างความเดือดร้อนให้กับบุคคลอื่นโดยไม่สนใจคำสั่งสอนของศาสดาก็ได้ ซึ่งในกรณีเช่นนี้สังคมก็จะไม่สามารถจัดการกับความผิดของมนุษย์ผู้นั้นได้

เมื่อสังคมมนุษย์เริ่มมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ เริ่มปรากฏขึ้นในหลายๆ ลักษณะ บางครั้งคำสั่งสอนของศาสดาทางศาสนาก็ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ได้ทุกคน ทำให้การอยู่ร่วมกันของมนุษย์มีความขัดแย้งและเริ่มวุ่นวายขึ้นเป็นลำดับ ปัญหาต่างๆ เริ่มมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นตามความเจริญของโลกมนุษย์

เมื่อโลกมนุษย์มีความเจริญมากยิ่งขึ้น มีความสลับซับซ้อนในการดำรงชีวิตมากยิ่งขึ้นเช่นนี้ ปัญหาต่างๆ จึงต้องได้รับการแก้ไข เมื่อคำสั่งสอนของศาสดาทางศาสนาไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์จำนวนหนึ่งที่ชอบสร้างความเดือดร้อนให้สังคมได้ มนุษย์ก็เริ่มสร้างกฎเกณฑ์ภายนอกจิตใจขึ้นมาควบคุมมนุษย์ด้วยกันเอง ทั้งนี้ก็เพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันด้วยความสงบเรียบร้อยและมีสันติสุข

ระบบที่ประเทศทั้งหลายในโลกได้คิดค้นขึ้นมาควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์เช่นนี้ก็คือรูปแบบในการปกครองระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเองที่เรียกว่า ระบบการเมือง

ระบอบการเมืองดังกล่าวนี้ มนุษย์คิดขึ้นมาเพื่อจัดระเบียบทางสังคมให้กับประชาชนในชาติของตนกันหลากหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบนั้นก็จะมีเชื่อมั่นมั่นศรัทธาที่เรียกกันว่า **อุดมการณ์ของระบอบการเมือง** ที่แตกต่างกันไป แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ให้นมนุษย์อยู่ร่วมกันโดยมีปัญหให้น้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

ระบอบการเมืองนั้นมีผู้คิดค้นกันมากมายหลายรูปแบบ บางระบอบก็มีความคล้ายคลึงกัน บางระบอบก็เป็นการนำข้อดีของระบอบการเมืองต่างๆ มาผสมผสานดัดแปลงให้ดียิ่งขึ้นตามความเชื่อของตน แล้วตั้งเป็นระบอบการเมืองใหม่ขึ้นมา แม้ว่าโลกนี้จะมีการคิดค้นระบอบการเมืองไว้มากมายก็จริงอยู่ แต่เมื่อจำแนกตามลักษณะของการปกครองแล้วก็จะสรุปได้ว่า ระบอบการเมืองในโลกนี้มีอยู่เพียง 2 ระบอบใหญ่ๆ เท่านั้น คือ **ระบอบการเมืองแบบเผด็จการ** กับ **ระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตย**

ระบอบการเมืองทั้งสองนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อและอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน และเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่แจ่มชัดขึ้น จะขอเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่าง ดังนี้

1. ระบอบการเมืองแบบเผด็จการ

ระบอบการเมืองแบบเผด็จการ เป็นระบอบที่ถือว่าอำนาจการปกครองเป็นอำนาจที่ไม่มีขอบเขตจำกัด การจัดระเบียบในสังคมจะต้องควบคุมอย่างเข้มงวดจากอำนาจของรัฐ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การศึกษา หรือเรื่องอื่นใดก็ตามที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบทางสังคมแล้ว สิ่งเหล่านี้จะต้องอยู่ภายใต้ **อำนาจการควบคุมของรัฐทั้งหมด**

จากแนวคิดดังกล่าว ระบบการเมืองแบบเผด็จการ อำนาจสูงสุดจึงอยู่กับผู้ปกครองประเทศแต่เพียงผู้เดียว หรือกลุ่มเดียว ประชาชนภายใต้ระบบการปกครองแบบเผด็จการจึงมีสภาพเป็นเพียงแค่เครื่องมือของรัฐอย่างหนึ่งที่จะต้องปฏิบัติตามที่รัฐกำหนดในเรื่องต่างๆ อย่างเคร่งครัด สิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นเรื่องที่รัฐเป็นผู้กำหนดให้ว่ามีขอบเขตแค่ไหนในการแสดงออกต่อสังคม ข้อสำคัญ สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวจะถูกควบคุมอย่างเข้มงวดและด้วยความเคร่งครัดมากเป็นพิเศษ

จากการที่ระบบการเมืองแบบเผด็จการกำหนดขอบเขตการแสดงออกของประชาชนให้มีขอบเขตจำกัดและแคบกว่าระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ประชาชนจึงเป็นเสมือนเครื่องมือในการปกครองของรัฐอย่างหนึ่ง ซึ่งนอกจากประชาชนแล้วสถาบันทางศาสนา สถาบันการศึกษา และสถาบันทางสังคมอื่นๆ จะถูกระดมมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปกครอง เช่นนำจุดเด่นของความเข้มแข็งของสถาบันศาสนามาเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบทางสังคมให้เป็นไปตามอุดมการณ์หรือเป้าหมายที่ผู้ปกครองตามระบอบเผด็จการต้องการอีกด้วย

ระบบการเมืองแบบเผด็จการ จะถือความต้องการของรัฐเป็นหลักใหญ่ ด้วยเหตุนี้การปกครองประชาชนจึงเป็นไปด้วยความเข้มงวด เพื่อควบคุมความสงบเรียบร้อย โดยหากเกิดเหตุการณ์ใดส่อไปในทางที่จะก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้นแล้ว รัฐบาลจะใช้วิธีการเด็ดขาดเข้าแก้ปัญหาอย่างรวดเร็วโดยมิค่อยคำนึงถึงเหตุผลที่ถูกต้องที่ควรมากนัก ทั้งนี้เพราะมุ่งที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยภายใต้ระบบการเมืองแบบเผด็จการเป็นสำคัญ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวรัฐจึงต้องเข้าไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพของ

ประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ พยายามดำเนินการต่างๆ ให้ประชาชนเกรงกลัวด้วยอำนาจเด็ดขาดของผู้ปกครองซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมเผด็จการ เช่นการจับกุม การจองจำ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพ การจำกัดบริเวณให้อยู่อาศัยในขอบเขตจำกัด ตัวอย่างเช่น กรณีที่ครั้งหนึ่งรัฐบาลเผด็จการทหารของพม่าจำกัดบริเวณให้นางอองซานซูจีนักเรียกร้องประชาธิปไตยของพม่าให้จำกัดขอบเขตอยู่อาศัยเฉพาะบริเวณบ้านเท่านั้น เป็นต้น

นอกจากมาตรการที่ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงกลัวดังกล่าวแล้ว ประชาชนที่เกิดมาในยุคหลังก็จะได้รับการปลูกฝังความคิด ความเชื่อให้เป็นไปตามที่รัฐต้องการทั้งสิ้น เป็นต้นว่าจะต้องทำงานให้กับรัฐเสียสละเพื่อรัฐ คิดแบบที่รัฐเป็นผู้กำหนดให้คิด แสดงออกตามแบบที่รัฐกำหนด และเชื่อฟังความคิดของผู้นำประเทศแต่เพียงผู้เดียว และถ้าผู้ใดขัดขืนก็จะได้รับการลงโทษอย่างรุนแรงเพื่อไม่ให้เป็นอย่างต่อคนในสังคมต่อไป

ระบอบการเมืองแบบเผด็จการนั้นยังมีการจำแนกออกไปอีกหลายประเภท เช่น ระบอบเผด็จการแบบอำนาจนิยม และ ระบอบเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ

1. ระบอบเผด็จการแบบอำนาจนิยม

ระบอบเผด็จการแบบอำนาจนิยม เป็นการปกครองที่ใช้ อำนาจเป็นหลักสำคัญในการปกครองประชาชน นั่นคือ ผู้ปกครองประเทศจะใช้อำนาจโดยไม่ฟังเหตุผลของประชาชน การตัดสินใจใดๆ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจดังกล่าวด้วยในทุกกรณี

2. ระบอบเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ

ระบอบเผด็จการแบบเบ็ดเสร็จ ถือเป็นทั้งระบอบการปกครอง และระบอบทางสังคมที่รัฐมีอำนาจสูงสุดและสามารถจัดระเบียบทางสังคม

เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายให้ประชาชนดำเนินวิถีชีวิตตามที่รัฐต้องการด้วยการใช้อำนาจอย่างไม่มีขอบเขตจำกัดอีกด้วย

ระบอบการเมืองแบบเผด็จการนี้ยังมีการนำมาประยุกต์ผสมผสานในอีกหลายรูปแบบ แต่ที่แพร่หลายและเป็นที่รู้จักกันดีมาแต่อดีตและได้รับการจารึกไว้ในประวัติศาสตร์นั้นได้แก่ เผด็จการฟาสซิสต์ และเผด็จการนาซี ซึ่งจะขอนำหลักการของลัทธิดังกล่าวมาให้ศึกษาเพียงบางส่วน เพื่อจะได้นำไปเปรียบเทียบกับ การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยในโอกาสต่อไป ดังนี้

สหยาคุสึกเบนิโต
มุสโสลินี กับ
ฮิตเลอร์

เผด็จการฟาสซิสต์

ฟาสซิสต์เป็นระบอบการเมืองแบบเผด็จการของประเทศอิตาลี คิดค้นขึ้นโดย เบนิตโต มุสโสลินี ในปี ค.ศ.1919 การคิดค้นแนวคิดดังกล่าวนี้ ขึ้นมาก็เพื่อต่อต้านกับการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ ด้วยการจัดตั้ง พรรคฟาสซิสต์เข้ายึดอำนาจในประเทศอิตาลีเมื่อปี ค.ศ. 1922

ฟาสซิสต์ เป็นคำในภาษาอิตาเลียน แปลว่า กลุ่ม หรือ ขบวนการ แนวคิดสำคัญของลัทธิฟาสซิสต์ ถือว่าประชาชนเป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถ ขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ มีอารมณ์ฉุนเฉียวไม่สามารถปกครองตนเองได้ จะต้องถูกปกครองโดยกลุ่มชนชั้นนำ ซึ่งมีความสามารถพิเศษสูง ทั้งด้านสติปัญญา กำลังใจ และจริยธรรม

เมื่อมุสโสลินีนำลัทธิฟาสซิสต์ไปใช้นั้น ได้มีการกวาดล้างพรรคการเมืองต่างๆ จนหมดสิ้น จากนั้นได้กำหนดข้อห้ามเข้มงวดในการห้าม ประชาชนวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและการปกครองของรัฐบาล ห้ามการจัดตั้งกลุ่มใดๆ ที่มีแนวโน้มจะเป็นอันตรายต่อระบบฟาสซิสต์ รัฐเป็นผู้เข้ามาควบคุมเรื่องต่างๆ ด้วยตนเอง

สาระสำคัญของลัทธิฟาสซิสมนั้นมีดังนี้

1. ปลุกฝังให้คนมีความเชื่อโดยไม่คำนึงถึงเหตุผล มุ่งเน้นให้คน เชื่อฟังผู้นำเป็นสำคัญ เพื่อกำหนดให้ประชาชนเป็นกลไกหนึ่งของการ ปกครองตามระบบเผด็จการฟาสซิสต์

2. ปฏิเสธความเชื่อที่ว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นการ ปฏิเสธความเชื่อตามลัทธิการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยพยายาม ชี้ให้ประชาชนเห็นว่า ความเชื่อที่ว่าคนเรามีความเท่าเทียมกันนั้นเป็น ความเชื่อที่มั่ววาย และเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้

3. นิยมความรุนแรงและการโฆษณาชวนเชื่อ ฟาสซิสต์ได้แบ่งชนชั้นของประชาชนออกเป็นสองพวก คือ เพื่อนและศัตรู โดยถือว่าคนที่ไม่ใช่เพื่อนนั้นเป็นศัตรูที่จะต้องทำลายให้หมด ไม่ว่าจะอยู่ในประเทศหรือนอกประเทศก็ตาม

นอกจากจะใช้ความรุนแรงแล้ว ลัทธิฟาสซิสต์ยังใช้วิธีการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อปลุกพลังมวลชนของตนและผู้ที่ชื่นชอบลัทธิดังกล่าวในทุกรูปแบบอีกด้วย

4. รัฐบาลโดยชนชั้นนำ หมายถึงการกำหนดให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นศรัทธาว่าผู้นำของประเทศเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่ดีเลิศ จะไม่มีโอกาสผิดพลาดแต่อย่างใด

5. การปกครองแบบเบ็ดเสร็จ หมายถึงการปกครองที่ใช้อำนาจเข้าควบคุมชีวิตของประชาชน รวมไปถึงการควบคุมกิจการทุกอย่างให้อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐทั้งหมด

6. ความนิยมในเชื้อชาติ เป็นการปลุกฝังความเชื่อที่ว่าชนชั้นนำเป็นผู้มีฐานะเหนือชนชั้นอื่นๆ และชนชั้นนำมีอำนาจบังคับให้บุคคลอื่น ย่อมต้องปฏิบัติตามตน

7. การปฏิเสธกฎหมายระหว่างประเทศ เป็นความเชื่อที่ว่าประเทศทั้งหลายในโลกไม่มีความเท่าเทียมกัน จึงยึดถือเอาความรุนแรง เชื้อชาตินิยม และสงคราม เป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐ

ฮิตเลอร์
กับ
นายพลเรอแรเตอร์

เผด็จการนาซี

ลัทธินาซีกำเนิดในประเทศเยอรมนี โดย ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ ซึ่งได้พัฒนาจากหลักการของลัทธิฟาสซิสต์ เช่น เรื่องของการยกย่องผู้นำ การใช้อำนาจ การใช้กำลัง ตลอดจนการผูกขาดอำนาจทางการเมือง เป็นต้น

ลัทธินาซีได้ใช้แนวคิดเรื่องชาตินิยมแบบรุนแรง ทั้งนี้เพื่อปลุกประชาชนให้เกิดความรักชาติแบบลุ่มหลงและเกิดความจงรักภักดีอย่างแรงกล้า

สาระสำคัญของลัทธินาซี มีดังนี้

1. การกำหนดแนวคิดให้ประชาชน

รัฐจะเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนใช้พลังทางความคิดสติปัญญาไปในทางที่รัฐต้องการให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ผลประโยชน์ที่จะเกิดแก่ชุมชนและชาติ เป็นผลประโยชน์ที่อยู่เหนือความคิดและเสรีภาพของประชาชนแต่ละคน

2. จำกัดความรู้สึกเป็นประชาธิปไตยของประชาชน

แนวคิดของนาซีถือว่าลัธิดังกล่าวจะเจริญก้าวหน้าและมีความเข้มแข็งต่อไปได้ จะต้องมิผู้นำที่เข้มแข็งและเข้มงวดในความมีระเบียบวินัยมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การจำกัดความรู้สึกเป็นประชาธิปไตยของประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองของนาซีก็เพราะผู้นำลัทธินาซีเห็นว่าแนวคิดของประชาธิปไตยนั้นเป็นแนวคิดที่เปิดโอกาสให้ประชาชนโดยทั่วไปสามารถขึ้นไปเป็นผู้นำได้ ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ นาซีเห็นว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความอ่อนแอทางการปกครอง ทั้งนี้เพราะกลุ่มคนที่เป็นผู้นำตามระบอบประชาธิปไตยเป็นกลุ่มคนที่มาจากหลายอาชีพ มีทั้งผู้ที่เข้มแข็ง และผู้ที่อ่อนแอ

ลัทธินาซีเห็นว่าผู้นำในระบอบประชาธิปไตยนั้น ผู้ที่อ่อนแอจะทำให้พลังความสามารถและความเข้มแข็งของผู้นำในกลุ่มประชาธิปไตยถดถอยลงและสูญเสียอำนาจการปกครองในที่สุดได้

ด้วยเหตุนี้ ลัทธินาซีจึงจำกัดความรู้สึกเป็นประชาธิปไตยของประชาชนของตน เพราะแนวคิดเป็นไปในลักษณะที่ตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง

กับแนวความคิดของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย

3. จำกัดความเสมอภาคของประชาชนตามหลักการธรรมชาติ

ลัทธินาซีเชื่อว่ามนุษย์มีความแตกต่างกันโดยธรรมชาติ คนที่มีความเข้มแข็งและฉลาดโดยธรรมชาตินั้น สมควรจะเป็นบุคคลพิเศษที่มีสิทธิจะปกครองผู้ที่อ่อนแอกว่าโดยชอบธรรม เพราะความไม่เท่าเทียมดังกล่าวเป็นมาจากธรรมชาติที่ไม่สามารถจะแก้ไขให้เกิดความทัดเทียมกันได้

4. จำกัดขอบเขตของเหตุผล

ลัทธินาซีเข้าใจหลักการของเหตุผล แต่ลัทธิดังกล่าวก็กำหนดขอบเขตของเหตุผลของประชาชนให้อยู่ในวงจำกัดเท่าที่จะมากได้ ทั้งนี้เพราะต้องป้องกันไม่ให้สิ่งดังกล่าวย้อนกลับมานั่นทอนความมั่นคงของลัทธิของตน

5. ความจงรักภักดีต่อชาติ

หลักการของลัทธินาซีเชื่อว่าประชาชนที่จะเป็นประโยชน์ต่อรัฐคือบุคคลที่เข้าใจเจตนารมณ์ของชาติ เป็นผู้รับใช้รัฐด้วยความรู้ความสามารถจนเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชาติ

6. การเหยียดผิว

เป็นหลักการที่ลัทธินาซีเชื่อว่าคนเยอรมันเป็นชาติที่เจริญและมีความยิ่งใหญ่ ยิวเป็นชาติล้าหลังที่ต่ำต้อยสมควรที่จะต้องล้างเผ่าพันธุ์ที่ต่ำต้อยนี้ให้สูญสิ้นไป

7. ความสำคัญของเผ่าพันธุ์

ลัทธินาซีถือว่าเผ่าอารยันเป็นเผ่าที่มีความรู้ความสามารถมากกว่าเผ่าพันธุ์ใดๆในโลก ดังนั้นเผ่าอารยันจึงเป็นเผ่าที่สมควรจะปกครองมนุษย์เผ่าพันธุ์อื่นทั้งในประเทศและทั่วโลกด้วย

8. อำนาจเหนือสิ่งอื่นใด

อดอล์ฟ ฮิตเลอร์ เชื่อว่า อำนาจ เป็นแนวทางที่ทำให้ลัทธินาซีมีความยิ่งใหญ่เกรียงไกร ทั้งยังเป็นจุดหมายปลายทางที่จะทำให้ความยิ่งใหญ่ นั้นแผ่ขยายอำนาจครอบคลุมไปทั่วโลกอีกด้วย

จากความเชื่อดังกล่าวนี้ อดอล์ฟ ฮิตเลอร์ จึงได้กำหนดให้การศึกษาเน้นในเรื่องการสร้างร่างกายให้มีสุขภาพอนามัยที่เข้มแข็ง อุปนิสัยรักดีต่อชาติอย่างรุนแรง ให้ความรู้เพื่อปลูกฝังอุดมคติในหมู่ประชาชนให้มากที่สุด เพราะเชื่อว่าคนที่มีการศึกษาน้อยแต่มีร่างกายที่เข้มแข็งย่อมก่อให้เกิดประโยชน์แก่รัฐมากกว่าคนที่มีการศึกษาดีแต่มีร่างกายอ่อนแอ

ส่วนในเรื่องการปลูกฝังเรื่องอุดมคตินั้นก็เพื่อให้ประชาชนมุ่งมั่นปฏิบัติตามอุดมคติ ซึ่งก็หมายถึงประชาชนจะมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการสร้างความยิ่งใหญ่เกรียงไกรให้กับรัฐต่อไปในอนาคต

9. หลักความสำคัญเกี่ยวกับเชื้อชาติ

ลัทธินาซีให้ความสำคัญกับเรื่องของสายโลหิตและเชื้อชาติว่ามีความสำคัญต่อการหล่อหลอมจิตใจอันแข็งแกร่งของมนุษย์ ด้วยเหตุนี้จึงจำแนกสายโลหิตออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

9.1 เชื้อชาติหรือสายโลหิตที่สร้างวัฒนธรรม ได้แก่ เผ่าอารยัน นอร์ดิก และเยอรมัน

9.2 เชื้อชาติที่รักษาวัฒนธรรม ได้แก่ อังกฤษ

9.3 เชื้อชาติที่ทำลายวัฒนธรรม ได้แก่ ฝรั่งเศส นิโกร ยิว

10. หลักจักรวรรดินิยม

ลัทธินาซีให้ความสำคัญกับการขยายอำนาจไปยังดินแดนต่างๆ ทั้งในเอเชียและยุโรป ยกย่องการทำให้สงครามว่าเป็นความยิ่งใหญ่ที่จะต้องปฏิบัติเพื่อการสร้างอาณานิคมให้อยู่ภายใต้การปกครองของตน

บทที่ 2

ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย

ระบบการเมืองทั้งหลายในโลกนี้ เกิดขึ้นมาก็เพราะความคิดของนักคิด นักค้นคว้าที่เชื่อว่า ถ้าหากมนุษย์จัดระบบการปกครองตามแนวคิดของตนแล้วมนุษย์จะได้รับความสุข มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งมีความเป็นธรรมในสังคม

ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย เป็นระบบการเมืองที่เสนอรูปแบบในการปกครองอีกระบบหนึ่งที่หลายประเทศในสังคมโลกเห็นว่าเป็นระบบการปกครองที่ดีที่สุดในบรรดาระบบการปกครองที่มีอยู่ในโลกเวลานี้ ทั้งนี้เพราะการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนปกครองกันเอง ซึ่งเรียกว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

ความหมายของคำว่า การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนนี้ หมายความว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่เปิดโอกาสให้คนทุกคนที่มีความรู้ความสามารถและได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในประเทศของตนเลือกให้เป็นตัวแทนเข้าไปบริหารประเทศแทนประชาชนในประเทศนั้นๆ และถ้าหากผู้ที่ประชาชนเลือกไปเป็นตัวแทนไม่สามารถที่จะบริหารงานตามความต้องการของประชาชนได้ตามเงื่อนไขเวลาที่ประชาชนกำหนดให้แล้ว

ประชาชนก็มีสิทธิที่จะเลือกบุคคลอื่นที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปบริหารประเทศแทนตนได้เช่นเดียวกัน

ด้วยเหตุนี้ ประชาชนที่อยู่ในประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงมีสิทธิที่จะเลือกผู้นำประเทศของตนได้ตามความคิดเห็นของตนโดยอิสระเสรี ในขณะเดียวกัน ประชาชนคนใดที่เห็นว่าตนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะบริหารประเทศได้ ก็มีสิทธิเสนอตัวเองให้ประชาชนอื่นในประเทศได้พิจารณาเลือกเข้าไปเป็นผู้แทนของประชาชนเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ หรือเข้าไปตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารประเทศแทนประชาชน ตามกฎกติกาประชาธิปไตยที่สังคมของแต่ละประเทศจะร่วมกันกำหนดขึ้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีโอกาสนี้ที่จะเสนอตัวเข้าไปทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนได้ทุกโอกาส โดยไม่จำกัดว่าบุคคลผู้นั้นจะเกิดในตระกูลใด ทั้งนี้ เพราะระบอบประชาธิปไตย เป็นระบอบที่ให้สิทธิ เสรีภาพ และโอกาสแก่ประชาชนทุกคนในประเทศโดยเท่าเทียมกันนั่นเอง

การที่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นที่นิยมของประชาชนจำนวนมากในโลก และได้รับการยอมรับว่าเป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุดนั้น ก็เพราะการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังกล่าวมีจุดเด่นที่สอดคล้องกับความต้องการของมนุษย์ส่วนใหญ่ โดยการยึดถือหลักการพื้นฐานสำคัญในการปกครองไว้ด้วยการถือหลักที่ว่า

1. มนุษย์มีความเท่าเทียมกัน
2. มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลสามารถที่จะปกครองตนเองได้
3. มนุษย์มีสิทธิ เสรีภาพ และต้องการมีหลักประกันในการใช้

สิทธิเสรีภาพของตนโดยสมบูรณ์

จากหลักการพื้นฐานของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยดังกล่าว ทำให้ระบบการเมืองแบบนี้กำหนดให้มีมาตรการสิ่งต่างๆขึ้น เพื่อให้ ความเป็นประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งและอยู่ร่วมกันโดยสันติ ดังนี้

1. การสร้างสถาบันตัวแทน

แม้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะเชื่อว่ามนุษย์ เป็นผู้มีเหตุผล สามารถที่จะปกครองตนเองได้ก็จริงอยู่ แต่เนื่องจาก มนุษย์แต่ละสังคมมีเป็นจำนวนมาก การที่จะให้ทุกคนเข้าไปมีส่วนร่วมใน การปกครองประเทศพร้อมๆกันทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ และ ด้วยข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้มนุษย์จึงคิดรูปแบบที่จะช่วยให้การปกครอง ประเทศเป็นไปด้วยความเรียบร้อยขึ้น ซึ่งรูปแบบดังกล่าวก็คือการกำหนด ให้มี การสร้างสถาบันตัวแทนของประชาชน ขึ้นมา

สถาบันตัวแทนของประชาชนนี้ เป็นรูปแบบการจัดระเบียบทาง สังคมอีกรูปแบบหนึ่งที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของ ประชาชนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย นั่นคือในการปกครองประเทศเมื่อ ประชาชนไม่สามารถจะเข้าไปปกครองประเทศได้ครบหมดทุกคน ก็จำเป็น ที่จะต้องเลือกบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือเป็นคณะบุคคลให้เป็นตัวแทน ของตนเข้าไปทำหน้าที่ในการมีส่วนร่วมบริหารงานแทนตนเองด้วยวิธี การออกเสียงเลือกตั้งผู้ที่จะทำหน้าที่แทนตนตามกฎหมายที่ช่วยกันสร้าง ขึ้นมาสำหรับใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินการต่างๆ ร่วมกัน

2. การกำหนดกระบวนการเลือกตั้ง

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะเป็นการปกครองของ ประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ได้อย่างสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อ

ประชาชนจะต้องมีสิทธิและเสรีภาพในการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนได้อย่างเสรี นั่นคือ จะต้องมีการเลือกตั้งโดยให้ประชาชนทุกคนได้ใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกผู้แทนของตนโดยทัดเทียมกัน

3. การมีพรรคการเมือง

ในการปกครองประเทศเมื่อจำเป็นต้องใช้ตัวแทนในการเข้าไปปฏิบัติหน้าที่แทนประชาชนส่วนใหญ่แล้ว สิ่งที่จะต้องอย่างยิ่งในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยก็คือ ประชาชนจะต้องร่วมกันจัดตั้งพรรคการเมือง ซึ่งพรรคการเมืองดังกล่าวนี้ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่จะจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาได้ตามขอบเขตและข้อกำหนดทางกฎหมาย เพื่ออาสาเข้าไปเป็นตัวแทนของประชาชนด้วยการประกาศนโยบายของพรรคว่ามีนโยบายอย่างไรในการบริหารงานแทนประชาชน เมื่อประชาชนพิจารณาแล้วว่าพรรคการเมืองดังกล่าวมีแนวคิดในการบริหารบ้านเมืองตรงกับความต้องการของตนเองก็จะเลือกพรรคการเมืองนั้นเข้าไปบริหารประเทศแทนตนต่อไป

4. มีหน่วยงานของรัฐบาล

ในการบริหารประเทศให้เจริญก้าวหน้า นอกจากจะมีพรรคการเมือง สถาบันตัวแทนทำหน้าที่ออกกฎหมายเป็นรัฐบาล และอื่นๆ แล้ว สิ่งหนึ่งที่จะขาดไม่ได้ก็คือหน่วยงานของรัฐบาลที่จัดตั้งเป็นกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ ทั้งนี้เพราะตามวิถีทางประชาธิปไตยนั้น นักการเมืองจะมีวาระการบริหารงานอยู่ในช่วงเวลา 4 ปี และมีจำนวนผู้บริหารงานน้อย ดังนั้นหน่วยงานที่จะช่วยให้การบริหารงานของรัฐบาลเป็นไปตามเป้าหมายด้วยความเรียบร้อยนั้นก็คือกระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทางราชการเป็นผู้จัดตั้งขึ้น และมีข้าราชการที่เรียกว่าข้าราชการประจำเป็นผู้บริหารงานตามนโยบายของพรรคการเมืองต่างๆ ที่เป็นพรรค

กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาของชาติ

ผู้จัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศแทนประชาชน

5. การใช้เสียงข้างมาก

ในการบริหารงานหรือการกำหนดแนวทางการบริหารประเทศนั้น บางครั้งก็มีปัญหาในการตัดสินใจว่าจะดำเนินการอย่างไรดีกับอนาคตของประเทศ ซึ่งในกรณีเช่นนี้ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยจะต้องรับฟัง

ความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่โดยทั่วไปว่าประชาชนมีความต้องการอย่างไร

โดยธรรมชาติ มนุษย์ย่อมมีความคิดเห็นและความต้องการที่แตกต่างกันเป็นธรรมดา แต่เพื่อหาข้อยุติโดยสันติ การปกครองในระบบประชาธิปไตยจึงต้องอาศัยการลงมติของประชาชนว่ามีความเห็นเป็นเช่นไร ถ้าหากมติข้างไหนมากกว่าก็จะดำเนินการตามมติดังกล่าว ซึ่งถือว่าเป็นความต้องการส่วนใหญ่ของประชาชนในประเทศที่จะต้องดำเนินการไปตามนั้น

บทที่ 3

หลักการของประชาธิปไตย

จุดเด่นของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยก็คือ เป็นระบบการเมืองที่ให้อิสระในการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้เป็นไปตามธรรมชาติมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ โดยมีหลักการดังนี้

1. ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองของประชาชน ดังนั้น อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศนี้จึงเป็นของประชาชนโดยสมบูรณ์

คำว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศนี้ ความหมายก็คือประชาชนเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองตนเอง โดยมีผู้แทนที่ตนเลือกเข้าไปทำหน้าที่แทนตนในการบริหาร หรือควบคุมการบริหารงานของผู้บริหารประเทศ ซึ่งอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศนี้ เราเรียกกันว่า อำนาจอธิปไตย

การที่ประชาชนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศย่อมเป็นผลดีแก่ประชาชนโดยรวม นั่นคือ ประชาชนสามารถตัดสินใจเลือกผู้นำประเทศได้โดยผ่านการเลือกตั้ง ด้วยการใช้เสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ตัดสิน ผลการตัดสินใจของประชาชนในแต่ละครั้งที่มีการเลือกผู้นำในการปกครองประเทศนั้น คือการลงประชามติของมหาชนว่าต้องการให้ผู้ใดเป็นผู้นำประเทศของตน

การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน

การปกครองในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ในทุกขั้นตอนของการปกครอง ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเสมอ เช่นการจัดตั้งพรรคการเมือง การมีสิทธิในการเลือกตั้งระดับต่างๆ รวมไปถึงการมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศ หรือเข้าไปตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหารประเทศ เป็นต้น

3. การมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

ประชาชนในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย จะมีสิทธิในเรื่องต่างๆ อย่างกว้างขวาง เช่นสิทธิในการสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง สิทธิในการใช้สิทธิเลือกตั้ง สิทธิในการดำรงชีวิตอื่นๆ ภายใต้กฎหมายที่ประชาชนร่วมกันกำหนดขึ้น เป็นต้น

นอกจากนี้ ประชาชนยังมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการปกครองในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยอีกด้วย ทั้งนี้เพราะการปกครองในระบบดังกล่าวนี้ประชาชนสามารถจะตรวจสอบการบริหารงานของผู้ปกครองประเทศได้ในทุกวิถีทางและมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นต่างๆ ได้โดยเสรี

ในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย การที่ประชาชนจะแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล หรือรวมตัวกันเพื่อกลุ่มผลประโยชน์ ไม่ถือว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมาย แต่ถือเป็นการใช้อำนาจในการปกครองของประชาชนที่สามารถจะกระทำได้

4. เป็นการปกครองเพื่อประโยชน์ของประชาชน

เมื่อมีความเห็นว่า การปกครองในระบบประชาธิปไตย เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน เช่นนี้แล้ว การดำเนินการทั้งหลายของรัฐจะต้องมุ่งไปที่ผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก นั่นคือ รัฐต้องจัดการบริหารงานตามที่ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการ

คำว่าผลประโยชน์ของประชาชน หมายถึงผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมของประเทศ เช่นการจัดการให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งการจะบริหารงานให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีนั้น หมายถึงต้องมีการจัดระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชน

ในด้านต่างๆ ให้สูงที่สุดเท่าที่จะสามารถกระทำได้ตามความพร้อมที่มีอยู่ จัดการด้านสาธารณสุขให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง ดำเนินการด้านเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นการส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้สูงขึ้น จัดให้มีบริการด้านสาธารณสุขภาคที่ดีแก่ประชาชน เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ดำเนินกิจกรรมทางด้านการเมืองด้วยความเป็นธรรม เป็นต้น

สำหรับประโยชน์ที่ประชาชนในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยต้องการมากที่สุด นอกจากที่ยกตัวอย่างข้างต้นซึ่งเป็นที่ยปรารถนาของประชาชนเป็นอย่างยิ่งก็คือ ประชาชนต้องการประโยชน์ในเรื่องการมีสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิตและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง ต้องการโอกาสที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศในรูปแบบต่างๆ หรือการมีโอกาสในรูปแบบอื่นๆ ที่ประชาชนมีความรู้ความสามารถเฉพาะตน ต้องการมีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ฯลฯ

สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างของการปกครองเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนตามหลักการของระบอบประชาธิปไตยทั้งสิ้น

5. ความมีเหตุผล

ในการที่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่นำเอาอำนาจมาบังคับขู่เข็ญประชาชนนั้น ก็เพราะมีความเชื่อว่า มนุษย์นั้นแม้จะมีบางส่วนที่ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการปกครองก็จริงอยู่ แต่ก็เชื่อว่า ผลที่สุดแล้ว มนุษย์ย่อมมีเหตุผลเป็นของตนเองอยู่บ้าง ถ้าหากได้มีการพูดจาและทำความเข้าใจกันโดยตรงไปตรงมาแล้ว มนุษย์ย่อมพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นที่อาจจะแตกต่างไปจากความคิดของตนเองได้ นี่คือหลักความเชื่อในเรื่องของความมีเหตุผลของมนุษย์

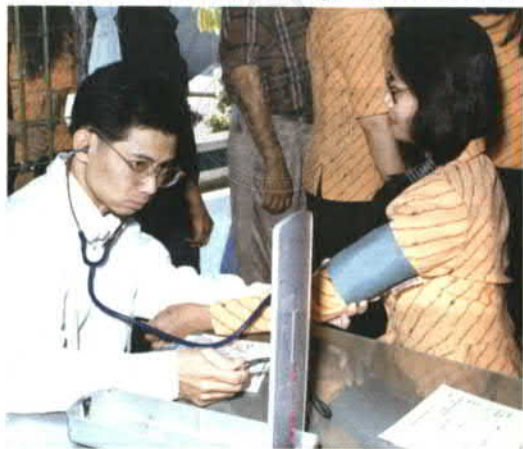
การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ใช้หลักการของความมีเหตุ

มีผลเป็นแนวทางในการปกครอง ซึ่งบางครั้งรัฐอาจดำเนินการบางอย่าง ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ ประชาชนก็มีสิทธิที่จะสอบถามและแสดงความคิดเห็นให้รัฐรับรู้ความต้องการของตนเองได้

เมื่อต่างฝ่ายต่างแสดงเหตุผลของกันและกันแล้ว ถ้าหากเหตุผลของฝ่ายไหนเป็นเหตุผลที่ประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วย ฝ่ายที่มีเสียงข้างน้อยก็ต้องยอมรับฟังความคิดเห็นดังกล่าวนั้นด้วยความเคารพ นี่คือหลักการสำคัญอีกข้อหนึ่งของความเป็นประชาธิปไตย

6. ความเสมอภาค

โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์จะไม่มีใครมีความเสมอภาคกันมาแต่กำเนิด เช่น คนหนึ่งอาจจะเกิดมาในตระกูลที่ร่ำรวย บางคนเกิดมาใน

สิทธิในการรักษาพยาบาล

ตระกูลที่มีความเป็นอยู่ปานกลาง แต่บางคนก็เกิดมาท่ามกลางความยากจนเชื่องใจ เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่มีใครสามารถจะกำหนดตัวเองได้ หรืออย่างเช่นบางคนเกิดมาพร้อมกับสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ บางคนเกิดมาสามวันดีสี่วันไข้ เจ็บป่วยออดๆ แอดๆ บางคนเกิดมามีร่างกายที่ใหญ่โต แต่บางคนเกิดมาด้วยร่างกายที่บอบบาง หรือบางคนเกิดมาพร้อมกับมันสมองที่ปราดเปรื่อง แต่บางคนก็เกิดมาพร้อมกับความด้อยปัญญา เป็นต้น นี่คือการวัดอย่างความไม่เสมอภาคของธรรมชาติ

แต่อย่างไรก็ตามการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น เห็นว่าแม้ธรรมชาติจะไม่ได้ให้มนุษย์ทุกคนเกิดมาด้วยความเท่าเทียมกัน แต่การปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญก็สร้างความเท่าเทียมกันของมนุษย์ภายใต้การปกครองได้ด้วยกฎหมาย นั่นคือ ประชาชนทุกคนที่อยู่ภายใต้การปกครองของระบอบดังกล่าวนี้จะเสมอภาคด้วยกฎหมาย โดยรัฐจะปฏิบัติกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสิทธิ เสรีภาพ หรือเรื่องอื่นใดโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติว่าคนที่มีร่างกายใหญ่โต เวลาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแล้วให้ถือเป็นสองเสียง คนตัวเตี้ยแคระแกร็นให้ถือเป็นหนึ่งคะแนนเสียง หรือเวลาเจ็บป่วย จะรับรักษาเฉพาะคนตัวเล็กๆ เท่านั้น คนตัวโตๆ ไม่รับรักษาอย่างนี้ไม่ได้ ทุกคนจะต้องมีสิทธิต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน นี่คือการของความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตย

7. ยึดหลักนิติธรรม

สังคมใดก็ตามแต่ เมื่อมีคนอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากแล้ว ความขัดแย้งย่อมปรากฏขึ้นเป็นธรรมดา ทั้งนี้เพราะต่างก็เกิดมาในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ความเชื่อต่างกัน ความมีเหตุผลก็มีมาน้อยต่างกันอีกเช่นกัน และต่อให้การปกครองมีความเข้มงวดสักปานใดก็ตาม

ปัญหาดังกล่าวนี้นักต้องเกิดขึ้นจนได้

เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น มนุษย์ก็ต้องดำเนินการแก้ไข และเพื่อให้การดำเนินการแก้ไขข้อขัดแย้งเป็นไปในแนวทางเดียวกัน มนุษย์จึงต้องมีกฎหมายไว้เป็นเครื่องมือสำหรับการจัดข้อขัดแย้งดังกล่าวให้หมดสิ้นไป

ด้วยเหตุนี้กฎหมายจึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะแม้แต่หลักในการปกครองของระบอบประชาธิปไตยก็ยังต้องตราเป็นกฎหมาย ที่เรียกว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายต้นแบบที่ระบุความต้องการของประชาชนไว้ในกฎหมายนั้นว่าประชาชนต้องการอะไร

สังคมของประชาธิปไตย นอกจากจะอยู่ร่วมกันด้วยหลักของศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมแล้ว ยังต้องยึดหลักของนิติธรรมอีกด้วย จึงจะทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้ด้วยความเป็นธรรม

หลักการสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะมีเพียงเท่านี้ ส่วนรายละเอียดปลีกย่อยนั้นอาจจะมีการจำแนกออกไปได้อีกมาก ทั้งนี้เพราะการปกครองในระบอบดังกล่าวเป็นการปกครองที่เปิดโอกาสไว้อย่างกว้างขวาง สิ่งใดที่ประชาชนเห็นว่าสมควรจะบรรจุไว้ในหลักการประชาธิปไตยแล้วก็สามารถจะเสนอให้มีการบรรจุหลักการใหม่ๆ เพิ่มเติมเข้าไปได้ แต่ทั้งนี้ต้องหมายความว่าหลักการดังกล่าวนั้นจะต้องเป็นหลักการที่คนส่วนใหญ่เห็นด้วยเท่านั้น

บทที่ 4

ระบอบประชาธิปไตย

“ประชาชนคือเจ้าของอำนาจอธิปไตย”

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะรุ่งเรืองหรือล้าหลังนั้น อยู่ที่การตัดสินใจของประชาชนเป็นหลัก ทั้งนี้เพราะรัฐได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารประเทศในทุกๆระดับ โดยการพิจารณาคัดเลือกคนที่มีความสามารถเข้าไปทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองแทนตนเอง โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะสรรหาผู้บริหารที่มาจากประชาชน ซึ่งวิธีการสรรหาที่ใช้กันในปัจจุบันก็คือการจัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนจากความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ

การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นที่ประชาชนคุ้นเคยจะเริ่มตั้งแต่การเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาเมืองพัทยา สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

ส่วนการเลือกตั้งระดับชาติจะเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งเป็นการเลือกตั้งที่มีความสำคัญต่อการบริหารประเทศ เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ประชาชนเลือกตั้งเข้าไปนี้จะเป็นผู้

เข้าไปทำหน้าที่ในการจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าตามความต้องการของประชาชนต่อไปในอนาคต สมาชิกวุฒิสภาที่ประชาชนเลือกตั้งนั้นจะเข้าไปทำหน้าที่หลายประการ เช่นการพิจารณาถ้อยแถลงร่างพระราชบัญญัติซึ่งผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร ควบคุมการบริหารแผ่นดินโดยการตั้งกระทู้ถาม การให้ความเห็นชอบเรื่องต่างๆ ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ การแต่งตั้งและถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง เป็นต้น

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีจุดเด่นตรงที่ประชาชนสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงผู้บริหารประเทศได้ ถ้าเห็นว่าผู้บริหารประเทศซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนไม่สามารถบริหารบ้านเมืองให้มีความเจริญ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล

ก้าวหน้าได้ ทั้งนี้เพราะในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยนอกจากมีรัฐบาลทำหน้าที่ในการบริหารประเทศแล้ว ยังมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกส่วนหนึ่งที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาลซึ่งรู้จักกันดีในนามของพรรคการเมืองฝ่ายค้าน

พรรคการเมืองฝ่ายค้านจะเป็นผู้ตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล เมื่อเห็นว่ารัฐบาลซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนบริหารงานผิดพลาดหรือไม่มีประสิทธิภาพ นักการเมืองจากพรรคฝ่ายค้านก็สามารถเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ และถ้าหากรัฐบาลไม่สามารถที่จะชี้แจงเรื่องดังกล่าวได้ก็อาจจะมีการปรับคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารงานให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน ซึ่งจะส่งผลดีแก่การพัฒนาประเทศโดยรวม

ในวิธีการของประชาธิปไตยนั้น เมื่อจะมีการตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาลจะต้องมีการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้บริหารงาน โดยการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจดังกล่าวนี้ ถ้าหากเห็นว่าคณะรัฐมนตรีทั้งคณะบริหารงานไม่เป็นไปตามที่ประชาชนต้องการและไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานทั้งคณะ ก็สามารถเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะได้ หรือถ้าเห็นว่ามีเพียงรัฐมนตรีบางคนที่ไม่มีความมีประสิทธิภาพในการบริหารงาน ก็สามารถเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลก็ได้

เมื่อการอภิปรายสิ้นสุดลง หากลงมติแล้วรัฐบาลเป็นฝ่ายแพ้ รัฐบาลก็อาจจะลาออก เพื่อเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองฝ่ายค้านเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศแทนตนเอง หรือไม่ก็อาจจะประกาศยุบสภาเพื่อให้ประชาชนได้ตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกันใหม่ว่าต้องการพรรคการเมืองที่มีนโยบายแบบไหนเข้าไปบริหารประเทศ

คณะรัฐมนตรี

การยุบสภาเพื่อให้ประชาชนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ใหม่นี้ บางคนกล่าวว่าเป็นการคืนอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจใหม่
อีกครั้งว่า ต้องการให้พรรคการเมืองใดเป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาบริหาร
ประเทศแทนตน

การยุบสภาเพื่อคืนอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจเช่นนี้ ประเทศไทยได้มีการประกาศยุบสภาเพื่อให้ประชาชนตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วจำนวน 19 ครั้ง (ข้อมูลถึงเดือน กรกฎาคม 2542) ดังนี้

ครั้งที่ 1 วันที่ 15 พฤศจิกายน 2476 มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 78 คน

ครั้งที่ 2 วันที่ 7 พฤศจิกายน 2480 มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 91 คน

ครั้งที่ 3 วันที่ 12 พฤศจิกายน 2481 มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 91 คน

ครั้งที่ 4 วันที่ 6 มกราคม 2489 มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 96 คน

ครั้งที่ 5 วันที่ 29 มกราคม 2491 มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 99 คน

ครั้งที่ 6 วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2495 มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 123 คน

ครั้งที่ 7 วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2500 มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 160 คน

ครั้งที่ 8 วันที่ 15 พฤศจิกายน 2501 มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 160 คน

ครั้งที่ 9 วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512 มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 219 คน

ครั้งที่ 10 วันที่ 26 มกราคม 2518 มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 269 คน

ครั้งที่ 11 วันที่ 4 เมษายน 2519	มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 279 คน	
ครั้งที่ 12 วันที่ 22 เมษายน 2522	มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 301 คน	
ครั้งที่ 13 วันที่ 18 เมษายน 2526	มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 324 คน	
ครั้งที่ 14 วันที่ 27 มกราคม 2526	มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 324 คน	
ครั้งที่ 15 วันที่ 24 กรกฎาคม 2531	มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 357 คน	
ครั้งที่ 16 วันที่ 22 มีนาคม 2535	มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 360 คน	
ครั้งที่ 17 วันที่ 13 กันยายน 2535	มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 360 คน	
ครั้งที่ 18 วันที่ 2 กรกฎาคม 2538	มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 391 คน	
ครั้งที่ 19 วันที่ 17 พฤศจิกายน 2539	มีจำนวนสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร 393 คน	

อย่างไรก็ตาม ในการเลือกตั้งทุกครั้งมักจะมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางคนว่า ไม่มีความรู้ ไม่มีคุณภาพ เหมาะสมที่จะเข้าไปรับผิดชอบในการบริหารประเทศ ซึ่งในเรื่องนี้อาจจะเป็นความจริงอยู่บ้างในบางส่วนแต่ก็สามารถที่จะแก้ไขได้ในอนาคต

การที่ประชาชนจะได้ผู้แทนที่มีคุณภาพมากน้อยแค่ไหนเพียงใด นั้น ความจริงแล้วอยู่ที่ประชาชนเองที่จะเป็นผู้ตัดสินใจ ถ้าหากประชาชนเลือกคนที่ไม่มีความรู้ ไม่มีความสามารถเข้าไปบริหารประเทศก็จะเป็นผลเสียกับอนาคตของประเทศและอนาคตของประชาชนในชาติทุกคน ดังนั้นก่อนที่จะตัดสินใจเลือกผู้ใดให้เข้าไปทำหน้าที่แทนเราในรัฐสภานั้น ก็จะต้องตรวจสอบความรู้ความสามารถของบุคคลนั้นก่อนว่ามีความรู้ มีประสบการณ์ และมีความสำเร็จในการทำงานมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ต้องไตร่ตรองด้วยความรอบคอบก่อนตัดสินใจมอบความไว้วางใจให้แก่บุคคลเหล่านั้นในการเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศ

ถ้าหากประชาชนได้พิจารณาเลือกสรรคนที่มีความรู้ความสามารถในการทำงานเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศกันอย่างรอบคอบแล้ว ก็จะได้รัฐบาลที่มีศักยภาพและประสิทธิภาพในการบริหารงานสูง สามารถสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่ประเทศได้เป็นอย่างดี

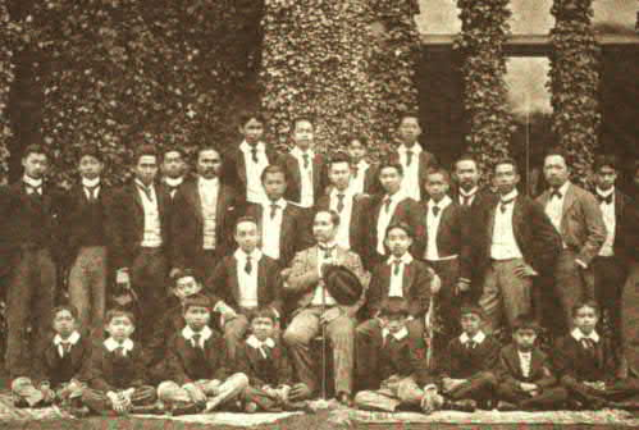
ประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีความเจริญรุ่งเรือง และเป็นปึกแผ่นมั่นคงนั้น เป็นเพราะว่าประชาชนในประเทศทุกคนได้ให้ความสำคัญต่อการที่จะเลือกผู้ที่จะเข้าไปทำหน้าที่แทนตนอย่างเข้มงวดกวดขัน ทั้งนี้เพราะถ้าหากเลือกคนดีมีความสามารถเข้าไปทำหน้าที่แทนตนแล้ว ก็จะทำให้การบริหารประเทศมีความเจริญก้าวหน้าและสร้างความผาสุกให้เกิดขึ้นกับประชาชนในประเทศได้เป็นอย่างดี ในทางกลับกัน หากเลือกคนที่ไม่มีความรู้ความสามารถเข้าไปทำหน้าที่แทนตนก็จะทำให้ประเทศเกิดความเสื่อมโทรมไปในทุกทาง ผลสุดท้ายปัญหาต่างๆ ก็เกิดขึ้นกับประเทศชาติและประชาชนโดยตรง

ด้วยเหตุนี้ การเลือกผู้แทนราษฎรในแต่ละครั้ง ประชาชนจึงมีสิทธิเต็มที่ที่จะเลือกคนดีมีความสามารถเข้าไปบริหารบ้านเมืองแทนตนเอง

คนที่ไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ แต่ใช้เงินซื้อสิทธิ ซื้อเสียงจาก
 ประชาชนนั้นจึงเป็นบุคคลที่น่ารังเกียจเพราะไม่รักศักดิ์ศรีของตนเองและ
 วงศ์ตระกูล ข้อสำคัญคนที่มีพฤติกรรมดังกล่าวนี้ได้แสดงให้เห็นถึงจิตใจที่
 เต็มไปด้วยเล่ห์เหลี่ยมกลโกง และเป็นคนที่จะทำให้สังคมเกิดความเดือดร้อน
 ทำให้ประเทศชาติล่มสลาย ซึ่งเป็นเรื่องที่ประชาชนจะต้องช่วยกันป้องกัน
 ไม่ให้คนลักษณะอย่างนี้เข้าไปมีอำนาจในการบริหารบ้านเมือง ทั้งนี้เพราะ
 ประชาชนนั่นเอง คือ เจ้าของอำนาจอธิปไตยที่มีสิทธิจะเลือกผู้บริหาร
 ประเทศอย่างแท้จริง

บทที่ 5

ประชาธิปไตยของเรา

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่องด้วยระยะเวลาที่ยาวนาน แต่สำหรับประเทศไทย การปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้เริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา

แต่เดิมการปกครองของไทย เป็นการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระมหากษัตริย์ทรงพระราชอำนาจสิทธิขาดในแผ่นดินประชาชนโดยทั่วไปมิได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองแต่อย่างใด

ต่อมา นับตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา คนไทยได้มีโอกาสเดินทางไปศึกษาต่างประเทศตะวันตก

มากยิ่งขึ้น ซึ่งในประเทศตะวันตกเหล่านั้นมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่รุ่งเรืองมาก่อน จึงส่งผลให้บรรดานักเรียนไทยได้เรียนรู้ และเห็นว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นน่าจะเป็นการปกครองที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศมากกว่าการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ใช้พระราชอำนาจสิทธิขาด และมีคณะเสนาบดีเพียงไม่กี่คนปกครองประเทศทั้งประเทศ

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีผู้ริเริ่มที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาแล้วครั้งหนึ่ง ซึ่งในครั้งนั้นมี ร้อยตรีเหรียญ ศรีจันทร์ และร้อยตรีจัญญ ศตะเมฆ เป็นผู้ดำเนินการ โดยให้ร้อยเอกขุนทวยหาญพิทักษ์ (เหล็ง ศรีจันทร์) เป็นหัวหน้าคณะก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

คณะผู้ก่อการในครั้งนั้นมีจำนวนค่อนข้างมากที่เห็นว่าถึงเวลาแล้วที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่แล้วข่าวการจะทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ล่วงรู้ไปถึงสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ซึ่งทรงรักษาการในตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหมเสียก่อน จึงได้เข้าทำการจับกุมคณะผู้ก่อการได้ทั้งหมด

เหตุการณ์ในครั้งนั้น นับว่าเป็นแนวคิดใหม่ในเรื่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทย เป็นความตื่นตัวของผู้ที่ได้รับการศึกษามาจากประเทศตะวันตกที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง การปกครองเกิดขึ้นในประเทศไทย ทำให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงให้การสนับสนุนด้วยการทดลองสร้างเมืองดุสิตธานีขึ้น เพื่อทดลองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

เมื่อมาถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญ ของระบอบประชาธิปไตย พระองค์ได้ทรงเตรียมการที่จะพระราชทาน รัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชน โดยพระองค์เองทรงบริหารประเทศด้วยการ กระจายพระราชอำนาจ ทรงริเริ่มการปลูกฝังเพื่อฝึกให้ราษฎรเรียนรู้เรื่อง การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีวิสารวาจา (เทียนเลี้ยง ยุบตระกูล) ปลัดทูลฉลองกระทรวงการต่างประเทศ และ นายเรมอนด์ บี. สตีเวนส์ ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ ร่วมกัน ยกร่างรัฐธรรมนูญเป็นภาษาอังกฤษ ชื่อ *An Outline of Changes in the form of Government* โดยกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ บริหารและนิติบัญญัติ ตลอดจนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไว้ด้วย

ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ยกร่างเสร็จเมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2475 โดยที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่าจะ พระราชทานในโอกาสฉลองพระนครครบ 150 ปี ในปี พ.ศ. 2475 แต่ เนื่องจากในขณะนั้น ประชาชนชาวไทยยังมีการศึกษาน้อย และไม่มี ประสบการณ์ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ผู้ยกร่างรัฐธรรมนูญ ทั้งสองคนจึงมีความเห็นว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญ ประกอบกับเมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทาน สำเนาร่างรัฐธรรมนูญนี้ให้อภิรัฐมนตรีพิจารณา ได้มีอภิรัฐมนตรีบาง พระองค์ทรงเห็นว่ายังไม่ถึงเวลาอันสมควร เรื่องการพระราชทานรัฐธรรมนูญ จึงหยุดชะงักไป

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดการศึกษาและไม่มี ความรู้ในเรื่องประชาธิปไตย แต่นักเรียนไทยที่เคยไปศึกษาต่างประเทศ โดยเฉพาะนักเรียนไทยที่เคยผ่านการศึกษามาจากประเทศฝรั่งเศสนั้น เริ่ม

มีความคิดเห็นในเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองกันมากยิ่งขึ้น คนกลุ่มนี้มีความเห็นว่าประเทศไทยถึงเวลาแล้วที่จะต้องเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

นายปรีดี พนมยงค์

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ นักเรียนไทยที่ไปศึกษาต่างประเทศฝรั่งเศส เช่น นายปรีดี พนมยงค์ พันเอกพระยาทรงสุรเดช (ทศ พันธุ์เสน) ร.อ. สินธุ์ กมลนาวิน นายทวี บุญยเกตุ นายควง อภัยวงศ์ ฯลฯ จึงได้มีการเตรียมการที่จะนำการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาเผยแพร่ในประเทศไทย โดยได้ประชุมเตรียมการที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยครั้งนี้ในขณะที่ยังศึกษาอยู่ในประเทศดังกล่าว

ครั้นเมื่อเดินทางกลับมาถึงประเทศไทยแล้ว คนกลุ่มนี้ก็ได้ชักชวนบุคคลสำคัญที่มีแนวคิดก้าวหน้าให้เตรียมดำเนินการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก เช่น พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา พ.ท. พระประสาธพิทยายุทธ พ.อ. พระยาฤทธิอัคเนย์ พ.ต. หลวงพิบูลสงคราม น.ต. หลวงสินธุ์สงครามชัย เป็นต้น คณะบุคคลกลุ่มนี้เรียกตนเองว่า คณะราษฎร ได้ดำเนินการ

ปฏิบัติการเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้เป็นผลสำเร็จในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 จากนั้นได้มีหนังสือกราบบังคมทูลอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ทรงดำรงฐานะเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระมหากษัตริย์นักประชาธิปไตยพระองค์หนึ่ง แม้พระองค์จะต้องสละพระราชอำนาจที่มีอยู่เป็นอย่างมากก็ตามที แต่ด้วยน้ำพระทัยที่มีความเป็นประชาธิปไตยดังกล่าวแล้ว พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตอบรับคำกราบบังคมทูลอัญเชิญของคณะราษฎร โดยที่พระองค์ทรงยินยอมที่จะสละพระราชอำนาจของพระองค์และพร้อมที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้กับปวงชนชาวไทยตามที่คณะราษฎรได้เตรียมการไว้แล้ว

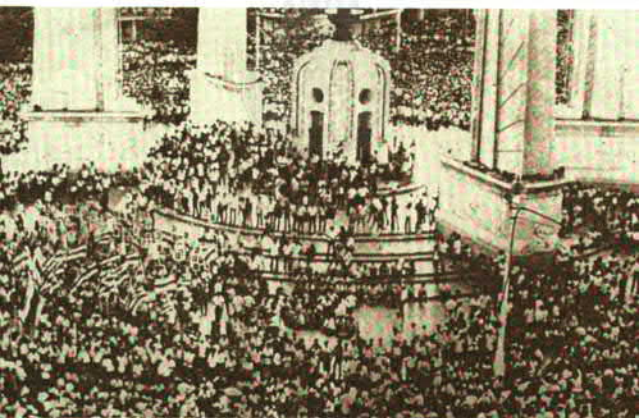

คณะราษฎร

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานรัฐธรรมนูญ
เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา การปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็ได้เริ่มต้นขึ้น ซึ่งในระยะแรกๆ นั้นประชาชนเองก็ไม่มี ความเข้าใจในเรื่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากนัก ทั้งนี้เพราะ รูปแบบของการปกครองดังกล่าว เป็นรูปแบบการปกครองของประเทศ ตะวันตกที่คนไทยไม่มีความคุ้นเคย ไม่เหมือนกับการปกครองแบบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ประชาชนคุ้นเคยต่อเนื่องมาอย่างยาวนานตั้งแต่ ครั้งสมัยสุโขทัย และจากการที่เป็นการปกครองในรูปแบบใหม่ จึงทำให้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยยังไม่ได้มีการพัฒนาไปตาม หลักการของประชาธิปไตยเท่าไรนัก ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมายังมีอำนาจ เผด็จการเข้ามามีอำนาจการบริหารอยู่เป็นระยะๆ

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

ต่อมาเมื่อการศึกษามีความเจริญมากยิ่งขึ้น ประชาชนชาวไทยได้
รับการศึกษาสูงขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา ทำให้การเรียนรู้เรื่องระบอบการ
ปกครองต่างๆ เป็นไปอย่างกว้างขวาง ประชาชนมีความสนใจในเรื่องของ
การเมืองการปกครองมากยิ่งขึ้น และได้เริ่มต่อต้านการปกครองแบบ
เผด็จการมากขึ้นเป็นลำดับ

เหตุการณ์ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง
ครั้งใหญ่ในประเทศไทยก็คือ เหตุการณ์ที่นักศึกษาและประชาชนได้ต่อต้าน
รัฐบาลเผด็จการของจอมพลถนอม กิตติขจรเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม
พ.ศ. 2516 จนเกิดเหตุการณ์การต่อสู้ระหว่างนักศึกษาประชาชนกับฝ่าย
รัฐบาล ทำให้มีผู้เสียชีวิตไปจำนวน 71 คน พิการ 45 คน จิตพิการ
27 คน ทุพพลภาพ 11 คน สูญหาย 3 คน ส่วนความบอบช้ำทางด้าน
จิตใจของประชาชนและความเสียหายทางเศรษฐกิจนั้นเป็นสิ่งที่ประเมิน
ไม่ได้

ในขณะที่บ้านเมืองอยู่ในสภาวะวิกฤติไม่สามารถหาทางออกที่ดี
ได้นั้น กลุ่มที่มีความขัดแย้งกันทางการเมืองก็ได้อาศัยพระบารมีของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งเป็นศูนย์รวมของ
ประชาชนในชาติมาเป็นหลักของการแก้ปัญหา เพื่อคลี่คลายสถานการณ์
ของบ้านเมืองให้คืนสู่ความสงบร่มเย็น จนกลางดึกของวันที่ 15 ตุลาคม
พ.ศ. 2516 จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร พันเอก
ณรงค์ กิตติขจร พร้อมครอบครัว ได้เดินทางออกนอกประเทศ เหตุการณ์
ทางการเมืองจึงเริ่มสงบลง

ในยามที่บ้านเมืองต้องการความสามัคคีและความสงบร่มเย็น
เช่นนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่

16 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เพื่อทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และต่อมาในวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2517 ประเทศไทยก็ได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ประกาศใช้ และถือกันว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดฉบับหนึ่งของไทย

จากเหตุการณ์การเรียกร้องประชาธิปไตยและการไม่ปรารถนาการปกครองแบบเผด็จการทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวทางด้านการเมืองกันมากยิ่งขึ้น นอกจากนักศึกษาแล้ว ประชาชนเองก็เกิดการเรียนรู้ว่าการปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้น เป็นการปกครองที่มีความสำคัญยิ่งที่จะทำให้ประชาชนไม่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนจากพวกเผด็จการที่ใช้อำนาจของคนเพียงกลุ่มเดียวเข้าไปปกครองประเทศ โดยประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตยจากประชาชนจะมีมากขึ้น แต่กลุ่มอำนาจเผด็จการเดิมที่เคยสืบทอดอำนาจเผด็จการทางการเมืองปกครองประเทศก็ยังไม่สามารถที่จะปรับตัวยอมรับการปกครองในระบบประชาธิปไตยได้ ทั้งนี้เนื่องจากการปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้นผู้ปกครองจะต้องฟังเสียงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก การแสดงความคิดเห็น จนกระทั่งแม้แต่การวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบริหาร เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เป็นสิ่งที่ผู้ปกครองในระบบประชาธิปไตยจะต้องสดับรับฟังความเห็นของประชาชน ซึ่งวิธีการเช่นนี้ผู้ปกครองในระบบเผด็จการไม่คุ้นเคยและไม่สามารถยอมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ที่บางครั้งได้แสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาได้ โดยเฉพาะเรื่องการตรวจสอบการบริหารงานที่ไม่มีความชอบธรรมด้วยแล้ว ผู้ปกครองในระบบเผด็จการยังไม่สามารถยอมรับได้

ด้วยเหตุนี้เอง ประเทศไทยในช่วงหลัง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 แม้ว่าประชาชนจะเริ่มตื่นตัวในเรื่องประชาธิปไตยมากขึ้นก็ตาม แต่กลุ่มของเผด็จการก็ยังมีได้ล้มสลายไปแต่อย่างใด เพียงแต่ยุติการเคลื่อนไหวลงชั่วคราวเพื่อรอจังหวะเวลาที่จะฟื้นอำนาจเผด็จการให้กลับคืนมา

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยช่วงหลัง พ.ศ. 2516 ได้ดำเนินต่อมาอีก 3 ปี พอขึ้นปีที่ 3 ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองอีกครั้งหนึ่ง นั่นคือ จอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งอยู่ต่างประเทศได้บวชเป็นสามเณรจากประเทศสิงคโปร์ทั้งนี้เพื่อเข้ามาบวชเป็นพระในประเทศไทย ซึ่งการกลับมาคราวนี้ได้เป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดการชุมนุมต่อต้านโดยกลุ่มนักศึกษาและประชาชนบางกลุ่ม จนเกิดการรวมตัวกัน และได้ขยายจำนวนมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

เมื่อเหตุการณ์ขยายขอบเขตมากยิ่งขึ้นก็ได้เกิดการเผชิญหน้ากันระหว่างกลุ่มต่อต้านและกลุ่มที่พยายามจะแก้ปัญหาให้ลุล่วงไป ผลสุดท้ายในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ก็ได้มีการล้อมปราบกลุ่มผู้ชุมนุมที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จนเมื่อเหตุการณ์ลุกลามมากยิ่งขึ้น พลเรือเอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ก็ได้ยึดอำนาจจากรัฐบาลของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช โดยการประกาศเลิกใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2517 ยุบสภาผู้แทนราษฎร ยกเลิกพรรคการเมือง แล้วตั้ง นายธานินทร์ กรัยวิเชียรเป็นนายกรัฐมนตรี ทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยสิ้นสุดลงอีกช่วงหนึ่ง และเป็นการเริ่มต้นใหม่ของการปกครองในระบอบเผด็จการในประเทศไทย ซึ่งเหตุการณ์ครั้งนี้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ผู้นำนักศึกษา นักวิชาการ ปัญญาชน นักคิด นักเขียน ถูกจับกุมเป็นจำนวนมาก และมีจำนวนไม่น้อยที่ต้องลี้ภัยไปต่างประเทศหรือหนีเข้าป่าเพื่อหลบภัยจากอำนาจเผด็จการ

รัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้ประกาศแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยโดยว่าต้องใช้เวลา 12 ปี ซึ่งแนวทางดังกล่าวประชาชนเกิดความรู้สึกว่าเป็นระยะเวลาที่ยาวนานเกินไป จึงมีปฏิกิริยาไม่พอใจที่รัฐบาลพลเรือนดำเนินนโยบายในรูปของเผด็จการ ทำให้พลเรือเอกส้งดลชลออยู่ หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินทำการรัฐประหารอีกครั้ง เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 และครั้งนี้ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยสลับกันอยู่กับการปกครองในระบอบเผด็จการตลอดมา แต่ภายหลังกลุ่มผู้มีแนวความคิดเผด็จการได้ปรับตัวและเข้าใจถึงความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดแนวความคิดแบบผสมผสาน นั่นคือยอมรับแนวคิดในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา โดยสังเกตได้จากที่แม้บางครั้งกลุ่มผู้มีแนวความคิดเผด็จการเข้าไปมีอำนาจในการปกครอง แต่ก็ไม่ใช่ความเป็นเผด็จการสมบูรณ์แบบเหมือนที่ผ่านมา ซึ่งปรากฏการณ์นี้เริ่มมาตั้งแต่สมัย พลเรือเอกส้งดลชลออยู่ เข้ายึดอำนาจการปกครองแต่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หากแต่ให้พลเรือน คือ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

เมื่อกระแสความต้องการในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนมีมากยิ่งขึ้น อำนาจเผด็จการก็เริ่มสลดบทบาทลง แต่อาจจะเนื่องจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระยะแรกยังอยู่ในระหว่างการพัฒนา ทำให้ผู้ที่เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็งยังอ่อนแออยู่ เพราะนักการเมือง ประชาชน ยังไม่เข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ที่แท้จริงของตนในระบอบประชาธิปไตยว่ามีขอบเขตความรับผิดชอบมาก

น้อยแค่นั้น ทำให้เกิดปัญหาหลายๆด้านตามมา โดยเฉพาะนักการเมืองเอง ก็ขาดการพัฒนาวัฒนธรรมทางด้านการเมือง ทำให้ภาพของนักการเมือง ไม่โปร่งใสในสายตาของประชาชนและกลุ่มอำนาจเผด็จการ

ด้วยเหตุนี้ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ จึงได้ทำการปฏิวัติโดยเรียกคณะปฏิวัติว่า คณะรักษาความสงบเรียบร้อย แห่งชาติ (รสช.) ยึดอำนาจการปกครองจากพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในครั้งนี้ คณะรักษาความสงบเรียบร้อย แห่งชาติได้เชิญนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี และหลังจาก มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญและมีการเลือกตั้งเกิดขึ้นแล้ว พรรคการเมือง จำนวน 5 พรรคได้ร่วมกันเสนอชื่อนายณรงค์ วงศ์วรรณ ให้เป็น นายกรัฐมนตรี แต่มีเสียงคัดค้านเป็นจำนวนมาก พรรคการเมืองทั้ง 5 พรรคจึงมีมติให้เชิญ พลเอกสุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี แต่ เนื่องจากพลเอกสุจินดา คราประยูร ได้เคยประกาศว่าจะไม่รับตำแหน่ง ทางการเมืองเมืองใดๆ เมื่อรับว่าพร้อมจะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจึง เกิดกระแสคัดค้านจากประชาชนเป็นจำนวนมากจนนับแสนๆ คน จนเกิดเหตุ การณ์วุ่นวายทางการเมืองและเกิดการปราบปรามประชาชนขึ้นระหว่าง วันที่ 17-20 พฤษภาคม 2535 หรือที่เรียกกันว่า “พฤษภาทมิฬ” ซึ่งนับ เป็นโศกนาฏกรรมครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่งของการเมืองไทย และเหตุการณ์ ในครั้งนี้ยุติลงได้ก็ด้วยพระมหากรุณาธิคุณแห่งองค์พระบาทสมเด็จพระ- เจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่โปรดเกล้าฯ ให้พลเอกสุจินดา คราประยูร และ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนของแต่ละฝ่ายเข้าเฝ้า ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต เมื่อวันพุธที่ 20 พฤษภาคม 2535 เวลา 21.30 น. โดยพระองค์ทรงมีพระราชดำรัสในการแก้ปัญหา วิกฤติการณ์ทางการเมืองไว้ดังนี้

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

.....

คงไม่เป็นที่แปลกใจทำไมถึงเชิญให้ท่านมาพบกันแบบนี้ เพราะว่าทุกคนก็ทราบว่าการเหตุการณ์มีความยุ่งเหยิงอย่างไร และก็ทำให้ประเทศชาติล่มจมไปได้ แต่ที่จะแปลกใจก็อาจจะมีความทำไมเชิญพลเอกสุจินดา คราประยูร และพลตรีจำลอง ศรีเมือง เพราะว่าอาจจะมีความผู้ที่เป็นตัวละครมากกว่านี้ แต่ที่เชิญมาเพราะว่าตั้งแต่แรกที่มีเหตุการณ์สองท่านเป็นผู้ที่เผชิญหน้ากัน และก็ในที่สุดการต่อสู้หรือการเผชิญหน้ากว้างขวางออกไป ถึงได้เชิญสองท่านมา

การเผชิญหน้าตอนแรกก็จะเห็นจุดประสงค์ของทั้งสองฝ่ายได้ชัดเจนพอสมควร แต่ต่อมาภายหลัง 10 กว่าวันก็เห็นแล้วว่าการเผชิญหน้านั้น เปลี่ยนโฉมหน้าไปอย่างมาก จนกระทั่งผลจะออกมาอย่างไรก็ตามก็จะเสียทั้งนั้น เพราะว่าทำให้มีความเสียหายในทางชีวิตเลือดเนื้อของคนจำนวนมากพอสมควร แล้วก็มีความเสียหายทางวัตถุซึ่งเป็นของส่วนราชการและส่วนบุคคล เป็นมูลค่ามากมาย นอกจากนั้นก็มีความเสียหายในทางจิตใจและในทางเศรษฐกิจของประเทศชาติอย่างที่จะคำนวณไม่ได้ ฉะนั้นการที่จะเป็นไปอย่างนี้ต่อไปจะเป็นด้วยเหตุผลหรือต้นตออย่างไรก็ช่าง เพราะเดี๋ยวนี้เหตุผลเปลี่ยนไป ถ้าหากว่าเผชิญหน้ากันแบบนี้ต่อไปเมืองไทยก็มีแต่ล่มจมลงไป แล้วก็ทำให้ประเทศไทยที่เราสร้างเสริมขึ้นมาอย่างดีเป็นเวลานาน จะกลายเป็นประเทศที่ไม่มี ความหมายหรือมีความหมายในทางลบอย่างมาก ซึ่งก็เริ่มปรากฏแล้ว ฉะนั้นต้องแก้ไขโดยที่ดูว่ามีข้อขัดแย้งอย่างไรแล้วก็พยายามที่จะแก้ไขตาม

ลำดับ เพราะว่าเดี๋ยวนี้ปัญหาที่มีอยู่ทุกวันนี้สองสามวันนี้มันเปลี่ยนไป ปัญหาไม่ใช่เรื่องของที่เรียกว่าการเมืองหรือเรียกว่าของการดำรงตำแหน่งอะไร มันเป็นปัญหาของการสืบทอดของประเทศไทย ฉะนั้นต้องช่วยกัน แก้ไข

มีผู้ส่งข้อแนะนำในการแก้ไขสถานการณ์มาหลายฉบับหลายคน จำนวนเป็นร้อย แล้วก็ทั้งในเมืองไทย ต่างประเทศก็ส่งมา ที่เขาส่งมาการแก้ไขหรือการแนะนำว่าเราควรจะทำอะไรก็มีต่างๆ นานา ตั้งแต่ตอนแรก ก็บอกว่ให้แก้ไขด้วยวิธียุบสภา ซึ่งก็ได้หารือกับทุกฝ่ายที่เป็นสภา หมายความว่าพรรคการเมืองทั้งหมด 11 พรรค 1 ใน 11 พรรคนี้ คำตอบ มีมาว่าไม่ควรยุบสภาเป็นส่วนมาก มี 1 รายที่บอกว่าควรยุบสภา ฉะนั้น การที่จะแก้ไขแบบที่เขาเสนอมานั้นก็เป็นอันว่าตกไป นอกจากนั้นก็มิฎีกา และแนะนำวิธีการต่างๆ กัน ซึ่งก็ได้พยายามเสนอไปตามปกติ คือ เวลา มิฎีกาขึ้นมา ก็ส่งไปให้ทางสำนักคณะรัฐมนตรี หรือสำนักนายกรัฐมนตรี แต่ก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขตามแบบนั้น ตกลงมีแบบยุบสภา และก็มิอีก แบบหนึ่งคือ แบบแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้ได้ตามประสงค์ที่ต้องการ หมายความว่าถึงประสงค์เดิมที่เกิดเผชิญหน้ากัน

ความจริงวิธีนี้ถ้าจำกันได้ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2534 ก็ได้พูดต่อ สมามคมที่มาพบจำนวนหลายพันคนและก็ดูเหมือนว่าพอจะฟังกัน ฟังกัน โดยดี เพราะเหตุผลที่มีอยู่ในนั้นดูจะแก้ปัญหาก็พอควร ตอนนั้นก็ขอ ย้ำว่าทำไมพูดอย่างนั้นว่าถ้าจะ “แก้ก่อนออก” ก็ได้ หรือ “ออกแล้วแก้” ก็ได้ อันนั้นทุกคนก็ทราบดีว่าเรื่องอะไรก็เรื่องรัฐธรรมนูญ ซึ่งครั้งนั้นการ แก้รัฐธรรมนูญก็ทำได้มาโดยตลอด มากกว่าฉบับเดิมที่ได้แก้ไขไว้ แล้วก็ ก่อนที่ไปพูดที่ศาลาดุสิตาลัยก็ได้พบพลเอกสุจินดา ก็ขออนุญาตเล่าให้ฟัง ว่าพบพลเอกสุจินดา แล้วพลเอกสุจินดาก็เห็นด้วยว่าควรจะประกาศใช้

รัฐธรรมนูญนี้และแก้ไขต่อไปได้ อันนี้ก็เป็นสิ่งที่ทำกันได้ แล้วตอนหลังนี้ พลเอกสุจินดา ก็ยืนยันว่าแก้ไขได้ ก็ค่อยๆ แก้ให้เข้าระเบียบ ให้เป็นแบบที่เรียกว่า ประชาธิปไตย ฉะนั้นก็ได้พูดถึงหลายเดือนมาแล้วในวิธีการที่จะแก้ไข แล้วข้อสำคัญอยู่ที่ทำไม่อยากจะประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แม้จะถือว่า รัฐธรรมนูญนี้ยังไม่ครบถ้วน ก็เพราะเหตุว่ารัฐธรรมนูญนั้นมีคุณภาพ พอใช้ได้ดีกว่าธรรมนูญการปกครองชั่วคราวที่เข้ามาเกือบปี เพราะเหตุว่ามีบางข้อบางมาตราซึ่งเป็นอันตรายและไม่ครบถ้วนในการที่จะใช้ปกครองประเทศ ฉะนั้นก็นึกว่าถ้าหากว่าสามารถที่จะปฏิบัติตามที่ได้พูดในวันที่ 4 ธันวาคมนั้นก็เท่ากับเป็นการกลับไปสู่ปัญหาแต่เดิมไม่ใช่ปัญหาวันนี้

ปัญหานี้ไม่ใช่ปัญหาของการบัญญัติหรือการแก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่ปัญหาทุกวันนี้คือความปลอดภัยและขวัญของประชาชน ซึ่งเดี๋ยวนี้ประชาชนไปทุกหนทุกแห่งมีความหวาดระแวงว่าจะเกิดอันตราย มีความหวาดระแวงว่าประเทศชาติจะล่มจมโดยที่จะแก้ไขลำบาก ตามข่าวที่ได้ทราบมาจากต่างประเทศเพราะเหตุว่าในขณะนี้ทั้งลูกชายทั้งลูกสาวก็อยู่ต่างประเทศ ทั้งสองก็ทราบดี แล้วก็ได้พยายามจะแจ้งให้คนที่อยู่ในประเทศเหล่านั้นว่าประเทศไทยนี้ยังแก้ไขสถานการณ์ได้ แต่รู้สึกว่าเป็นความคิดแบบหวังสูงไปหน่อย ถ้าหากว่าเราไม่ทำให้สถานการณ์อย่าง 3 วันที่ผ่านมานี้สิ้นสุดลงไปได้ ฉะนั้นก็ขอให้ท่านทั้งสองท่าน พลเอกสุจินดาและพลตรีจำลอง ช่วยกันคิด คือหันหน้าเข้าหากัน ไม่ใช่เผชิญหน้ากัน เพราะว่านี่เป็นประเทศของเรา ไม่ใช่ประเทศของ 1 คน 2 คน เป็นประเทศของทุกคน ต้องเข้าหากัน ไม่เผชิญหน้ากันแก้ปัญหาเพราะว่าอันตรายที่มีอยู่ เวลาคนเราเกิดความบ้ำเลียดปฏิบัติการณ์รุนแรงต่อกันมันลืมหูลืมตาไม่รู้ว่าดีกันเพราะอะไรและจะแก้ปัญหอะไร เพียงแต่จะต้อง

เอาชนะ แล้วก็ใครจะชนะ ไม่มีทางชนะ อันตรายทั้งนั้น มีแต่แพ้ คือ กรุงเทพมหานครเสียหาย ประเทศก็เสียหายไปทั้งหมด แล้วจะมีประโยชน์อะไรที่จะทนงตัวว่าชนะเวลาอยู่บนกองสิ่งปรักหักพัง

ฉะนั้นจึงขอให้ทั้งสองท่านเข้ามา คือไม่เผชิญหน้าแต่ต้องหันหน้าเข้าหากัน และสองท่านนี้เท่ากับเป็นผู้แทนของฝ่ายต่างๆ คือไม่ใช่ทั้งสองฝ่ายคือฝ่ายต่างๆ ที่เผชิญหน้ากันให้ช่วยกันแก้ปัญหาปัจจุบันนี้ คือ ความรุนแรงที่เกิดขึ้น แล้วก็เมื่อเยียวยาปัญหานี้ได้แล้วจะมาพูดกัน ปรึกษากันว่าจะทำอะไรให้ประเทศไทยสร้างพัฒนาขึ้นมาได้ กลับคืนมาได้โดยดี อันนี้เป็นเหตุผลที่เรียกท่านทั้งสองมา และก็เชื่อว่าทั้งสองท่านก็เข้าใจว่าเป็นผู้ที่ได้สร้างประเทศจากสิ่งปรักหักพัง แล้วก็ได้ผลในส่วนตัวมาเป็นกลาง ด้วยความรักชาติ เพื่อสร้างสรรค์ประเทศให้เข้าสู่ทางของความวัฒนา ขอฝากให้ช่วยกันสร้างชาติ.

หลังจากผ่านเหตุการณ์ทางการเมืองซึ่งเป็นการต่อสู้ทางความคิดระหว่างความคิดแบบประชาธิปไตยและความคิดแบบเผด็จการมานาน โดยเฉพาะเหตุการณ์เมื่อปี พ.ศ. 2514 เป็นต้นมา ประชาชนเริ่มให้ความสนใจกับเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากการปกครองดังกล่าวยังอยู่ในระหว่างการพัฒนาทำให้ความขัดแย้งทางด้านการเมืองระหว่างความคิดแบบประชาธิปไตยกับความคิดแบบเผด็จการมีมาเป็นระยะๆ ส่งผลให้ประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตยสลับกับการปกครองด้วยอำนาจเผด็จการมาจนถึงปี พ.ศ. 2535 จึงได้เข้าสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์โดยปราศจากอำนาจทางเผด็จการเข้ามาแทรกแซงเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

แม้ว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะมีหลักการสำคัญที่เหมือนๆ กัน แต่รายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ นั้นจะแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ เช่น ประมุขของประเทศประชาธิปไตยนั้นบางประเทศจะมีประธานาธิบดีซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน บางประเทศก็จะมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยของเรานั้นมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศและในฐานะประมุขของประเทศพระองค์จะทรงใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งมาจากปวงชนชาวไทยใน 3 ทาง ได้แก่ ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการทางศาล

อย่างไรก็ตาม การที่จะเป็นประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์หรือไม่สมบูรณ์นั้นให้ดูพฤติกรรมของประชาชนในแต่ละประเทศเป็นสำคัญว่ามีพฤติกรรมอย่างไร ทั้งนี้เนื่องจากประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นประชาชนต่างก็มีสิทธิเสรีภาพเป็นของตนเองมากกว่าการปกครองในระบอบใด ๆ พฤติกรรมของประชาชนจึงเป็นเครื่องชี้ให้เห็นได้เป็นอย่างดี

ว่ามีความเป็นประชาธิปไตยกันมากน้อยเพียงใด เพราะเมื่อประชาชนต่างคนต่างมีสิทธิและเสรีภาพ ถ้าหากใช้สิทธิและเสรีภาพโดยไม่มีขอบเขตจำกัดแล้ว การปกครองในระบบประชาธิปไตยก็จะเป็นการปกครองที่ทำให้คนไร้ระเบียบวินัยมากที่สุดในโลก และก็คงจะได้ชื่อว่าเป็นการปกครองที่เลวร้ายที่สุดในโลกเช่นกัน

ด้วยเหตุนี้เองประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยจึงได้มีกฎหมายกำหนดขอบเขตของการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพื่อรักษาระเบียบ กฎเกณฑ์ทางสังคมให้อยู่ร่วมกันด้วยสันติ ซึ่งจะแตกต่างกันไปมากบ้าง น้อยบ้าง แล้วแต่สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของประชาชนในชาติ

ทุกประเทศที่ปกครองในระบบประชาธิปไตยจะยึดหลักการพื้นฐานที่ว่า เมื่อประชาชนต่างคนต่างมีสิทธิเสรีภาพเช่นนี้ สิ่งหนึ่งที่จะต้องตระหนักก็คือประชาชนจะใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นไม่ได้โดยเด็ดขาด

สำหรับประเทศที่จะเป็นประชาธิปไตยได้อย่างสมบูรณ์นั้น ประชาชนจะต้องมีลักษณะโดยรวม ดังนี้คือ

1. การพัฒนาตนเอง
2. การรู้จักใช้สิทธิและเสรีภาพในทางสร้างสรรค์
3. มีความรับผิดชอบ
4. มีวินัยในตนเอง
5. การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
6. การใช้สติปัญญาและเหตุผล

สำหรับรายละเอียดทั้ง 6 ข้อนี้ จะนำเสนอในบทต่อไป

บทที่ 6

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2540

“รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน”

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมานั้น ปัจจุบันประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาแล้วจำนวน 16 ฉบับ ได้แก่

รัฐธรรมนูญ	จำนวน มาตรา	วัน เดือน ปี	รวมเวลา	สาเหตุ การสิ้นสุด
1. พระราชบัญญัติ ธรรมนูญการ ปกครองแผ่นดิน ชั่วคราว พ.ศ. 2475	39	27 มิ.ย. 2475- 10 ธ.ค. 2475	5 เดือน 13 วัน	ประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ 10 ธ.ค. 2475
2. รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักร สยาม พ.ศ. 2475	68	10 ธ.ค. 2475- 9 พ.ค. 2489	13 ปี 4 เดือน 29 วัน	ประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ 2489

รัฐธรรมนูญ	จำนวน มาตรา	วัน เดือน ปี	รวมเวลา	สาเหตุ การสิ้นสุด
(1) แก้ไขเพิ่มเติม เดิมว่าด้วย นาม ประเทศ พ.ศ. 2482				
(2) แก้ไขเพิ่มเติม เดิมว่าด้วย บทเฉพาะ กาล พ.ศ. 2483				
(3) แก้ไขเพิ่มเติม เดิมว่าด้วย การเลือก ตั้ง ส.ส. พ.ศ. 2485				
3. รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักร ไทย พ.ศ. 2489	96	9 พ.ค. 2489- 8 พ.ย. 2490	1 ปี 5 เดือน 30 วัน	ยึดอำนาจ การปกครอง โดยคณะรัฐประหาร ประกาศใช้
4. รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักร ไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2490	98	9 พ.ย. 2490- 23 มี.ค. 2492	1 ปี 4 เดือน 14 วัน	รัฐธรรมนูญ 2492
(1) แก้ไข เพิ่มเติม พ.ศ. 2490				
(2) แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2491				

รัฐธรรมนูญ	จำนวน มาตรา	วัน เดือน ปี	รวมเวลา	สาเหตุ การสิ้นสุด
(3) แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2491				
5. รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักร ไทย พ.ศ. 2492	188	23 มี.ค. 2492- 29 พ.ย. 2494	2 ปี 8 เดือน 6 วัน	ยึดอำนาจการ ปกครองโดย คณะรัฐประหาร
6. รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักร ไทย พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495	123	8 มี.ค. 2495- 20 ต.ค. 2501	6 ปี 7 เดือน 12 วัน	ยึดอำนาจการ ปกครองโดย คณะปฏิวัติ
7. รัฐธรรมนูญ การปกครอง ราชอาณาจักร พ.ศ. 2502	20	28 ม.ค. 2502- 20 มี.ย. 2511	9 ปี 4 เดือน 23 วัน	ประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ 2511
8. รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักร ไทย พ.ศ. 2511	183	20 มี.ย. 2511- 7 ต.ค. 2517	3 ปี 4 เดือน	ยึดอำนาจ การปกครอง
10. รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักร ไทย พ.ศ. 2517 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2518	238	7 ต.ค. 2517- 6 ต.ค. 2519	2 ปี	ยึดอำนาจการ ปกครองโดย คณะปฏิรูป การปกครอง แผ่นดิน
11. รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักร ไทย พ.ศ. 2519	29	22 ต.ค. 2519- 20 ต.ค. 2520	11 เดือน 28 วัน	ยึดอำนาจ การปกครอง โดยคณะปฏิวัติ

รัฐธรรมนูญ	จำนวน มาตรา	วัน เดือน ปี	รวมเวลา	สาเหตุ การสิ้นสุด
12. ธรรมนูญการปกครอง ราชอาณาจักร พ.ศ. 2520	32	9 พ.ย. 2520- 22 ธ.ค. 2521	1 ปี 1 เดือน 13 วัน	ประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ 2521
13. รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 (1) แก้ไข เพิ่มเติม พ.ศ. 2528 (2) แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2532	206	22 ธ.ค. 2521- 23 ก.พ. 2534	12 ปี 2 เดือน 1 วัน	ยึดอำนาจ การปกครอง โดยคณะรักษา ความสงบเรียบร้อย แห่งชาติ
14. ธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534	33	1 มี.ค. 2534- 9 ธ.ค. 2534	9 เดือน 8 วัน	ประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ 2534
15. รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 (1) แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2535 (2) แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535	233	9 ธ.ค. 2534- 11 ต.ค. 2540	5 ปี 10 เดือน 2 วัน	ประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ 2540

รัฐธรรมนูญ	จำนวน มาตรา	วัน เดือน ปี	รวมเวลา	สาเหตุ การสิ้นสุด
(3) แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535				
(4) แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2535				
(5) แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538				
(6) แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2539				
16. รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	338	11 ต.ค. 2540- ปัจจุบัน		

ในจำนวนรัฐธรรมนูญทั้ง 16 ฉบับนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนโดยแท้จริง ทั้งนี้เพราะรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว จัดเป็นรัฐธรรมนูญของไทยฉบับแรก ที่ประชาชนได้เลือกตัวแทนของตนจากทั่วประเทศเข้าไปทำหน้าที่ร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ มีการจัดทำประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในทุกภาคของประเทศ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกของการร่างรัฐธรรมนูญของไทย

รัฐสภาได้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ จำนวน 99 คน เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2539 จากนั้นได้มีการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญครั้งแรกเมื่อวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2540 เพื่อเลือกประธาน และรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งที่ประชุมมีมติเลือก ดังนี้

1. นายอุทัย พิมพ์ใจชน เป็นประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ
2. ศาสตราจารย์กระมล ทองธรรมชาติ เป็นรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญคนหนึ่ง
3. นางยุพา อุดมศักดิ์ เป็นรองประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญคนที่สอง

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้เปิดโอกาสให้หน่วยงานและองค์กรต่างๆ เสนอประเด็นปัญหา ข้อคิดเห็น และแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

สภาร่างรัฐธรรมนูญ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยในรัฐธรรมนูญ

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ใช้เวลาในการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญแล้วเสร็จในเวลา 233 วัน ซึ่งเสร็จก่อนกำหนด 7 วัน รัฐสภาได้ประชุมอภิปรายร่างรัฐธรรมนูญที่สภาร่างรัฐธรรมนูญจัดทำเสร็จแล้วในวันที่ 4, 5, 7, 8, 9 กันยายน พ.ศ. 2540 และกำหนดวันลงมติเพื่อให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2540 ด้วยคะแนนเสียง 578 เสียง ไม่รับ 16 เสียง งดออกเสียง 17 เสียง และไม่เข้าประชุม 40 คน

ในวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 เวลา 17.30 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงลงพระปรมาภิไธยในรัฐธรรมนูญ และได้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 114 ตอนที่ 55 ก ลงวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นี้ เป็นรัฐธรรมนูญที่มีเนื้อหาสาระมากกว่ารัฐธรรมนูญฉบับอื่นๆ โดยมีหมวดต่างๆ ถึง 12 หมวด รวม 336 มาตรา ได้แก่

หมวด 1 บททั่วไป (มาตรา 1-7)

หมวด 2 พระมหากษัตริย์ (มาตรา 8-25)

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย (มาตรา 26-65)

หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย (มาตรา 66-70)

หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (มาตรา 71-89)

หมวด 6 รัฐสภา

ส่วนที่ 1 บททั่วไป (มาตรา 90-97)

ส่วนที่ 2 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (มาตรา 98-120)

ส่วนที่ 3 วุฒิสภา (มาตรา 121-135)

ส่วนที่ 4 คณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา 136-148)

ส่วนที่ 5 บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง (มาตรา 149-192)

ส่วนที่ 6 การประชุมร่วมกันของรัฐสภา (มาตรา 193-195)

ส่วนที่ 7 ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา (มาตรา 196-198)

ส่วนที่ 8 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (มาตรา 199-200)

หมวด 7 คณะรัฐมนตรี (มาตรา 201-232)

หมวด 8 ศาล

ส่วนที่ 1 บททั่วไป (มาตรา 233-254)

ส่วนที่ 2 ศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา 255-270)

ส่วนที่ 3 ศาลยุติธรรม (มาตรา 271-275)

ส่วนที่ 4 ศาลปกครอง (มาตรา 276-280)

ส่วนที่ 5 ศาลทหาร (มาตรา 281)

หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 282-290)

หมวด 10 การตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ

ส่วนที่ 1 การแสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สิน (มาตรา 291-296)

ส่วนที่ 2 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (มาตรา 297-302)

ส่วนที่ 3 การถอดถอนจากตำแหน่ง (มาตรา 303-307)

ส่วนที่ 4 การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (มาตรา 308-311)

หมวด 11 การตรวจเงินแผ่นดิน (มาตรา 312)

หมวด 12 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ (มาตรา 313)

บทเฉพาะกาล (มาตรา 314-336)

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ยังมีบทบัญญัติใหม่ๆ ที่สำคัญๆ จำนวนมาก เช่น

1. กำหนดให้การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของชนชาวไทย หากไม่ปฏิบัติจะต้องเสียสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด
2. กำหนดให้มีคณะกรรมการเลือกตั้ง
3. กำหนดให้มีผู้ตรวจการแผ่นดินรัฐสภา
4. กำหนดให้มีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
5. กำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญ
6. กำหนดให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ เป็นต้น

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ยังได้ให้ความสำคัญในเรื่องที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนอีกหลายเรื่อง ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับอื่นมิได้กำหนดไว้ เช่น ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้เกิดเป็นรูปธรรม การปฏิรูประบบราชการ การปฏิรูปศาล การปฏิรูประบบผู้แทน ตั้งแต่ระบบพรรคการเมือง ระบบการเลือกตั้ง และระบบรัฐสภาที่มีประสิทธิภาพ ขจัดการทุจริต โดยตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐเพิ่มขึ้น เป็นต้น

การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะ การแสดงความคิดเห็นในขั้นตอนต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญอย่างกว้างขวางดังกล่าวนี้เอง ประชาชนคนไทยจึงเรียกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นี้ว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน”

บทที่ 7

สิทธิและเสรีภาพ

ประเทศที่เริ่มการปกครองในระบอบประชาธิปไตยใหม่ๆ นั้น ประชาชนมักไม่เข้าใจว่าประชาธิปไตยที่แท้นั้นคืออะไร ส่วนมากจะเข้าใจเพียงว่า ประชาธิปไตยก็คือการที่ตนเองมีสิทธิเสรีภาพต่างๆ มากมาย กว่าประชาชนที่ถูกปกครองด้วยระบอบเผด็จการ และเมื่อไม่มีความเข้าใจว่าประชาธิปไตยที่แท้คืออะไรแล้ว ก็มักจะตีความหมายของประชาธิปไตยเข้าข้างตนเองเพื่อประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก เช่น เข้าใจว่าตนเองมีสิทธิเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้จนกระทั่งสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นอยู่มากมายก็มีอยู่บ่อยๆ

ในสมัยหนึ่งประเทศไทยก็เคยตกอยู่ในสภาพดังกล่าว เช่น บรรดาผู้ใช้แรงงานที่เป็นบริการของรัฐ เมื่อตนเองต้องการเพิ่มเงินเดือนให้มากยิ่งขึ้น ก็จะใช้สิทธิของตนเองนัดหยุดงานประท้วง โดยจะเลือกช่วงเวลาสำคัญที่จะทำให้ประชาชนเดือดร้อนมากที่สุด ทั้งนี้ก็เพื่อรัฐบาลจะได้ยอมรับเงื่อนไขของตนเองง่ายขึ้น การใช้สิทธิของตนเองเช่นนี้ แม้จะไม่ผิดกฎหมาย แต่ก็ผิดจารีตประเพณีของไทยที่มีอะไรจะต้องช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การกระทำเช่นนี้เป็นการฉกฉวยโอกาส เป็นการแสวงประโยชน์แก่ตนและพวกพ้องโดยไม่คำนึงถึงความทุกข์ยากของเพื่อนร่วมชาติ ซึ่งไม่ใช่พฤติกรรมของประชาธิปไตยที่แท้

อย่างไรก็ตาม มีคนในแผ่นดินนี้เป็นจำนวนมากที่ชื่นชอบกับสิทธิที่ตนมี และยังได้ใช้สิทธิดังกล่าวนั้นเกินเลยไปอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด ทำให้ผู้อื่นประสบความเดือดร้อนอยู่เสมอๆ ซึ่งการกระทำเช่นนี้ไม่ใช่หลักการของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นการส่งละเมิดสิทธิของผู้อื่นจนเกิดความเดือดร้อนโดยทั่วไป

ตัวอย่างที่เราเห็นได้ง่ายๆ และในบางครั้งดูเหมือนจะเป็นเรื่องเล็กน้อยนั้น แต่ในเรื่องที่ดูเล็กน้อยนี้แหละคือจุดเริ่มต้นของการเพาะนินสยที่ไม่เป็นประชาธิปไตยในเรื่องใหญ่ๆ อีกมากมายในสังคมประชาธิปไตย เช่น ผู้ขับขีรถจักรยานยนต์ที่มีเสียงดังเกินกว่าที่ราชการกำหนด เมื่อรถผ่านไปถึงที่ไหน เสียงดังเหล่านั้นก็สร้างความทุกข์ให้กับประชาชนโดยทั่วไป จะมีความสุขอยู่กับแต่เจ้าของรถเท่านั้นที่มีความรู้สึกว่ารถของตนเองนั้นเสียงดังสาแก่ใจยิ่งนัก การกระทำดังกล่าวนี้ เป็นการใช้สิทธิของตนรบกวนสิทธิของผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน

ด้วยเหตุนี้ ประชาชนที่อยู่ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย จึงต้องเข้าใจความหมายของคำว่า **สิทธิ** ให้ต้องแน่เสียก่อนว่า แท้ที่จริงแล้วสิทธิมีความหมายอย่างไรบ้าง

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของ **สิทธิ** ว่า **อำนาจอันชอบธรรม; ความสำเร็จ** ซึ่ง **ธรรม** นั้นจะหมายถึง คุณความดี ความชอบ ความจริง ความยุติธรรม ความถูกต้อง; กฎ กฎเกณฑ์

อำนาจอันชอบธรรม จึงหมายถึง การกระทำที่ประกอบไปด้วย คุณความดี มีความยุติธรรม ถูกต้องตามกฎหมายที่สังคมได้ร่วมกันกำหนดขึ้น ซึ่งรวมเรียกว่า **สิทธิ**

ความจริงแล้ว แนวคิดเรื่อง สิทธิ นี้ เป็นแนวคิดของชาวตะวันตกที่คนไทยรับเข้ามาพร้อมกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีนักปรัชญาการเมือง 3 คน คือ ฮอบส์ ล็อก และ รัสโซ ที่มีความเชื่อที่ตรงกันว่าสังคมการเมืองก่อตั้งขึ้นอย่างมีพันธะสัญญากับประชาชนทุกหมู่เหล่า ดังนั้นประชาชนทุกคนต่างคนจึงต่างรักษาคำมั่นสัญญาของตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไม่มีใครยอมเสียเปรียบแก่กันและกัน และกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องปกติธรรมดาของมนุษย์ที่จะมีความเห็นแก่ตัวเองก่อน แต่การที่มนุษย์จะต้องอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากและต่างคนก็ต่างรักษาคำมั่นสัญญาของตนเองเป็นสำคัญ ทำให้ต้องมาช่วยกันกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ในเรื่องของการใช้สิทธิให้อยู่ในขอบเขตที่ทุกคนสามารถจะถือปฏิบัติร่วมกันได้ในสังคมมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน

กฎเกณฑ์ดังกล่าวนี้ จึงกลายมาเป็นสิทธิที่จะต้องระบุไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย

สิทธิ เป็นคำที่มีความหมายกว้างและครอบคลุมในเรื่องต่างๆ อีกมากมาย แต่ก็สามารถจะจำแนกสิทธิได้ใน 2 ส่วนคือ

1. สิทธิในทรัพย์สินส่วนตัว
2. สิทธิในฐานะสมาชิกของสังคมการเมืองระบอบประชาธิปไตย

สิทธิในทรัพย์สินส่วนตัว นั้น เป็นสิทธิโดยสมบูรณ์ที่คนใดคนหนึ่งจะอ้างความเป็นเจ้าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นความชอบธรรมของตนเอง เช่น สิทธิในการเป็นเจ้าของบ้านเรือน สิทธิการเป็นเจ้าของที่ดิน สิทธิการครอบครองทรัพย์สินอื่นๆ ที่ตนเองเป็นเจ้าของ เป็นต้น

สิทธิดังกล่าวนี้ เป็นสิทธิที่ผู้อื่นจะมาละเมิดไม่ได้ เพราะเป็นสิทธิเฉพาะบุคคล

ส่วนสิทธิในฐานะสมาชิกของสังคมการเมืองระบอบประชาธิปไตยนั้น

หมายถึงสิทธิที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญการปกครองประเทศที่คนในแต่ละสังคมได้ร่วมกันกำหนดขึ้นเป็นกฎเกณฑ์ให้ทุกคนได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน

ด้วยเหตุนี้ สิทธิในฐานะสมาชิกของสังคมการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จึงเปรียบเสมือนเป็นสมบัติกลางที่สมาชิกทุกคนในระบอบประชาธิปไตยมีสิทธิที่จะใช้สมบัติดังกล่าวนี้ร่วมกันได้โดยเสมอภาคกัน ใครคนใดคนหนึ่งจะมาย้างสิทธิส่วนตัวเพื่อกีดกันไม่ให้ผู้อื่นมาใช้สิทธินี้ไม่ได้ ทั้งนี้เพราะสิทธิดังกล่าว เป็นสิทธิที่ทุกคนสามารถจะใช้ได้และใครจะมาละเมิดสิทธิดังกล่าวนี้ไม่ได้เช่นกัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดสิทธิของชนชาวไทยไว้ สรุปได้ดังนี้ คือ

1. มีสิทธิภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
2. มีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

3. การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

4. บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น

5. บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

6. มีสิทธิในชีวิตและร่างกาย

7. มีสิทธิไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่กระทำความผิดตามกฎหมาย

8. ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

9. สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

10. คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคมเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ

11. บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปี

12. บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษหรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชาติ

13. สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง

14. การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค

15. การเกณฑ์แรงงานจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ

16. มีสิทธิเสมอกันในการรับบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ

17. เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

18. เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแล มีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

19. บุคคลอายุเกินหกสิบ ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ

20. บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือจากรัฐตามกฎหมายบัญญัติ

21. สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง

22. มีสิทธิได้รับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

23. มีสิทธิได้รับทราบข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น

24. บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางการปกครองอันมีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ

25. มีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันสมควร

26. มีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล

27. บุคคลจะใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมิได้

28. บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานส่วนท้องถิ่น และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์การของรัฐ ย่อมมีสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ .

29. บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธีซึ่งการกระทำใดๆ ที่ เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

เนื่องจากสิทธิเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเช่นนี้เอง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงเน้นในเรื่องของสิทธิของประชาชนมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะถือว่า สิทธิเป็นเสมือนดังหัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ควบคู่ไปกับการให้เสรีภาพแก่ประชาชน ซึ่งจะกล่าวถึงในบทต่อไป

บทที่ 8

เสรีภาพ

เมื่อมีการกล่าวถึง สิทธิ แล้ว คำที่เคียงคู่กับสิทธิ ก็คือคำว่า เสรีภาพ นั่นเอง

คำว่า เสรีภาพ เป็นคำที่ให้ความรู้สึกที่ดีแก่มนุษย์ทุกคน ทั้งนี้ เพราะใครๆ ต่างก็ปรารถนาถึงเสรีภาพด้วยกันทั้งสิ้น

ในความรู้สึกของคนทั่วไปนั้น เสรีภาพ เป็นคำที่มีความหมายยิ่งใหญ่ ทั้งนี้เพราะคำว่าเสรี เป็นคำที่ชวนให้คิดถึงการกระทำอะไรก็ได้ตามที่ใจของเราปรารถนาโดยไม่มีขอบเขตจำกัด

ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ก็ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของเสรีภาพไม่น้อย ทั้งนี้เพราะหลักการของประชาธิปไตยเชื่อว่าการที่มนุษย์มีเสรีภาพนั้นจะทำให้มนุษย์เกิดการพัฒนาในทุกๆทาง เช่น ด้านอารมณื สังคม สติปัญญา ทั้งนี้เพราะเมื่อมนุษย์มีเสรีภาพทางความคิดโดยปราศจากการควบคุมย่อมทำให้มนุษย์มีความคิดโดยไม่จำกัดขอบเขต ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ออกมาเต็มตามความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าวจะส่งผลให้มนุษย์สามารถนำความคิดดังกล่าวไปพัฒนาสิ่งต่างๆในโลกให้เกิดความเจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต และนอกจากจะพัฒนาอารมณื สังคม และสติปัญญาของ

ตนเองแล้ว ยังจะสามารถนำไปพัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษา คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และการเมืองได้อีกด้วย

เสรีภาพมีทั้งคุณและโทษในอัตราส่วนที่ตัดเทียมกัน ที่ใดมีเสรีภาพจนเกินขอบเขต ณ ที่นั้นจะมีแต่ความสับสนวุ่นวาย ทั้งนี้เพราะเสรีภาพที่ไม่มีขอบเขตกำหนดนั้น ทำให้ทุกคนนำคำว่าเสรีภาพมาอ้างเพื่อกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ตนเองปรารถนาโดยไม่มีที่สิ้นสุด ผลสุดท้าย เสรีภาพก็จะเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมไร้ความสงบ ผู้ที่มีกำลังมากกว่าก็จะเป็นผู้ใช้เสรีภาพได้มากกว่าผู้ที่อ่อนแอกว่า เสรีภาพจะกลายเป็นข้ออ้างที่ทำให้เกิดการกดขี่เข้มแข็งขึ้นในสังคม ผู้ที่เข้มแข็งกว่าก็จะเหยียบย่ำเอาเรื่องของเสรีภาพไปกดขี่ผู้ที่อ่อนแอกว่าเพื่อให้ตนเองมีเสรีภาพอย่างไร้ขอบเขตมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น ในระบอบประชาธิปไตยแม้จะเน้นในเรื่องของเสรีภาพมากกว่าการปกครองในระบอบเผด็จการก็จริงอยู่ แต่เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมประชาธิปไตย เสรีภาพ จึงได้รับการกำหนดให้อยู่ในกรอบกติการ่วมกันของคนในสังคมว่า มนุษย์ในสังคมประชาธิปไตยนั้น ควรจะมีเสรีภาพมากน้อยเพียงใด

ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะระบุไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลจะใช้เสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิของผู้อื่นไม่ได้ ซึ่งนัย่อมหมายถึงว่าเสรีภาพได้ถูกจำกัดให้อยู่ในขอบเขตที่พอเหมาะพอควร

ในประเทศไทยเองก็ยังมีประชาชนอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่เข้าใจถึงขอบเขตของคำว่าเสรีภาพ นั่นคือยังมีการใช้เสรีภาพของตนเองไปละเมิดสิทธิของผู้อื่นอยู่บ่อยๆ ทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำ

ของตนเองอยู่เนืองๆ

ตัวอย่างที่เห็นได้ง่ายๆ ในสังคม เช่น ในกรณีของการใช้เสรีภาพในการพูดของคนที่มีศีลธรรม คำพูดของเขาบางครั้งสร้างความเสียหายให้กับคนอื่นเป็นอย่างมาก ทั้งๆที่ผู้พูดทราบดีว่าคำพูดของตนนั้นเป็นคำพูดเท็จ แต่เพื่อผลประโยชน์บางอย่างของตนเองทำให้ใช้เสรีภาพในการพูดโดยไม่มีความรับผิดชอบ เป็นการใช้เสรีภาพที่เกินขอบเขต และเป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น การพูดจาใส่ร้าย เยาะเย้ยถากถาง พูดเป็นนัย ทำให้ผู้อื่นเกิดความเสียหายดังกล่าวดังกล่าวเช่นนี้ ถือเป็นการใช้เสรีภาพที่ผิดหลักการของประชาธิปไตยทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะการใช้เสรีภาพดังกล่าวเป็นการใช้เสรีภาพที่มีจุดประสงค์ร้ายแอบแฝงเพื่อละเมิดสิทธิของผู้อื่นอย่างมีเจตนา หรืออีกตัวอย่างหนึ่งคือ การใช้เสรีภาพในการเขียนเพื่อให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย เช่น ในกรณีการเผยแพร่สิ่งพิมพ์ทั้งหลาย บางครั้งผู้เขียนมีอคติต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็นำเอาอคตินั้นมาเขียนบิดเบือนให้ผู้อื่นถูกพาดพิงเกิดความเสียหายในลักษณะหนึ่งลักษณะใด เช่น กล่าวหาว่าเป็นผู้ทุจริต กล่าวหาว่าเป็นผู้ไร้คุณธรรมจริยธรรมต่างๆ ที่ผู้ที่ได้รับการกล่าวถึงนั้นมิได้เป็นไปตามข้อเขียนดังกล่าวแต่อย่างใด เป็นต้น

การใช้เสรีภาพในลักษณะดังกล่าว เป็นการใช้เสรีภาพที่เกินขอบเขต เป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่นจนทำให้เกิดความเดือดร้อนและเกิดความสับสนวุ่นวายขึ้นในสังคม ซึ่งถือเป็นพฤติกรรมของคนที่ไม่ได้มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ด้วยเหตุที่ เสรีภาพ เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นผู้ที่อยู่ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเข้าใจในเรื่องของเสรีภาพให้ถ่องแท้และรู้จักใช้เสรีภาพให้อยู่ในขอบเขตที่สังคมกำหนด

เสรีภาพในการนับถือศาสนา

นั่นคือ จะต้องไม่กล่าวอ้างถึงแต่เรื่องเสรีภาพเฉพาะตน แต่จะต้องคำนึงไว้เสมอว่าเสรีภาพของตนนั้นจะต้องไม่เป็นเสรีภาพที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นด้วย

ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยได้กำหนดว่าปวงชนชาวไทยมีเสรีภาพ ดังนี้

1. มีเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
2. มีเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย
3. มีเสรีภาพในเคหสถาน
4. มีเสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ภายใน

ราชอาณาจักร

5. มีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

6. มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา นิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา การปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

7. มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

8. พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ มีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็น

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

9. ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ในกิจการวิทยุ โทรทัศน์ ย่อมมี เสรีภาพในการเสนอข่าว และข้อคิดเห็น

10. มีเสรีภาพในทางวิชาการ

11. มีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

12. มีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น

13. มีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง

14. มีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยนั้น เสรีภาพจะต้อง เคียงคู่อยู่กับสิทธิเสมอ ทั้งนี้เพราะทั้งสิทธิและเสรีภาพจะเป็นตัวกำกับ มีให้มนุษย์ใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างไรขอบเขตนั้นเอง นั่นคือแม้มนุษย์จะมีเสรีภาพอย่างมากมายเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าหากสิทธิและเสรีภาพนั้นไป ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นแล้ว เมื่อนั้นผู้ที่ใช้สิทธิและเสรีภาพ ของตนเกินขอบเขตก็จะต้องได้รับการลงโทษจากสังคมตามที่ได้มีการ กำหนดกันไว้ในทันทีที่มีผู้แจ้งว่าได้รับความเดือดร้อนจากการถูกละเมิด สิทธิและเสรีภาพที่เกินขอบเขตดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ คำว่า **สิทธิ** และ **เสรีภาพ** จึงเป็นคำที่เคียงคู่กันอยู่ เสมอ

บทที่ 9

พระมหากษัตริย์ไทย
กับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญา-
สิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475

เป็นต้นมา พระมหากษัตริย์ของไทยก็ได้เปลี่ยนสถานะจากเดิมที่ทรงมีพระราชอำนาจสิทธิ์ขาดในการปกครองแผ่นดิน มาทรงดำรงอยู่ในฐานะ และมีพระราชอำนาจตามที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะ และทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ ดังนี้

1. พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะ ดังนี้ คือ

1.1 ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.2 อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล

1.3 องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใดๆ มิได้

1.4 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

1.5 พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

2. พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจ ดังนี้ คือ

2.1 สถาปนาฐานันดรศักดิ์และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

2.2 ทรงเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอื่นอีกไม่เกินสิบแปดคนประกอบเป็นคณะองคมนตรี

2.3 ทรงแต่งตั้งและให้ข้าราชการในพระองค์และสมุหราชองครักษ์พ้นจากตำแหน่ง

2.4 ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือจะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

2.5 ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ

2.6 ทรงยุบสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่

การยุบสภาผู้แทนราษฎรให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกาซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ภายในหกสิบวัน

2.7 การตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

2.8 การประกาศใช้กฎอัยการศึกตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะแห่งเป็นการชั่วคราว เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารย่อมกระทำได้ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

2.9 การประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

2.10 การทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นๆ กับนานาประเทศ หรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตอำนาจแห่งรัฐ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญาต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

2.11 การพระราชทานอภัยโทษ

2.12 การถอดถอนฐานันดรศักดิ์และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

แม้พระมหากษัตริย์ไทยจะทรงดำรงฐานอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญตั้งที่กล่าวมาแล้ว แต่เนื่องจากพระมหากษัตริย์ไทยแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบันได้ทรงกระทำคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงแก่ผืนแผ่นดินไทย เช่น การสร้างบ้านแปงเมือง การแผ่ขยายพระราชอาณาจักร การกอบกู้เอกราช การปกป้องผืนแผ่นดินให้รอดพ้นจากการรุกราน หรือรอดพ้นจากการตกเป็นเมืองขึ้นของชาติอื่นๆ ตลอดจนทรงวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่นมั่นคงมาจนถึงทุกวันนี้ ทำให้ชาวไทยทุกหมู่เหล่าให้ความเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้สูงยิ่งกว่าชาติใดๆ ในโลกนี้

มีผู้กล่าวว่า พระมหากษัตริย์ของไทยนั้น เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงเหน็ดเหนื่อยที่สุดในโลก ทั้งนี้เพราะพระมหากษัตริย์ไทยได้เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมเยียนพสกนิกรของพระองค์ในทุกหนทุกแห่ง และยังทรงมีพระราชดำริให้จัดทำโครงการต่างๆ อีกมากมาย ซึ่งล้วนแต่เป็นประโยชน์อย่างล้นเหลือต่อประชาชนของพระองค์

ความเคารพเทิดทูนอย่างล้นเหลือนี้เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวไทยทั้งมวล สังเกตได้จากยามที่บ้านเมืองเข้าสู่ภาวะคับขันหรืออยู่ในชั้นวิกฤติจนไร้ทางออก พระมหากษัตริย์ของไทยก็จะทรงเป็นศูนย์รวมน้ำใจของทุกคน ทำให้การแก้ไขปัญหาต่างๆ ลุล่วงไปด้วยดีเสมอมา ทรงนำพาบ้านเมืองให้รอดพ้นวิกฤตการณ์ร้ายแรงมาได้เสมอ

บทที่ 10

อำนาจอธิปไตย

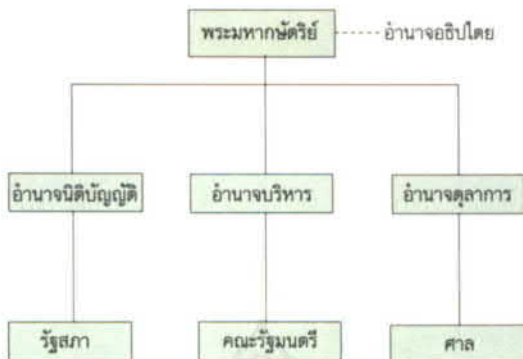
รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และ ศาล

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น อำนาจอสูงสุดที่ใช้ปกครองประเทศ เรียกกันว่า อำนาจอธิปไตย

คำว่าอธิปไตย โดยความหมายแล้ว หมายถึงอำนาจสูงสุดของรัฐที่จะใช้บังคับบัญชาภายในอาณาเขตของตน ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันเป็นการปกครองที่อาศัยความเห็นของประชาชนส่วนใหญ่เป็นหลักในการปกครองนั้น จะให้ความสำคัญแก่อำนาจอธิปไตยมากที่สุด เนื่องจากอำนาจอธิปไตยจะเป็นอำนาจสำคัญสูงสุดของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และ ศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

ในทางปฏิบัติพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยใน 3 ทาง โดยอำนาจนิติบัญญัติผ่านทางรัฐสภา อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการผ่านทางศาล ซึ่งเขียนเป็นแผนภูมิง่าย ๆ ได้ดังนี้

อำนาจนิติบัญญัติ คือ อำนาจในการออกกฎหมาย ให้ความเห็นชอบหรือคัดค้านนโยบายของรัฐบาล รวมถึงการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล

สถาบันที่ใช้อำนาสดังกล่าวนี้ เรียกว่า สถาบันนิติบัญญัติ ส่วนสถานที่ที่ใช้ทำหน้าที่เรียกว่า รัฐสภา โดยผู้ที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติก็คือ สมาชิกรัฐสภานั้นเอง สมาชิกรัฐสภาในปัจจุบันประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา

อำนาจบริหาร คือ อำนาจในการกำหนดนโยบายในการบริหาร และการปกครองประเทศให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ได้กำหนดเป็นนโยบายไว้ สถาบันที่ใช้อำนาจนี้นี้เรียกว่า สถาบันบริหาร หรือ รู้จักกันโดยทั่วไปว่า รัฐบาล ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ซึ่งมีสถานที่ทำงานที่สำนักงานนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง แต่เป็นที่เข้าใจกันในภาพรวมว่าสถานที่สำหรับสถาบันบริหารก็คือ ทำเนียบรัฐบาล ผู้ที่ใช้อำนาจ

บริหารนี้ก็คือ คณะรัฐมนตรี อันประกอบไปด้วยนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี

อำนาจตุลาการ คือ อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีความต่าง ๆ ตามกฎหมาย สถาบันที่ใช้อำนาจดังกล่าวนี้เรียกว่า สถาบันตุลาการ ส่วนสถานที่สำหรับสถาบันตุลาการก็คือ ศาล ซึ่งจะมีทั้งศาลอาญา ศาลแพ่ง ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

อำนาจอธิปไตยที่แบ่งออกเป็น 3 ฝ่ายดังกล่าวนี้นับเป็นอำนาจที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะของการถ่วงดุลอำนาจในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดสันติภาพ สันติสุขและเสรีภาพในสังคมประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์จึงต้องมีหน่วยงานสถาบันและองค์กรต่างๆ ทำหน้าที่ปฏิบัติงานในแต่ละด้าน เพื่อเกื้อกูลต่อการปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนให้สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่ประชาชนต้องการ

หน่วยงาน องค์กร และสถาบันดังกล่าว ได้แก่

1. รัฐสภา
2. คณะรัฐมนตรี
3. ศาล

รัฐสภา

รัฐสภา เป็นองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติของประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นองค์กรที่ช่วยพยุ่ง ประคับประคองให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยดำเนินไปตามวิถีทางที่กำหนด รัฐสภาของประเทศไทยในปัจจุบันตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประกอบไปด้วย 2 สภา คือ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ดังที่แสดงในแผนภูมิ

โครงสร้างรัฐสภาในปัจจุบัน

สภาผู้แทนราษฎร

- มาจากการเลือกตั้ง จำนวน 500 คน (จากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ 100 คน และมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต 400 คน)
- วาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี
- ผู้เป็นผู้แทนราษฎรต้องมีอายุ 25 ปี

วุฒิสภา

- มาจากการเลือกตั้ง จำนวน 200 คน โดยให้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง ซึ่งจำนวนสมาชิกวุฒิสภาแต่ละจังหวัดคำนวณจากการนำจำนวนราษฎรทั้งประเทศตามประกาศปีสุดท้ายหารด้วยจำนวน 200 (จากการคำนวณจำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ตามประกาศสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ลงวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2542 ราษฎรเฉลี่ยประมาณ 307,000 คนต่อสมาชิกวุฒิสภา 1 คน และถ้าจังหวัดใดจำนวนราษฎรไม่ถึงจำนวนเฉลี่ยกำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภาได้ 1 คน และเมื่อดำเนินการแล้วยังได้สมาชิกวุฒิสภาไม่ครบ 200 คน ให้เพิ่มจำนวนแก่จังหวัดที่มีเศษจำนวนราษฎรที่เหลือจากการคำนวณมากที่สุดตามลำดับจนได้สมาชิกวุฒิสภาครบ 200 คน)
- วาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี
- ผู้เป็นวุฒิสมาชิกต้องมีอายุ 40 ปี

ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 รัฐสภาใช้อำนาจหน้าที่โดยสรุปใน 3 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่

1. ตรากฎหมาย
2. ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน
3. ให้ความเห็นชอบในเรื่องต่างๆ ตามที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นๆ บัญญัติไว้ เช่น

- 3.1 การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
- 3.2 การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ
- 3.3 การแต่งตั้งผู้สืบราชสันตติวงศ์
- 3.4 การประกาศสงคราม
- 3.5 การให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญา
- 3.6 การเลือกหรือการให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรง

ตำแหน่ง

- 3.7 การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง
- 3.8 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

สภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร เป็นสภาหนึ่งในสองสภาที่ประกอบกันเป็นรัฐสภา ตามหมวด 6 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นั้น สภาผู้แทนราษฎรจะประกอบไปด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวน 100 คน และสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งอีกจำนวน 400 คน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 4 ปี

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทหน้าที่หลักในการเป็นผู้แทน
ปวงชน โดยปฏิบัติหน้าที่ในการตรากฎหมายและมีอำนาจควบคุมการ
บริหารราชการแผ่นดินตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การตั้งกระทู้
ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ เช่น เรื่องที่เป็น
ปัญหาสำคัญที่อยู่ในความสนใจของประชาชน เรื่องที่กระทบถึงผลประโยชน์
ของประเทศชาติหรือประชาชน การร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่
น้อยกว่าสองในห้าของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอญัตติอภิปรายทั่วไป
เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี หรือร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเข้าชื่อขอเปิดอภิปราย
ทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล เป็นต้น ซึ่งอำนาจและ
หน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. ออกกฎหมาย
2. พิจารณาอนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี
3. ควบคุม ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล เช่น
  - 3.1 เป็นกรรมวิธีการด้านต่างๆ
  - 3.2 ตั้งกระทู้ถาม
  - 3.3 ยื่นญัตติ
  - 3.4 อภิปรายและลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล
  - 3.5 รวบรวมปัญหา ความต้องการของประชาชนเพื่อแจ้งให้
รัฐบาลแก้ไขปัญหา
  - 3.6 ให้ความเห็นชอบเรื่องสำคัญๆ ร่วมกับวุฒิสภา เช่น
    - การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์
    - การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
    - รับทราบการแก้กฎหมายที่ตราว่าด้วยการสืบราช-

สันติวิธี

- การรับทราบและให้ความเห็นชอบในการสืบราช-

สมบัติ

- การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราช-

บัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

- การมีมติให้รัฐสภาพิจารณาเรื่องอื่นในสมัยประชุม
- ให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมก่อนกำหนดเวลา
- พิธีเปิดประชุมรัฐสภา
- การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ

หรือ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

- การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบ
รัฐธรรมนูญซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาของสภาขณะที่มีการยุบสภา
ผู้แทนราษฎรหรืออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง

- ร่างข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา
- การแถลงนโยบายของรัฐบาล
- การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อรับฟังความคิดเห็นของ

สมาชิกรัฐสภา

- ให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม
- ให้ความเห็นชอบแก้หนังสือสัญญา กับนานาชาติ

หรือองค์การระหว่างประเทศ

- การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ในการปฏิบัติงานของสภาผู้แทนราษฎรนั้น จะต้อง มีหน่วยงาน สำหรับการบริหารงาน โดยมีสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของสภาผู้แทนราษฎร มีเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ ขึ้นตรงต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร

วุฒิสภา

วุฒิสภา เป็นหนึ่งในสองสภาที่ประกอบกันเป็นรัฐสภา ตาม หมวด 6 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 นั้น วุฒิสภาจะประกอบไปด้วยสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งประชาชนเลือกตั้ง จำนวน 200 คน สมาชิกวุฒิสภา มีวาระในการดำรงตำแหน่ง 6 ปี

วุฒิสภามีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการเป็นผู้แทนปวงชนเพื่อ ทำหน้าที่ต่างๆ เช่น การสรรหาและเลือกประธานกรรมการและกรรมการ เลือกตั้งจำนวน 5 คน การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรี ระบุไว้ในนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาและสภาผู้แทนราษฎรมิมีมติไม่ให้ความเห็นชอบ แต่คะแนนเสียงที่ไม่ให้ความเห็นชอบไม่ถึงกึ่งหนึ่งของ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สภาผู้แทนราษฎร ลงมติเห็นชอบแล้วภายในหกสิบวัน พิจารณายับยั้งหรือแก้ไขเพิ่มเติมร่าง พระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ควบคุมการ บริหารราชการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นต้น ดังนั้นอำนาจหน้าที่ของ วุฒิสภาอาจสรุปได้ใน 4 เรื่องใหญ่ๆ ดังนี้คือ

1. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติซึ่งผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร

2. ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินโดยการตั้งกระทู้ถาม

3. การให้ความเห็นชอบ ได้แก่

- การตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
- การสืบราชสมบัติ
- การปิดประชุมสมัยสามัญก่อนครบกำหนด 120 วัน
- การประกาศสงคราม
- การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ระบุไว้ในนโยบายหรือ

ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญซึ่งสภาผู้แทนราษฎรไม่ให้ความเห็นชอบและคะแนนเสียงไม่ให้ความเห็นชอบมีไม่ถึงกึ่งหนึ่ง

- การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ในกรณีอายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร โดยคณะรัฐมนตรีร้องขอ

- การทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศบางประเภท

4. การแต่งตั้งและถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองในตำแหน่งต่างๆ ได้แก่

- นายกรัฐมนตรี
- รัฐมนตรี
- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- สมาชิกวุฒิสภา
- ประธานศาลฎีกา

- ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
- ประธานศาลปกครองสูงสุด
- อัยการสูงสุด
- กรรมการเลือกตั้ง
- ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา
- ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
- กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
- ผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรง

ตำแหน่งระดับสูงตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

สำหรับการที่จะขอให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองดังกล่าวนี้ จะต้องมิเหตุมาจากการมีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติดังกล่าวในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ต่อหน้าที่ในการยุติธรรม หรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ในการปฏิบัติหน้าที่ของวุฒิสภานั้น จะต้องมิหน่วยงานสำหรับการบริหารงาน โดยมีสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของวุฒิสภา มีเลขาธิการวุฒิสภาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อประธานวุฒิสภา

คณะรัฐมนตรี

ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยนั้น หลังจากประชาชนได้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองต่างๆ ที่ได้รับเลือกตั้งจะต้องดำเนินการพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้แล้วเสร็จภายในเวลา 30 วัน นับแต่วันที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรก ซึ่งผู้ที่ได้รับการพิจารณาให้เป็นนายกรัฐมนตรีนั้นจะต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

หลังจากที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลใดเป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งและรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกินสามสิบห้าคนประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน ตามบทบัญญัติ

แห่งรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภา โดยมีประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี หรือ รัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะต้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันถัดจากวันที่ครบสามสัปดาห์นับแต่วันที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง

คณะรัฐมนตรี ซึ่งประกอบไปด้วยนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีกไม่เกินสามสิบห้าคนจะทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินในกระทรวง ทบวง ตามที่ได้รับพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้รับผิดชอบงาน ใน กระทรวง ทบวงต่างๆ ได้แก่

1. สำนักนายกรัฐมนตรี
2. กระทรวงกลาโหม
3. กระทรวงการคลัง
4. กระทรวงการต่างประเทศ
5. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
6. กระทรวงคมนาคม
7. กระทรวงพาณิชย์
8. กระทรวงมหาดไทย
9. กระทรวงยุติธรรม
10. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
11. กระทรวงศึกษาธิการ
12. กระทรวงสาธารณสุข
13. กระทรวงอุตสาหกรรม

14. ทบวงมหาวิทยาลัย

15. กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

สำหรับรายละเอียดของกระทรวง ทบวง จะมีค่อนข้างมาก ใน
 ที่นี้จะขอลำดับเฉพาะรายละเอียดของสำนักนายกรัฐมนตรีเท่านั้น

สำนักนายกรัฐมนตรีมีฐานะเป็นกระทรวง มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับ
 ราชการทั่วไปของนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี กิจการเกี่ยวกับ
 การทำงบประมาณแผ่นดิน และราชการอื่นตามที่มิมีกฎหมายกำหนด
 ให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งสำนักนายกรัฐมนตรี
 นี้มีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ และกำหนดนโยบายของ
 สำนักนายกรัฐมนตรีให้สอดคล้องกับนโยบายที่คณะรัฐมนตรีกำหนด
 หรืออนุมัติ

สำนักนายกรัฐมนตรีมีการแบ่งส่วนราชการ ดังต่อไปนี้

1. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
2. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
3. สำนักข่าวกรองแห่งชาติ
4. สำนักงบประมาณ
5. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ
6. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
7. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
8. สำนักงานคณะกรรมการจัดระบบการจราจรทางบก
9. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ
10. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
11. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
12. สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

13. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
14. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
และประพฤติมิชอบในวงราชการ
15. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
16. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชน
แห่งชาติ
17. สำนักงานสถิติแห่งชาติ
18. กรมประชาสัมพันธ์
19. กรมวิเทศสหการ

สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับ
ราชการทางการเมือง มีเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชา
ข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่าย
การเมือง เป็นข้าราชการการเมือง ส่วนรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
ฝ่ายบริหารและผู้ช่วยเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นข้าราชการพลเรือน
สามัญ

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เป็นส่วนราชการระดับกรม มี
เลขาธิการคณะรัฐมนตรีซึ่งมีฐานะเทียบเท่าปลัดกระทรวงเป็นผู้บังคับ
บัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการ ขึ้นตรงต่อนายก-
รัฐมนตรี โดยมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการบริหารราชการ

ของคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และราชการในพระองค์ รวมทั้งงานที่นายกรัฐมนตรีสั่งให้ปฏิบัติ เป็นศูนย์รวมเรื่องที่กระทรวง ทบวง กรม ต่างๆ เสนอมา เพื่อนายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีพิจารณาสั่งการและมีคำสั่งให้ถือปฏิบัติ

นอกจากนี้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรียังทำหน้าที่เลขานุการของคณะรัฐมนตรีในการติดต่อประสานงานระหว่างรัฐบาลกับส่วนราชการในพระองค์ รัฐสภา กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ซึ่งมีการกิจใน 4 ด้านใหญ่ๆ ได้แก่

1. การกิจเกี่ยวกับการประสานงานกับส่วนราชการในพระองค์
2. การกิจเกี่ยวกับคณะรัฐมนตรี
3. การกิจเกี่ยวกับสถาบันนิติบัญญัติ
4. การกิจเกี่ยวกับประชาชน

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และผู้ช่วยเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ

ศาล

ศาล มีหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีต่างๆ ภายในประเทศ ซึ่งการพิจารณาอรรถคดีต่างๆ ดังกล่าวเป็นอำนาจของศาลที่จะต้องดำเนินการตามกฎหมายต่างๆ และในการดำเนินการที่กล่าวนี้จะต้องดำเนินการในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่จะทำให้การใช้อำนาจอธิปไตยเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ จะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปไม่ได้โดยเด็ดขาด

บทที่ 11

หน้าที่และความรับผิดชอบ ของ ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

การอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยนั้น นอกจากจะมีสิทธิและเสรีภาพแล้ว สิ่งที่จะขาดไม่ได้อีกประการหนึ่งก็คือ หน้าที่และความรับผิดชอบ

ธรรมชาติได้สร้างทุกอย่างให้เกิดมาเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทุกสิ่งในธรรมชาติล้วนแต่มีหน้าที่ที่แตกต่างกันไปในแต่ละสถานะ

ป่าเป็นต้นกำเนิดของต้นน้ำลำธารทั้งหลาย เป็นที่อาศัยของสัตว์ป่า เป็นแหล่งผลิตอาหาร เป็นแหล่งสมุนไพรสำหรับการรักษามนุษย์ ให้อยู่รอดจากการเจ็บไข้ และยังเป็นแหล่งสร้างความชุ่มชื้นให้กับแผ่นดินอีกเป็นจำนวนมาก

มหาสมุทร เป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงประชากรโลกจำนวนมาก มหาศาลให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

สัตว์ พืช และสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติล้วนแต่มีหน้าที่ของตนเองทั้งสิ้น ซึ่งหน้าที่เหล่านี้คือสิ่งที่ทำให้โลกของเราสามารถดำรงอยู่ และเกิดการพัฒนามาเป็นลำดับ

มนุษย์เองก็มีหน้าที่ในการต่อสู้ดิ้นรนให้ตนเองมีชีวิตอยู่รอดได้ในธรรมชาติ แต่เนื่องจากมนุษย์ต่างไปจากสัตว์และสิ่งอื่นๆ ตรงที่มนุษย์เป็นผู้ที่สามารถสร้างวัฒนธรรมให้เป็นของตนเองขึ้นมาได้ อย่างเช่น การคิดค้นระบบการดำรงชีวิตร่วมกันในแต่ละสังคมก็เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์ได้พัฒนามาจากความคิดและประสบการณ์ของตน

การที่มนุษย์คิดค้นระบบสังคมในการอยู่ร่วมกันขึ้นมา ทำให้มนุษย์มีหน้าที่เพิ่มเติมจากที่เคยเป็นมา นั่นคือแทนที่มนุษย์จะมีหน้าที่เพียงแค่การดิ้นรนให้ตนเอง ครอบครัวย และผู้ใกล้ชิดสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลแล้ว มนุษย์ยังจะต้องร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกันอีกหลายประการ เพื่อให้สังคมของมนุษย์โดยรวมอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และดำรงชีวิตอยู่ได้

ในสังคมประชาธิปไตย นอกจากได้กำหนดในเรื่องของสิทธิเสรีภาพไว้แล้ว ยังได้กำหนดหน้าที่ของประชาชนไว้อีกด้วย การที่ต้องกำหนดหน้าที่ของประชาชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรัฐไว้เช่นนี้ก็เพื่อให้ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยได้เกิดความตระหนักว่าภายใต้การปกครองดังกล่าวนี้ประชาชนจะต้องเสียสละความรู้ความสามารถของตนเองเพื่อประโยชน์ต่อความเจริญก้าวหน้าของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยได้อย่างไร ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวนี้ถือเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องเสียสละแก่ส่วนรวมโดยเสมอภาคกันตามที่กฎหมายกำหนด

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดหน้าที่สำคัญๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมของชนชาวไทยไว้ในหลายๆ ด้าน เช่น กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และยังมีหน้าที่ที่สำคัญอื่นๆ อาทิ

การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

การไปเสียภาษีอากร

1. บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย

2. บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

3. บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พักพิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. บุคคลผู้เป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชน

ในการปฏิบัติหน้าที่และการปฏิบัติกรอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน บุคคลตามวรรคหนึ่งต้องวางตนเป็นกลางทางการเมือง

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่งละเลยหรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามหน้าที่ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง บุคคลผู้มีส่วนได้เสียย่อมมีสิทธิขอให้บุคคลตามวรรคหนึ่งหรือผู้บังคับบัญชาของบุคคลดังกล่าวชี้แจงแสดงเหตุผลและขอให้ดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หน้าที่ที่ได้กำหนดไว้นี้ เป็นหน้าที่เฉพาะส่วนสำคัญๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมทั้งสิ้น ทั้งนี้ถ้าหากประชาชนใช้แต่สิทธิเสรีภาพที่เป็นประโยชน์เฉพาะตนเอง ครอบคร้ว และเครือญาติของตนแล้ว ประเทศก็จะไม่สามารถดำรงอยู่หรือพัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าได้ ทั้งนี้เพราะประเทศจะดำรงอยู่ได้จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของทุกคนช่วยกันประคับประคองให้เกิดความมั่นคงและเกิดการพัฒนางจนเจริญก้าวหน้าไปในที่สุด

ในโลกนี้มีมนุษย์หลายเชื้อชาติหลายเผ่าพันธุ์ แต่ละเชื้อชาติแต่ละเผ่าพันธุ์ต่างก็มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ดังนั้นมนุษย์ในแต่ละวัฒนธรรมจึงรวมตัวกันเป็นประเทศเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงให้กับเชื้อชาติของตนเอง

การที่ประเทศจะดำรงอยู่ได้จึงต้องอาศัยความรักความสามัคคีของคนในเชื้อชาติเดียวกัน ช่วยกันปกป้องผืนแผ่นดินไว้เป็นสมบัติของชาติคน

ด้วยเหตุนี้เอง ประชาชนทุกคนในแต่ละประเทศจึงต้องมีหน้าที่พื้นฐานตามที่กฎหมายบัญญัติ สำหรับชนชาวไทยนั้นก็มีหน้าที่พื้นฐานดังกล่าวแล้วข้างต้น

ถ้าทุกคนปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวอย่างเคร่งครัดเข้มแข็งแล้วประเทศของเราก็จะมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง และสามารถที่จะดำรงความเป็นเอกราชอยู่ได้อย่างเป็นปึกแผ่นมั่นคงตลอดไป

บทที่ 12

แนวนโยบายของรัฐที่มีต่อประชาชน

นอกจากรัฐธรรมนูญกำหนดเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชนภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยไว้ว่า จะมีสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่อย่างไรบ้างเพื่อให้สังคมประชาธิปไตยเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันโดยมีสันติภาพ สันติสุข และเสรีภาพ แล้ว รัฐธรรมนูญยังได้กำหนดแนวนโยบายของรัฐที่จะต้องเกื้อกูลประโยชน์แก่ประชาชนไว้ด้วยเช่นกัน

คำว่านโยบายนั้น โดยความหมายแล้ว หมายถึงแนวปฏิบัติ ซึ่งระบุคุณค่าหรือประโยชน์อันพึงได้รับจากการปฏิบัติ นโยบายเป็นแนวบริหารที่จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการ กระบวนการ การวางแผนงาน และกำหนดโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในสิ่งที่กำหนดไว้

การที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐไว้ก็เพราะว่า รัฐธรรมนูญนั้นเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ เมื่อประชาชนปรารถนาที่จะให้รัฐบาลสร้างสรรค์สิ่งใดให้กับประเทศชาติและ

ประชาชนแล้วก็จะเสนอแนะให้สิ่งที่ตนเองปรารถนานั้นได้รับการกำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพื่อว่าไม่ว่ารัฐบาลคณะไหนจะเข้ามาบริหารประเทศก็จะได้มีแนวทางพื้นฐานในการบริหารงานตามที่ประชาชนต้องการได้ตามที่กำหนดไว้ในแนวนโยบายของรัฐ ในกฎหมายรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดแนวนโยบายของรัฐไว้กว้างๆ ซึ่งสามารถจัดเป็นกลุ่มของแนวนโยบายแห่งรัฐเป็นหมวดๆ ได้ดังนี้

1. รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช และบูรณภาพแห่งอาณาเขต
2. รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราช ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อการพัฒนาประเทศ

3. รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา

4. รัฐต้องส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ และพึงถือหลักในการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค

5. รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล

6. รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม

7. รัฐต้องจัดให้มีแผนพัฒนาการเมือง จัดทำมาตรฐานทางคุณธรรม จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ และพนักงานหรือลูกจ้างอื่นของรัฐ

8. รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง

9. รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

10. รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย

11. รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาของชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยว

กับการเมือง การปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เฝ้าระวังพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

12. รัฐต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุขให้ประชาชนได้รับบริการที่ได้มาตรฐาน

13. รัฐต้องดำเนินการให้มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม

14. รัฐต้องจัดระบบการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม จัดหาแหล่งน้ำเพื่อเกษตรกรรมให้เกษตรกรอย่างทั่วถึง

15. รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองระบบสหกรณ์

16. รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาด กำกับ ดูแลให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม

17. รัฐจัดให้มีสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม

ทั้งหมดนี้เป็นแนวนโยบายแห่งรัฐที่ได้กำหนดไว้สำหรับเป็นแนวทางในการบริหารประเทศเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยส่วนรวม

บทที่ 13

การพัฒนาประชาธิปไตย

ในโลกนี้ไม่มีอะไรเลยที่จะมีความสมบูรณ์เสียทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งนี้เพราะสังคมมนุษย์เป็นสังคมใหญ่ที่มีความแตกต่างกันทั้งสภาพ สิ่งแวดล้อม ความเชื่อ ความคิด และวัฒนธรรมอันหลากหลาย

การที่สังคมมนุษย์มีสภาพดังกล่าวเช่นนี้ทำให้ความคิด ความเชื่อและกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่มนุษย์จัดทำขึ้นต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะเมื่อมนุษย์มีประสบการณ์มากขึ้น ได้รับการศึกษามากขึ้น ค้นพบความจริงต่างๆ มากขึ้น ย่อมทำให้มนุษย์หันมาทบทวนตรวจสอบความคิดใหม่กับความคิดเก่าๆ ที่ผ่านมามาในอดีตที่ผ่านมาอันมีข้อบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาไปอย่างไรบ้าง

การปกครองในระบบประชาธิปไตยก็เช่นกัน แม้การปกครองระบบดังกล่าวจะได้ชื่อว่าเป็นระบบการปกครองที่ดีที่สุดก็จริงอยู่ แต่การปกครองดังกล่าวจะดีดังคำกล่าวอ้างนั้นหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของประเทศเป็นสำคัญว่ามีความเข้าใจเรื่องการปกครองในระบบประชาธิปไตยมากน้อยแค่ไหน เพียงไร

เราจะเห็นได้ว่า ประเทศที่ปกครองในระบบประชาธิปไตยด้วยตนเอง บางประเทศก็มีความมั่นคงเป็นอย่างยิ่ง แต่บางประเทศก็กลับไม่มีความมั่นคงแต่อย่างใด มีการปฏิวัติรัฐประหาร เกิดขึ้นภายในประเทศ

ของตนอยู่ตลอดเวลา เหตุการณ์ลักษณะนี้คือเครื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของประชาชนในประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศว่าประชาชนในแต่ละประเทศนั้นเข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้หรือไม่ ถ้าหากประชาชนส่วนน้อยเข้าใจ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจแล้ว ระบอบประชาธิปไตยก็ไม่มี ความหมายสำหรับประเทศนั้นแต่อย่างใด ทั้งนี้ ถ้าหากประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ ก็ย่อมหมายถึงว่าประชาชนในประเทศนั้นจะไม่เข้าใจบทบาทของตนเองว่าตนเองมีความสำคัญอย่างไรต่อการปกครองดังกล่าว

เมื่อประชาชนไม่เข้าใจในบทบาท อำนาจ และหน้าที่ของตนเองแล้ว การพัฒนาประชาธิปไตยก็จะไม่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ประเทศใดก็ตามที่ต้องการให้การปกครองแบบประชาธิปไตยมีความเป็นปึกแผ่นมั่นคงแล้ว ประเทศนั้นจะต้องเร่งจัดการศึกษาให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงเพราะถ้าหากประชาชนได้รับการศึกษาดีแล้ว ความคิด ความเห็น และการพัฒนาสติปัญญาก็จะเกิดขึ้น ข้อสำคัญคือประชาชนจะรู้จักวิเคราะห์ เปรียบเทียบความดี ความเลวของการปกครองในระบอบต่างๆ ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีใครไปชี้นำ ซึ่งจะทำให้รู้จักใช้วิจารณ์ญาณและนำความรู้ดังกล่าวไปช่วยพัฒนาการเมืองการปกครองได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น เป็นการปกครองที่มุ่งก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่มนุษย์เป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ระบอบประชาธิปไตยจึงมีความเชื่อว่าประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะเป็นประชาชนที่เต็มไปด้วยความเจริญทางด้านจิตใจ คุณธรรม จริยธรรม ความรู้สึกรับผิดชอบ เสียสละ เป็นต้น

เมื่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีจุดมุ่งหวังในการก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่มนุษย์เช่นนี้แล้ว ประชาธิปไตยจะเจริญก้าวหน้าไปได้ ประชาชนจะต้องพัฒนาสิ่งเหล่านี้ด้วย คือ

1. การพัฒนาตนเอง
2. รู้จักใช้สิทธิและเสรีภาพในเชิงสร้างสรรค์
3. มีความรับผิดชอบ
4. มีวินัยในตนเอง
5. เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
6. การใช้สติปัญญาและเหตุผล

การพัฒนาตนเอง

ประชาธิปไตยจะพัฒนาก้าวหน้าไปได้มากน้อยเพียงใดนั้น ปัจจัยสำคัญอยู่ที่การพัฒนาตนเองของประชาชนเป็นหลัก

การพัฒนาตนเองของประชาชน หมายถึงการพัฒนาในหลายๆ ด้าน แต่การพัฒนาเบื้องต้นที่สำคัญที่สุดก็คือ การพัฒนาตนเองทางการศึกษา

คนที่มีการศึกษานั้น จะเป็นคนที่มีระบบและระเบียบทางความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล เมื่อพบกับปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่จะต้องตัดสินใจ ก็จะใช้ความรู้ที่สั่งสมมานั้นไตร่ตรองเพื่อการตัดสินใจได้อย่างมีหลักมีเกณฑ์

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยคนที่มีความรู้มากเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะความรู้ของคนจะช่วยให้การวิเคราะห์สิ่งที่ปรากฏขึ้นในสังคมเป็นไปอย่างถูกต้องมากขึ้น และมีความเป็นตัวของตัวเองสูงที่จะตัดสินใจสิ่งใดได้ด้วยความเชื่อมั่นโดยไม่ต้องมีใครมาโน้มน้าวอย่างขาดเหตุผล

การพัฒนาตนเองทางด้านการศึกษา

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในแต่ละครั้งนั้น คนที่มีการศึกษาสูงๆ จะเป็นกลุ่มคนที่นักการเมืองที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงต้องการมากที่สุด เพราะกลุ่มคนเหล่านี้จะตัดสินใจเลือกนักการเมืองที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปบริหารบ้านเมืองแทนตนมากกว่าจะเลือกนักการเมืองที่ขาดความสามารถแต่มีเงิน สำหรับการซื้อสิทธิซื้อเสียงจากประชาชนที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์และไม่เข้าใจเรื่องประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ซึ่งกลุ่มคนส่วนใหญ่นี้เป็นกลุ่มคนที่ต้อโอกาสทางการศึกษา

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาตนเองของประชาชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เพราะถ้าประชาชนมีความรู้ความสามารถและเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้แล้ว ระบอบประชาธิปไตยก็จะได้รับการพัฒนาตามไปด้วย

การรู้จักใช้สิทธิและเสรีภาพในทางสร้างสรรค์

เรื่องสิทธิและเสรีภาพนี้ ได้กล่าวถึงมาแล้วว่ามีความสำคัญอย่างไรในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

ในที่นี้จะกล่าวซ้ำอีกครั้งหนึ่งว่า การที่ทุกคนต่างก็มีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกันทางกฎหมายนั้นอาจจะยังไม่เพียงพอสำหรับการที่จะทำให้สังคมในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยดำเนินไปอย่างสันติ เพราะการปกครองนั้นมิใช่ว่ามีกฎหมายแล้วจะทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างเรียบร้อยโดยสิ้นเชิงก็หาไม่

สังคมจะมีสันติได้ นอกจากมีกฎหมายเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันแล้ว ยังจะต้องมีศีลธรรมหรือคำสอนทางศาสนาเป็นเครื่องกำกับอีกชั้นหนึ่ง นั่นคือบางครั้งมนุษย์อาจจะมีวิธีการหลบเลี่ยงโดยอาศัยข้อบกพร่องของกฎหมายด้วยการใช้สิทธิและเสรีภาพไปเอารัดเอาเปรียบผู้ที่ด้อยโอกาสกว่าตนเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้ไม่มีความผิดทางกฎหมาย แต่ในเรื่องของมนุษยธรรมแล้ว นับเป็นสิ่งที่ไม่ควรประพฤติปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง

เรื่องของมนุษยธรรมเป็นเรื่องของจิตใจ มนุษย์จะมีมนุษยธรรมมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับว่าชีวิตของเขาได้รับการหล่อหลอมจากคุณธรรมทางศาสนามากน้อยเพียงใด ถ้าเป็นผู้ที่เคร่งครัดอยู่กับคำสอนของศาสนาทางศาสนาในแต่ละศาสนาแล้ว ความมีมนุษยธรรมก็จะมีมากตรงกันข้ามถ้าหากเป็นผู้ที่ห่างไกลจากหลักธรรมคำสอนทางศาสนา ความมีมนุษยธรรมก็จะน้อยตามไปด้วย

ตัวอย่างที่พบได้ในสังคมปัจจุบันก็คือ คนที่ชอบใช้เล่ห์เหลี่ยมคดโกงบุคคลอื่นโดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมาย นั่นคือคนที่ไม่มีมนุษยธรรมในตนเอง ผู้ผลิตสินค้าที่โฆษณาสรรพคุณสินค้าเกินความจริงก็จัดอยู่ใน

ประเภทคนที่ไม่มียุทธธรรม เพราะมีเจตนาอย่างชัดเจนที่จะหลอกลวงผู้อื่นให้หลงเชื่อคำโฆษณาของตน สิ่งเหล่านี้ดูอย่างผิวเผินแล้วเหมือนจะไม่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่แท้ที่จริงแล้ว ความมียุทธธรรมนี้แหละคือจุดเริ่มต้นที่สำคัญจุดหนึ่งของการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย เพราะถ้าหากคนในสังคมประชาธิปไตยขาดมียุทธธรรมในเรื่องหนึ่งได้ ก็เป็นเครื่องบ่งชี้ได้ว่าเขาพร้อมจะเอาวัดเอาเปรียบเพื่อนร่วมสังคมในเรื่องอื่นๆ ได้เช่นกัน

ตัวอย่างเช่น ถ้าเป็นนักการเมืองที่เข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชน ก็อาจจะใช้สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวนี้ไปหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง หรือพรรคพวกของตนมากกว่าจะเห็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เป็นต้น

ถ้าต้องการให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ยังประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติแล้ว ประชาชนทุกคนจะต้องรู้จักใช้สิทธิและเสรีภาพของตนไปในทางสร้างสรรค์สังคม เช่นการไม่ใช้เสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิของผู้อื่นจนเกิดความเดือดร้อนหรือความไม่สงบขึ้นในสังคม หรือการรู้จักใช้สิทธิของตนเองอย่างมีคุณค่า เช่นการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยวิจารณญาณของตนเองที่ไม่ต้องมีใครมาจ้างวานให้ไปลงคะแนนเสียง อย่างนี้เป็นต้น

มีความรับผิดชอบ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะมีความเจริญก้าวหน้าไปมากน้อยเพียงใดหรือไม่นั้น ส่วนหนึ่งก็อยู่ที่ความรับผิดชอบของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน

ถ้าพื้นฐานความรับผิดชอบของประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ดีแล้ว ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยก็มักจะขาดเสถียรภาพตามไปด้วย

ทั้งนี้เพราะการปกครองในระบบดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความรับผิดชอบของประชาชนมาช่วยพัฒนาระบบการปกครองด้วย

ระบอบประชาธิปไตยมีความแตกต่างจากระบบเผด็จการตรงที่ประชาชนในระบบประชาธิปไตยมีสิทธิและเสรีภาพส่วนตัวมากกว่าระบบเผด็จการ นั่นคือ ประชาชนในระบบประชาธิปไตยสามารถดำรงชีวิตได้โดยอิสระเสรี แรงงานของประชาชนเป็นแรงงานที่เจ้าตัวจะนำออกมาใช้มากหรือน้อยก็ได้ตามแต่ตนเองจะเป็นผู้กำหนด ถ้ามีความขยันขันแข็งก็อาจจะทำงานทั้งวันทั้งคืนก็ได้ แต่ถ้าเกียจคร้านก็อาจจะทำงานแบบที่เรียกว่าเช้าขามเย็นขาม นั่นคือทำงานน้อยๆ นอนมากๆ ก็ได้

ในกรณีเช่นนี้ ไม่มีใครสามารถจะไปบังคับให้ทุกคนต้องขยันทำงานเท่ากับคนอื่น ๆ เพราะเรื่องดังกล่าวเป็นสิทธิ เสรีภาพ และเป็นความรับผิดชอบส่วนบุคคลที่กฎหมายไม่สามารถจะลงโทษได้ ในทางกลับกัน ถ้าหากบุคคลดังกล่าวอยู่ในระบบการปกครองแบบเผด็จการที่เข้มงวดแล้ว คนทุกคนจะได้รับมอบหมายหน้าที่ให้รับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อย่างเข้มงวด การหละหลือการทำงานถือเป็นความผิดที่จะต้องได้รับการพิจารณาโทษ

เมื่อการปกครองในระบบประชาธิปไตยให้อิสระเสรีในการดำรงชีวิตเช่นนี้จึงไม่มีบทลงโทษใดๆ แก่คนที่มีลักษณะดังกล่าว ทั้งนี้เพราะคนเหล่านั้นไม่ได้ทำผิดกฎหมายแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม ถ้าหากประเทศใดมีประชาชนที่ขาดความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและส่วนรวมแล้ว การพัฒนาประชาธิปไตยจะเป็นไปด้วยความเชื่องช้า ทั้งนี้เพราะสังคมประชาธิปไตยเป็นสังคมที่จะต้องอาศัยประชาชนที่มีความรับผิดชอบสูงต่อตนเองและต่อส่วนรวม จึงจะทำให้ภาพรวมของความเป็นประชาธิปไตยได้รับการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว

ในเรื่องความรับผิดชอบนั้นสามารถจำแนกได้เป็นจำนวนมาก แต่จะหนีไม่พ้นใน 2 ส่วน คือ **ความรับผิดชอบต่อตนเอง** และ **ความรับผิดชอบต่อสังคม**

ความรับผิดชอบต่อตนเองนั้นยังมีระดับแตกต่างกันไป เช่น เด็กเยาวชน ต้องรับผิดชอบในเรื่องของการศึกษา การช่วยเหลือครอบครัวเท่าที่ตนเองจะทำได้ เช่น การตั้งใจศึกษาค้นคว้าหาความรู้อย่างจริงจัง หรือการช่วยผู้ปกครองหารายได้จุนเจือให้กับครอบครัวตามกำลังความสามารถของตน ก็ล้วนแต่เป็นเรื่องของความรับผิดชอบทั้งสิ้น หลายๆ คนสงสัยว่า ความรับผิดชอบนี้ต้องเป็นเรื่องของการศึกษาและการทำมาหากินเท่านั้นใช่หรือไม่ ซึ่งความจริงแล้วคำว่า ความรับผิดชอบ ยังมีความหมายกว้างไกลกว่านี้ออกไปอีกมาก เพราะแม้แต่การเอาใจใส่ดูแลพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือเครือญาติตามแบบวัฒนธรรมไทยก็ล้วนแต่เป็นเรื่องของความรับผิดชอบทั้งสิ้น วิทยุหนุ่มสาวยังต้องมีความ

ถนนเป็นสาธารณสมบัติของประชาชน

ป้ายรถเมล์เป็นสาธารณสมบัติของประชาชน

รับผิดชอบต่อตนเองมากยิ่งขึ้นไปอีก เช่น การชวนขายหางานทำก็ถือเป็นความรับผิดชอบอย่างหนึ่ง การคิดพัฒนาวิชาชีพให้เกิดความเจริญก้าวหน้าก็ถือว่าเป็นความรับผิดชอบได้อย่างหนึ่ง

วัยสูงอายุ ก็ต้องมีความรับผิดชอบในตนเองอยู่เช่นกัน นั่นคือการนำประสบการณ์ชีวิตที่ตนเองผ่านพบมาถ่ายทอดให้กับเยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษา หรือแม้แต่การอบรมสั่งสอนให้ลูกหลาน เครือญาติ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี ก็นับว่าเป็นความรับผิดชอบได้ทั้งสิ้น

ในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้สังคมประชาธิปไตยพบแต่สันติสุขตลอดไป เพียงแค่การช่วยกันทำนุบำรุงดูแลสิ่งของสาธารณะที่เป็นประโยชน์ใช้สอยร่วมกันของสังคมให้อยู่ในสภาพที่ดีก็นับเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมแล้วเช่นกัน

การปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้น สาธารณสมบัติทั้งหลายนั้นแท้จริงก็คือสมบัติส่วนรวมของประชาชนนั่นเอง เพราะสิ่งของดังกล่าว

จัดซื้อมาจากเงินภาษีที่ทางราชการเก็บมาจากประชาชนโดยส่วนรวมทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นตู้โทรศัพท์สาธารณะ บ้ายรถเมล์ ศาลาริมทาง ถนน ตรอก ซอย บ่อน้ำ แม่น้ำ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ถ้าหากผู้หนึ่งผู้ใดขาดความรับผิดชอบด้วยการทำลาย ซิดเขียนให้เกิดความเลอะเทอะ หรือทำให้เกิดความสกปรกเสียหาย โดยคิดว่าสิ่งของเหล่านั้นเป็นของทางราชการ ไม่ใช่ของประชาชนแล้ว นั่นแสดงว่าบุคคลผู้นั้นยังไม่มีความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยแม้แต่น้อย

การทำลายสิ่งของสาธารณะนั้น ทางราชการไม่ได้เดือดร้อนอะไรเลย บางครั้งสิ่งของเสียหายก็ปล่อยให้เสียหายไปอย่างนั้น บางอย่างจะต้องรอนจนกว่าเก็บภาษีจากประชาชนได้แล้วจึงจะจัดการซื้อมาบริการประชาชนใหม่ และในช่วงที่ยังไม่ได้จัดซื้อมาบริการประชาชนนั้น คนที่เดือดร้อนจริงๆ ก็ได้แก่ประชาชนโดยทั่วไปนั่นเอง จึงกลายเป็นว่าประชาชนเป็นผู้สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนด้วยกันเอง

เรื่องความรับผิดชอบนั้นมีหลายระดับดังที่กล่าวมาแล้ว นักเรียน นิสิตนักศึกษา ก็รับผิดชอบในเรื่องของการศึกษาหาความรู้ให้เต็มความสามารถ นักปกครองก็รับผิดชอบในการพัฒนาบ้านเมืองให้เกิดความเจริญก้าวหน้า นักการเมืองก็รับผิดชอบในการบริหารบ้านเมืองให้มีความเจริญรุ่งเรือง แพทย์รับผิดชอบในการรักษาและพัฒนากิจการด้านสาธารณสุขให้ประชาชนมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง นักการศึกษาก็รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้ปวงชนเป็นคนที่มีความสติปัญญา รู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น อย่างนี้เป็นต้น ที่ยกตัวอย่างมานี้ เป็นตัวอย่างเพียงส่วนย่อยในเรื่องของความรับผิดชอบตามระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น นั่นคือ ถ้าหากทุกคนในระบอบการปกครองดังกล่าวมีความรับผิดชอบสูงแล้ว ระบอบการปกครองดังกล่าวก็จะส่งผลให้ทุกคนดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขตามแนวคิดของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากประชาชนขาดความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อส่วนรวมแล้ว ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยก็จะ เป็นระบอบการปกครองที่ไม่มีประสิทธิภาพแต่อย่างใด

มีวินัยในตนเอง

สังคมประชาธิปไตย เป็นสังคมของการอยู่ร่วมกันโดยอาศัย กฎเกณฑ์ที่ประชาชนช่วยกันเสนอแนวคิดโดยผ่านผู้แทนที่ตนเลือกเข้าไป ทำหน้าที่ดังกล่าว แล้วนำกฎเกณฑ์นั้นประกาศให้ทุกคนรับรู้ร่วมกันว่าจะ ต้องปฏิบัติร่วมกันอย่างไรบ้าง

การที่ประชาชนยอมรับและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ดังกล่าวจนก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยขึ้นในสังคมประชาธิปไตยเช่นนี้ สภาพดังกล่าวในลักษณะนี้เรียกได้ว่าประชาชนในสังคมนั้นเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย

ความมีระเบียบวินัย หรือความมีวินัย เป็นสิ่งที่สังคมประชาธิปไตยปรารถนาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะความมีวินัยมีส่วนอย่างสำคัญต่อการส่งเสริมระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

ประเทศใดก็ตามถ้าหากประชาชนเป็นผู้มีวินัยสูงแล้ว ประเทศนั้น จะมีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านการเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ และ วัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะวินัยเปรียบเสมือนเป็นตัวธรรมะที่คอยกำกับจิตใจ ของมนุษย์ให้รู้จักการยับยั้งชั่งใจที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคมโดยส่วนรวม

ในทางตรงกันข้าม หากประเทศใดประชาชนเป็นผู้ขาดระเบียบวินัย แล้วปัญหาต่างๆ ก็จะรุมล้อมจนทำให้ผู้บริหารประเทศไม่มีเวลาที่จะไป บริหารงานด้านอื่น เพราะมัวแต่แก้ปัญหาความวุ่นวายภายในแบบไม่รู้จัก ไม่รู้สิ้น เช่นนี้ก็จะทำให้การพัฒนาในด้านต่างๆ เกิดความชะงักงัน ซึ่งจะมี

ปัญหาอื่นๆ ตามมาอีกมากมาย เช่นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาความมั่นคงภายใน ปัญหาคนว่างงาน เป็นต้น

หลายๆ คนอาจจะเห็นว่า วินัย ไม่ค่อยมีความจำเป็นนักในสังคมที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อที่ผิดไปว่า ในเมื่อยอมให้คนมีสิทธิและเสรีภาพได้ ทำไมจะปล่อยให้คนไม่มีวินัยไม่ได้ เพราะการมีวินัย หรือไม่มีวินัยก็เป็นสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล

ความสำคัญในเรื่องการมีวินัยนี้ จะขอัญเชิญพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้พระราชทานแก่นักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เนื่องในพิธีพระราชทานกระบี่ ปริณญาบัตร เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2517 ดังข้อความตอนหนึ่ง ดังนี้

“วินัย ปัจจุบันมีคนบางส่วนมองเห็นไปว่าไม่สู้จะมีความหมายนึกว่าเป็นสิ่งที่สมมติขึ้นโดยปราศจากเหตุผลที่อิสระชนจะยอมรับได้เต็มที่ แท้จริงไม่ว่าวินัยทหารหรือวินัยโดยทั่วไปเป็นของจำเป็นอย่างยิ่งवाद เพราะเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่มีอยู่เรียบร้อยเป็นปกติของบุคคล ของการงาน ของสังคม และบ้านเมือง นับว่าเป็นปัจจัยและพลังส่วนหนึ่งซึ่งทำให้การทุกอย่างดำเนินไปด้วยดีโดยสะดวก และบรรลุผลอย่างถูกต้อง”

จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จะเห็นได้ว่า วินัย เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

ปกติ วินัย ในมนุษย์จะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ วินัยภายนอก และวินัยในตนเอง

วินัยภายนอก หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งประพฤติปฏิบัติตามสิ่งใดสิ่งหนึ่งแต่โดยดี ก็เนื่องมาจากความเกรงกลัวอำนาจหรือ

เกรงกลัวการถูกลงโทษ ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวนี้เป็นการปฏิบัติด้วยความไม่เต็มใจ ปฏิบัติไปเพราะอยู่ในสภาพจำยอมและถูกอำนาจควบคุม ตัวอย่าง เช่น การที่ต้องขับรถตามกฎหมายจราจร การไม่ฝ่าฝืนระเบียบกฎหมายต่างๆ เป็นต้น

วินัยในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งประพฤติปฏิบัติตามสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความเต็มใจโดยไม่มีใครหรือมีอำนาจใดมาบังคับ เป็นการปฏิบัติด้วยความสมัครใจของตนเองซึ่งเกิดมาจากจิตสำนึกภายในให้ประพฤติปฏิบัติอย่างนั้น ตัวอย่างเช่น การทิ้งเศษกระดาษลงถังขยะ การเข้าแถวในการรับบริการ เป็นต้น

ในเรื่องวินัยในตนเองนี้ เป็นสิ่งที่สังคมประชาธิปไตยปรารถนา ยิ่งนักเพราะเป็นวินัยที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างถาวร ถ้าประชาชนมีจิตสำนึกเช่นนี้มากๆ การพัฒนานบ้านเมืองก็จะก้าวไปข้างหน้าอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน

การขับรถตามกฎหมายจราจร

การรู้จักแยกขยะก่อนทิ้งลงในถังขยะ

ผู้ที่มีวินัยในตนเองจะทำให้สถาบันต่างๆ ต่อไปนี้เกิดการพัฒนาไปด้วยคือ

1. ด้านครอบครัว

การที่สมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ที่มีวินัยจะส่งผลให้สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีความเชื่อมั่นระหว่างกัน และกันสูง เป็นคนที่มีความมั่นคงทางด้านจิตใจ

2. ด้านสังคม

เมื่อประชาชนมีวินัย เคารพกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันอย่างเคร่งครัด ก็จะทำให้การละเมิดสิทธิของผู้อื่นลดน้อยลงไป และการที่ต่างคน

ต่างไม่ละเมิดสิทธิของกันและกันดังกล่าวนี้อาจจะทำให้สังคมเกิดความสงบสุขและมีความมั่นคงเกิดขึ้นในสังคม

3. ด้านเศรษฐกิจ

สภาพสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมที่ต้องแข่งขันกับเวลา ทำให้เวลาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับการดำเนินธุรกิจ และการดำเนินชีวิต

การที่เวลาเป็นสิ่งที่ล้ำค่าที่ไม่สามารถจะเรียกให้กลับคืนมาได้ เช่นนี้เองที่ทำให้ทุกคนต้องการคนที่มีความรับผิดชอบมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะเวลาที่ผ่านไปแต่ละนาทีย่อมมีความหมายเสมอกับธุรกิจที่ต้องใช้ความรวดเร็วโดยมีเวลาเป็นตัวกำหนด ความมีวินัยในการตรงต่อเวลา วินัยในตนเองเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต เหล่านี้ล้วนแต่มีส่วนก่อให้เกิดการพัฒนาและความเจริญอย่างต่อเนื่องทั้งสิ้น

4. ด้านการเมือง

การที่ประชาชนมีวินัย รู้จักรับฟังและให้ความเคารพต่อความคิดเห็นของผู้อื่น มีส่วนอย่างสำคัญที่จะทำให้รู้จักสรรหานักการเมืองที่มีวินัยเข้าไปใช้สิทธิใช้เสียงแทนตน เมื่อนักการเมืองมีวินัย การบริหารบ้านเมืองก็จะเป็นไปด้วยความถูกต้องตามความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น การเมืองก็จะได้รับการพัฒนาจากประชาชนและนักการเมืองที่มีวินัยในตนเอง ปัญหาเรื่องคอร์รัปชัน การทุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนตนก็จะหมดสิ้นไป ทั้งนี้เพราะความมีวินัยของคนจะเป็นสิ่งเตือนใจมิให้คิดกระทำการที่เป็นความชั่วร้ายนั่นเอง

สำหรับในเรื่องนี้ ท่านพุทธทาสภิกขุ นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาของไทยได้เคยกล่าวไว้ว่า “เมื่อประชาชนเลือกผู้แทนไท่ก็ได้ผู้แทนไท่ ผู้แทนไท่ทั้งหลายไปประกอบกันเป็นรัฐสภาไท่เป็นรัฐสภาไท่ รัฐสภาไท่ไปตั้งคณะรัฐบาลไท่เป็นคณะรัฐบาลไท่ เจ้าหน้าที่ทุกคนก็เป็นคนไท่

โกงกันทั้งบ้านทั้งเมือง จนกระทั่งพระเจ้าพระสงฆ์ก็ไม่เว้น หรือจะโกงขึ้นไปถึงเทวดาเพราะว่าคนโกงมันทำบุญทำกุศลไปเกิดเป็นเทวดา มันก็เป็นเทวดาโกง โกงกันหมดทั้งจักรวาลแล้วจะอยู่กันได้อย่างไร?”

ด้วยเหตุนี้ ความมีวินัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งนักสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะถ้าคนไม่มีวินัยเสียแล้ว ก็จะทำอะไรตามความต้องการของตน แล้วความต้องการดังกล่าวนั้นก็จะไปก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคมให้เกิดความวุ่นวายตามมา

การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

แม้ว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนเป็นอย่างมากก็ตามที่ แต่ระบอบการปกครองดังกล่าวก็ยังต้องอาศัยการเกื้อกูลระหว่างประชาชนอยู่อีกเป็นจำนวนมาก การเกื้อกูลดังกล่าวนั้นก็คือ การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพอย่างอิสระเสรี คนที่มีความขยันขันแข็ง หรือมีสติปัญญาในการทำมาหากินมากก็จะมีฐานะทางเศรษฐกิจดี ส่วนผู้ที่ไม่ค่อยใส่ใจในเรื่องของการประกอบอาชีพ หรืออาจจะเป็นเพราะด้อยสติปัญญา ไม่มีช่องทางการประกอบอาชีพที่เป็นธุรกิจเหมือนผู้อื่น ก็จะมีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่าผู้อื่นในสังคม

เนื่องจากการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น รัฐได้กำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่ในการเสียภาษีให้กับรัฐไว้ ด้วยเหตุนี้ประชาชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจึงต้องเสียภาษีให้กับรัฐด้วยจำนวนเงินมากน้อยตามที่รัฐกำหนด ซึ่งบางคนอาจจะเสียภาษีด้วยจำนวนเงินที่มากมหาศาล บางคนอาจจะเสียภาษีเพียงเล็กน้อย และบางคนที่มีรายได้น้อยอาจจะไม่ต้องเสียภาษีแต่อย่างใด

การเสียภาษี นับเป็นการเสียสละอย่างหนึ่งของประชาชนภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เงินภาษีดังกล่าวนี้จะเป็นเงินที่รัฐนำไปพัฒนาประเทศ เช่น การสร้างถนน จัดให้มีไฟฟ้า ประปา โรงพยาบาล ปรับปรุงสภาพแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นประโยชน์สำหรับสังคมโดยรวม การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเช่นนี้ บางคนต้องเสียสละมาก บางคนเสียสละน้อย ตามกฎเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ในสังคม

สิ่งต่างๆ ที่ยกมานั้น เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของการเสียสละในสังคม ซึ่งแท้ที่จริงแล้วการเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมนั้นยังมีอีกเป็นจำนวนมาก เช่น การร่วมมือกันช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ การช่วยเหลืองานกุศลของส่วนรวมต่างๆ รวมไปถึงการรับราชการทหารเพื่อทำหน้าที่ป้องกันประเทศ การช่วยเหลือราชการในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม หรือการรวมกลุ่มกันสร้างสรรค์ประโยชน์ให้กันสังคมในรูปแบบอื่นๆ เป็นต้น

การเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเช่นนี้ เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เพราะยังประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยทำให้บ้านเมืองมีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้นเท่าไร ก็จะต้องแสดงให้เห็นได้ชัดยิ่งขึ้นว่า การปกครองดังกล่าวเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

การใช้สติปัญญาและเหตุผล

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถของประชาชนมาช่วยเหลือเกื้อกูล หรือช่วยกันประคับประคองให้ระบอบการปกครองเกิดการพัฒนามากยิ่งขึ้นไปอีก

ด้วยเหตุนี้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะเจริญหรือเสื่อมถอยจึงอยู่ที่ สติ ปัญญา และการใช้เหตุผล ของประชาชนเป็น

สำคัญ

ประเทศที่ประชาชนมีสติ ปัญญา และรู้จักใช้เหตุผลในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปกครองของประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งและเจริญก้าวหน้าไปเป็นอย่างมากด้วยเช่นกัน

ด้วยเหตุนี้ การรู้จักใช้สติ ปัญญา และเหตุผล จึงเป็นเรื่องที่ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยควรที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาการเมือง การปกครองของตนให้เกิดความเจริญก้าวหน้าต่อไป

โดยปกติ คำว่าสติ กับ ปัญญา นั้น คนไทยมักจะนำไปพูดในความหมายที่รวมกันเป็น สติปัญญา

สติ ที่เราพูดถึงกันโดยทั่วไปนั้น หมายถึง การระลึกได้ การไม่พลั้งเผลอ ส่วน **ปัญญา** หมายถึงความรอบรู้

ปัจจุบันคำว่าปัญญายังหมายถึง การรู้เหตุรู้ผล รู้ดีรู้ชั่ว รู้ถูกรู้ผิด รู้ถึงการควรไม่ควร รู้คุณรู้โทษ รู้พิจารณา รู้จักการวินิจฉัย รู้จักการจำแนกแยกแยะ เป็นต้น

สติ ปัญญา และเหตุผล จะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องมาจากการศึกษาทั้งสิ้น และการศึกษาดังกล่าวนี้นี้มิได้หมายความว่าเพียงแคการศึกษาที่นั่งอยู่ในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวที่ประชาชนแต่ละคนได้ผ่านพบมา

ถ้าหากมนุษย์เป็นผู้ที่มีสติดีแล้ว สังคมก็จะอยู่ร่วมกันโดยสันติ เพราะถ้ามนุษย์สามารถควบคุมสติของตนเองไว้ได้ ก็หมายถึงว่ามนุษย์จะไม่พลั้งเผลอไปสร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง ครอบครัว และสังคมในที่สุด

การที่โลกมนุษย์เกิดความสับสนวุ่นวายเป็นอย่างมากในทุกวันนี้ สาเหตุหนึ่งก็เพราะมนุษย์ขาดสติยังคิด ทำให้เกิดความพลั้งเผลอไปสร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น เอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น จนเกิดความวุ่นวาย ดังกล่าวแล้ว

นอกจากสติแล้ว สังคมของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยยังต้องการปัญญาของประชาชนในสังคมมาช่วยกันสร้างสรรค์ประชาธิปไตยอีกด้วย

ปัญญา เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง การที่โลกเรามีความเจริญก้าวหน้าได้ทุกวันนี้ ก็เพราะปัญญาของมนุษย์ จึงทำให้เกิดการพัฒนาสิ่งต่างๆ ให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างมากมาย

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเองก็เช่นกัน การเกิดระบอบการปกครองแบบนี้ขึ้นมาได้ก็เพราะมนุษย์ได้ใช้ปัญญาของตน คิดค้นระบอบดังกล่าวขึ้นมา และได้ใช้ปัญญาดังกล่าวนั้นค่อยปรับเปลี่ยน ค่อยพัฒนาให้เหมาะสมกับยุคสมัยมาตามลำดับ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของคนหมู่มาก ดังนั้นนอกจากคนในสังคมประชาธิปไตยจะต้องรู้จักใช้สติปัญญาอย่างรอบคอบแล้ว ยังจะต้องใช้เหตุผลเข้ามาช่วยในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่จะกำหนดในสังคมอีกด้วย

เรื่องเหตุผล เป็นเรื่องที่มีความสำคัญไม่ด้อยไปกว่าเรื่องสติปัญญา แต่อย่างไร ทั้ง 3 ส่วนนี้ต่างก็เป็นองค์ประกอบซึ่งกันและกัน นั่นคือ เมื่อรู้จักใช้สติ แต่ถ้าขาดปัญญาแล้ว สติเพียงอย่างเดียวก็ไม่สามารถสร้างความเจริญให้กับสังคมได้ ในขณะเดียวกันถ้ามีแต่ปัญญาแต่ขาดสติ มนุษย์ก็อาจจะใช้ปัญญาดังกล่าวไปในทางเอาวัดเอาเปรียบหรือไปสร้าง

ความเดือดร้อนแก่สังคมได้ หรือมีทั้งสติ มีทั้งปัญญาแล้ว แต่ถ้าหากไม่รู้จักการไตร่ตรองด้วยเหตุด้วยผลเสียแล้ว สติกับปัญญาก็อาจจะทำให้เกิดการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องชีวิต สังคม การเมือง หรือเรื่องอื่นๆ ให้เกิดความผิดพลาดได้เช่นกัน

ถ้าเราปรารถนาจะให้การปกครองในระบบประชาธิปไตยดำรงอยู่และพัฒนาไปสู่ความดีงามมากยิ่งขึ้นแล้ว เราจะต้องช่วยกันสร้างสรรค์สังคมประชาธิปไตยให้อยู่ด้วยกันอย่างมีสันติภาพ มีสันติสุข และอยู่ด้วยกันอย่างมีเสรีภาพ ในขอบเขตที่ไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน รู้จักใช้สติ ปัญญา และเหตุผลเข้าไปช่วยพัฒนาระบบการปกครองดังกล่าวอย่างรอบคอบ ต้องไม่ปล่อยให้คน ไร้สติ ไร้ปัญญา และไร้เหตุผล เข้าไปมีบทบาททางด้านการปกครอง และมีอำนาจที่จะทำลายล้างระบอบประชาธิปไตย สังคม และประเทศชาติของเราโดยเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะอำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจของปวงชนที่ทุกคนจะต้องปกป้องรักษาไว้ให้ดีที่สุด

บทที่ 14

การพัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

แม้ว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะเป็นการปกครองที่ดีในสายตาของประชาชนจำนวนมาก แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าระบอบดังกล่าวจะเป็นระบอบที่มีความสมบูรณ์ก็หาไม่ เพราะยังมีเรื่องที่จะต้องได้รับการพัฒนาต่อไปอีกในหลายส่วน

กรณีที่มีการพูดถึงกันมากในประเทศไทยของเราในเวลานี้ก็คือ นักการเมืองบางคนยังไม่ได้ให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตยแก่ประชาชนอย่างถูกต้อง การเลือกตั้งแต่ละครั้งยังมีข่าวการใช้เงินซื้อเสียงอยู่เป็นจำนวนมาก การเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ถ้าหากประชาชนที่อยู่ภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยยังขาดการศึกษา และขาดการทำความเข้าใจกับคำว่าประชาธิปไตยให้ถ่องแท้แล้ว ก็จะทำให้ประชาชนไม่เข้าใจถึงความสำคัญของตนเองว่ามีความสำคัญอย่างไรกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ประเทศที่มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นปึกแผ่นมั่นคงแล้วนั้น เป็นเพราะว่าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเหล่านั้นเป็นผู้เริ่มต้นเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของตนให้หลุดพ้นจากการกดขี่ของอำนาจเผด็จการ การที่ประชาชนส่วนใหญ่ตกอยู่ภายใต้อำนาจเผด็จการทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ว่าอำนาจเผด็จการเป็นอำนาจบาปเถื่อนที่

วิตรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน พวกเขาจึงรวมตัวกันเรียกร้องสิทธินั้นกลับคืนมา การเริ่มต้นดังกล่าวนี้ เป็นการเริ่มต้นโดยประชาชนอย่างแท้จริง พวกเขาได้ปรับปรุงแก้ไขพัฒนารูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน คนส่วนใหญ่เรียนรู้ว่าการปกครองดังกล่าวเป็นการปกครองที่พวกเขาต้องการ นักการเมืองเองก็รู้ว่าประชาชนที่เลือกเขาเข้าไปเป็นตัวแทนนั้นต้องการให้เขาทำอะไรให้กับสังคม ด้วยเหตุนี้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจึงมีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้ามาตามลำดับ

สำหรับในประเทศไทยนั้น เดิมที่มีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ และได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยเมื่อปี พ.ศ. 2475 โดยคณะนายทหารที่เรียกว่า คณะราษฎร

การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากชนกลุ่มเล็กๆ โดยที่คนกลุ่มใหญ่ของประเทศไม่ได้เข้าร่วมในการเปลี่ยนแปลงด้วย และข้อสำคัญคำว่า “ประชาธิปไตย” ก็ยังเป็นคำใหม่ที่ประชาชนไม่ทราบว่ามีความสำคัญอย่างไร หรือแตกต่างอย่างไรกับการปกครองแบบเดิม ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากในขณะนั้นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังไม่ได้รับการศึกษากันอย่างกว้างขวางเช่นในปัจจุบัน วิชาความรู้เรื่องการเมืองการปกครองก็ไม่เคยได้เรียนรู้กันมาก่อน ซึ่งก็ส่งผลให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเท่าที่ควร และทำให้ประสบกับปัญหาอย่างมากมาย โดยเฉพาะประชาชนนั้นไม่มีความเข้าใจแม้แต่น้อยว่าประชาธิปไตยคืออะไร

รัฐธรรมนูญคืออะไร และตนเองมีความสำคัญอย่างไรกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้เมืองไทยของเราจึงมีการปกครองแบบประชาธิปไตยสลับกับการปกครองแบบอำนาจเผด็จการมาเป็นระยะๆ ทำให้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยขาดช่วงในการพัฒนาตลอดมา ส่งผลให้ประชาชนที่ไม่ได้ศึกษาเรื่องระบบการเมืองการปกครองพลอยขาดความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องของประชาธิปไตยไปด้วย

การที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจหลักการของประชาธิปไตยอย่างถูกต้องเช่นนี้เอง ที่ทำให้การเลือกตั้งแต่ละครั้งมีเสียงครหาว่า นักการเมืองใช้เงินซื้อเสียงจากประชาชนเข้าไปเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กันเป็นจำนวนมาก

หากคำครหานี้เป็นจริงแล้ว ก็นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สำหรับหนทางแก้ปัญหานี้อยู่ทางเดียว คือการให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชน และการเริ่มต้นที่ดีที่สุดก็คือ เริ่มต้นจากตัวเราก่อนเป็นลำดับแรก แล้วถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวนี้ให้กับคนในครอบครัวของเรา เช่นพ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา และเครือญาติของแต่ละคน

เมื่อทุกคนได้เรียนรู้และเห็นความสำคัญของตนเองแล้ว การเลือกตั้งครั้งต่อไปก็จะค่อยๆ พัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับ นั่นคือประชาชนจะเริ่มตระหนักถึงศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ของตนเอง เงินก็จะไม่สามารถซื้อสิทธิ์ซื้อเสียงจากพวกเขาได้ และข้อสำคัญคือ ประชาชนจะเริ่มวิเคราะห้ได้ว่า การที่มีคนเสนอเงินให้เพื่อให้ตนไปลงคะแนนให้ นั้น แสดงว่าจิตใจของนักการเมืองคนนั้นเป็นคนที่มิมีจิตใจไม่บริสุทธิ์ เขาก็จะลงโทษนักการเมืองคนนั้นด้วยการไม่ลงคะแนนให้ ซึ่งผลสุดท้ายนักการเมืองประเภทนี้ก็จะหมดสิ้นไปจากแผ่นดินไทย

สำหรับวิธีการที่จะช่วยกันพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นสามารถจะกระทำได้ในหลายแนวทาง เช่น

1. ใช้สิทธิและเสรีภาพด้วยความเป็นธรรม

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะมีความมั่นคงได้ อยู่ที่การรู้จักใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนด้วยความเป็นธรรมเป็นสำคัญ

การใช้สิทธิและเสรีภาพด้วยความเป็นธรรม เช่นในการเลือกตั้งทุกครั้ง ถ้าหากเรามีสิทธิในการลงคะแนนเสียง เราจะต้องไปใช้สิทธิของเราทุกครั้ง ถ้าหากนักการเมืองคนใดให้สินจ้างรางวัลเพื่อจูงใจให้เราไปลงคะแนนให้แล้ว เราจะต้องพิจารณาให้ถ่องแท้ว่า นักการเมืองคนนั้นจะต้องมีเบื้องหน้าเบื้องหลังที่จะต้องระมัดระวังมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพราะการเสนอตัวเพื่อเข้าไปรับใช้ประชาชน นักการเมืองนั้นจะต้องเสนอเข้าไปด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ ไม่มีผลประโยชน์อื่นใดแอบแฝงอยู่

การที่นักการเมืองคนหนึ่งคนใดมีอำมิสสินจ้างเพื่อจูงใจให้คนไปลงคะแนนเสียงเลือกตนนั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าต้องมีเจตนาอื่นแอบแฝงอยู่ เพราะนักการเมืองที่มีคุณงามความดีนั้น ความดีหรือผลงานที่ตนเองสร้างสรรค์มาย่อมเป็นที่ปรากฏต่อสาธารณชน และประชาชนย่อมมองเห็นคุณงามความดีเหล่านั้นพอที่จะตัดสินใจได้ว่าจะเลือกนักการเมืองคนใดหรือพรรคการเมืองพรรคไหนเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศ หรือตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารประเทศแทนตน

เรื่องนี้เป็นสิทธิของประชาชนที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง และถ้าหากประชาชนได้ใช้สิทธิของตนด้วยความคิดเห็นของตนเองอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมแล้ว สังคมก็จะได้นักการเมืองหรือพรรคการเมืองที่มีผลงานเข้าไปบริหารประเทศ หรือทำหน้าที่ในการตรวจสอบติดตามการบริหารประเทศได้อย่างมีคุณภาพ

นอกจากนี้การปกครองในระบบประชาธิปไตยยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างเสรีอีกด้วย ดังนั้นถ้าหากประชาชนเห็นว่าในท้องถิ่นมีนักการเมืองหรือพรรคการเมืองที่มีผลงานนำให้การสนับสนุน ก็สามารถใช้เสรีภาพทางความคิด เขียน พุด หรือเผยแพร่ด้วยวิธีการอื่นใดเพื่อเสนอแนะให้ผู้อื่นได้นำไปไตร่ตรองได้ด้วยเช่นกัน และถ้าหากนักการเมืองและพรรคการเมืองนั้นๆ มีผลงานจริง มีความบริสุทธิ์ยุติธรรมจริง และเป็นผู้เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมจริง ประชาชนในสังคมก็อาจจะให้การสนับสนุนได้เช่นกัน

การใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นดังกล่าวนี้ ข้อที่ต้องตระหนักอยู่เสมอก็คือ จะต้องกระทำไปด้วยความบริสุทธิ์ใจเป็นที่ตั้ง มิใช่กระทำไปโดยได้รับอำมิสลินจางรางวัล เพราะไม่เช่นนั้นแล้วก็จะเป็นการใช้เสรีภาพของตนไปในทางที่ผิดและทำให้สังคมเสื่อมทรามลงในที่สุด

2. การจัดตั้งกลุ่มพลังมวลชน

การจัดตั้งกลุ่มพลังมวลชน เป็นรูปแบบและวิธีการปกติธรรมดาของการปกครองในระบบประชาธิปไตย การจัดตั้งกลุ่มพลังมวลชนนี้ จะเป็นการจัดตั้งในลักษณะใดก็ได้ เช่นการจัดตั้งกลุ่มที่มีผลประโยชน์อย่างเดียวกัน เช่น กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวไร่ไถ่ย กลุ่มข้าราชการ กลุ่มพ่อค้า กลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มนักเขียนหนังสือพิมพ์ กลุ่มพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะ กลุ่มพัฒนาประชาธิปไตย ฯลฯ ซึ่งการรวมกลุ่มต่างๆ นี้อาจจะใช้ชื่อเรียกที่แตกต่างกัน อาจจะเป็นสหภาพ สหกรณ์ สมาคม หรืออื่นๆ ที่ตั้งขึ้นโดยไม่ผิดกฎหมายของบ้านเมือง

การจัดตั้งกลุ่มพลังมวลชนดังกล่าวนี้ เป็นการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อดูแลผลประโยชน์ในกลุ่มของตน การรวมกลุ่มในลักษณะนี้ทำให้เกิดการรวมพลังที่มีประสิทธิภาพ มีอำนาจในการต่อรองเรื่องที่ดินเห็นว่าจะ

สร้างความเป็นธรรมให้กลุ่มของตนได้ การรวมกลุ่มในลักษณะนี้ แม้แต่ การเมืองระดับประเทศก็ได้มีการรวมกลุ่มกัน เช่น กลุ่มประเทศอาเซียน กลุ่มการค้าตลาดร่วมยุโรป เป็นต้น

การจัดตั้งกลุ่มพลังมวลชน นับเป็นรูปแบบย่อยอีกรูปแบบหนึ่ง ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ลักษณะนี้ ถือว่าเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในด้านการเมืองการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอีกรูปแบบหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ข้อสำคัญต้องระลึกไว้เสมอว่า การจัดตั้งกลุ่ม ดังกล่าวจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นหลัก มิใช่เป็นการจัดตั้งกลุ่มพลังมวลชนขึ้นเพื่อก่อวาทให้เกิดความวุ่นวายใน สังคม เพื่อให้เกิดผลประโยชน์เฉพาะพวกของตน เพราะถ้าหากเป็นเช่นนั้น กลุ่มพลังมวลชนในลักษณะนี้ ไม่ถือว่าเป็นการจัดตั้งขึ้นเพื่อมีส่วนร่วมในการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตย

3. การจัดตั้งหรือการมีส่วนร่วมในพรรคการเมือง

ประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการช่วยกันพัฒนาการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ในหลายรูปแบบ และรูปแบบหนึ่ง ที่ เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ การรวมกลุ่มกันจัดตั้งพรรคการเมือง หรือถ้าหาก ไม่มีบารมีมากพอที่จะก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาเองได้ ก็อาจจะใช้วิธี เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ต่างๆ ก็ได้

การจัดตั้ง หรือการมีส่วนร่วมในพรรคการเมืองดังกล่าว เป็น การเสนอตัวเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศ หรือเข้าไปทำหน้าที่ตรวจสอบ การบริหารประเทศของนักการเมืองหรือพรรคการเมือง ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดแก่ประเทศโดยส่วนรวม ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ปัจจุบันประชาชนใน

บ้านเรายังไม่ตื่นตัวที่จะเข้าไปจัดตั้งพรรคการเมือง หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในพรรคการเมืองกันเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวก็เป็นได้ เพราะไม่ทราบว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญอย่างไรกับการพัฒนาประเทศโดยรวม

แต่ในอนาคตข้างหน้า เมื่อการศึกษามีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนก็อาจจะมีมากยิ่งขึ้น และหนทางหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าวนี้ คนแรกที่น่าจะเริ่มต้นเป็นตัวอย่างก็คือ นักเรียน นิสิต และนักศึกษาทุกคนควรจะเริ่มเป็นต้นแบบของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองตามกำลังความสามารถของแต่ละคนเสียตั้งแต่วันนี้ ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างและเป็นการเริ่มต้นให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และจะได้เริ่มเข้าใจความหมายและตระหนักในคุณค่าของความเป็นประชาธิปไตย และคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีของตนเอง

4. ใช้สติปัญญาในการใช้สิทธิเลือกตั้ง

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะมีการเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศอยู่ตามวาระที่กฎหมายกำหนด

การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้สิทธิใช้เสียงเลือกผู้แทนของตนในระดับต่างๆ เช่นนี้ เป็นการเปิดทางเลือกให้ประชาชนได้โดยตรงเลือกคนดี มีผลงานปรากฏเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นหรือต่อชาติบ้านเมือง เข้าไปทำหน้าที่แทนตน หรือบางคนอาจจะเห็นว่าตนเองก็เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและพร้อมที่จะทำคุณประโยชน์ให้กับท้องถิ่นหรือแก่ชาติบ้านเมือง ก็สามารถจะลงสมัครรับเลือกตั้งให้ประชาชนตัดสินใจเลือก ก็

สามารถจะกระทำได้เช่นกัน

ในกรณีที่เราเป็นผู้หนึ่งที่จะต้องใช้สิทธิเลือกตั้งนั้น สิ่งที่ต้องตระหนักก็คือ ในการเลือกตั้งทุกครั้งจำเป็นต้องใช้สติปัญญาของตนพิจารณาคุณสมบัติของผู้เสนอตัวเข้าไปเป็นผู้แทนของประชาชนอย่างรอบคอบ และต้องระลึกไว้เสมอว่าบุคคลที่เราจะใช้สิทธิเลือกเขาเข้าไบนั้น คือคนที่ต้องเข้าไปทำหน้าที่แทนเรา ถ้าหากเลือกคนคดโกงเข้าไปทำหน้าที่แทนเรา ก็เหมือนกับว่าเรานั้นกำลังคดโกงต่อสังคมของเราไปด้วย

ด้วยเหตุนี้ ก่อนที่เราจะมอบความไว้วางใจให้แก่ใคร เราจำเป็นต้องมีการตรวจสอบโดยใช้วิจารณญาณให้รอบคอบเสียก่อน อย่าตัดสินใจเพียงแค่คนอื่นเขาบอกว่าดี แต่ต้องตัดสินใจเพราะได้ไตร่ตรองแล้วว่า นักการเมือง หรือพรรคการเมืองนั้นมีแนวคิด นโยบาย มีความรู้ความสามารถ และมีผลงานทั้งส่วนตัวและส่วนรวมเป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองของเรา

การใช้สติปัญญาในการใช้สิทธิเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการสำคัญกระบวนการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพ

5. การส่งเสริมกระบวนการเลือกตั้ง

ในการเลือกตั้งทุกครั้ง กิจกรรมสำคัญกิจกรรมหนึ่งที่นักการเมือง และพรรคการเมืองต่างๆ จะต้องกระทำก็คือ การหาเสียง

การหาเสียง เป็นกระบวนการสำคัญยิ่งของนักการเมืองและพรรคการเมือง ที่จะให้ประชาชนทราบว่า ตนเอง หรือพรรคการเมืองที่ตนเองสังกัดอยู่นั้นมีแนวความคิด นโยบาย ในการที่จะเข้าไปบริหารประเทศอย่างไร จะเข้าไปแก้ไขปัญหทั้งด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง ปัญหาปากท้องของประชาชน ปัญหาความเป็นอยู่ของ

ประชาชน ปัญหาเรื่องผลผลิตของประชาชน ปัญหาการคมนาคมของประชาชน ปัญหาการค้าระหว่างประเทศ หรือแม้แต่ปัญหาการจราจรในเมืองหลวง และเมืองใหญ่ๆ ซึ่งเป็นปัญหาที่ประชาชนกำลังเผชิญอยู่ด้วยแนวคิด และวิธีการอย่างไร

เมื่อประชาชนใช้สติปัญญาไตร่ตรองดูแล้ว หากเห็นว่าการเมืองคนใด หรือพรรคการเมืองใด มีแนวคิดที่น่าจะสร้างสรรค์ประโยชน์ให้กับตนเองและสังคมมากกว่านักการเมืองคนอื่น หรือพรรคการเมืองพรรคอื่น ก็ตัดสินใจใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ักการเมือง หรือพรรคการเมืองที่ตนเองชอบ

กระบวนการเลือกตั้งในลักษณะนี้ ประชาชนสามารถส่งเสริมกระบวนการเลือกตั้งดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ประการแรกเลยก็เช่นการเข้าร่วมในกิจกรรมเชิญชวนให้ประชาชนได้ออกไปใช้สิทธิใช้เสียงในวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดอภิปราย จัดนิทรรศการ จัดทำป้ายเชิญชวนการใช้สิทธิใช้เสียง การเขียนบทความเชิญชวน และหากเป็นหน่วยงานที่มีเงินสนับสนุนก็อาจจะจัดทำบทวิทยุ-โทรทัศน์ ข้อความเชิญชวนประชาชนให้ออกไปใช้สิทธิใช้เสียงกันให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ก็ได้

ทั้งหมดนี้คือตัวอย่างของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาการปกครองในระบบประชาธิปไตยของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ตามหลักการของการปกครองในระบบประชาธิปไตย

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา แยกรายจังหวัด

คำนวณจากจำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541
ตามประกาศสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ลงวันที่ 27 มกราคม 2542

1. จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร 61,466,178 คน
2. เกณฑ์เฉลี่ยราษฎร 153,665 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน
3. เกณฑ์เฉลี่ยราษฎร 307,330 คน ต่อสมาชิกวุฒิสภา 1 คน

ที่	จังหวัด	จำนวน ราษฎร	จำนวน ส.ส. ของจังหวัด	จำนวน ส.ว. ของจังหวัด
1	กรุงเทพมหานคร	5,647,799	37	18
2	กระบี่	351,548	2	1
3	กาญจนบุรี	775,198	5	2
4	กาฬสินธุ์	982,951	6	3
5	กำแพงเพชร	770,667	5	2
6	ขอนแก่น	1,738,532	11	6
7	จันทบุรี	481,058	3	2
8	ฉะเชิงเทรา	636,323	4	2
9	ชลบุรี	1,053,433	7	3
10	ชัยนาท	353,749	2	1
11	ชัยภูมิ	1,124,447	7	4
12	ชุมพร	454,170	3	1

ที่	จังหวัด	จำนวน ราษฎร	จำนวน ส.ส. ของจังหวัด	จำนวน ส.ว. ของจังหวัด
13	เชียงราย	1,268,569	8	4
14	เชียงใหม่	1,582,222	10	5
15	ตรัง	584,154	4	2
16	ตราด	221,904	1 (2)	1
17	ตาก	479,105	3	2
18	นครนายก	243,275	2	1
19	นครปฐม	765,425	5	2
20	นครพนม	711,116	5	2
21	นครราชสีมา	2,534,287	17	8
22	นครศรีธรรมราช	1,521,057	10	5
23	นครสวรรค์	1,137,945	7	4
24	นนทบุรี	826,464	5	3
25	นราธิวาส	662,234	4	2
26	น่าน	488,192	3	2
27	บุรีรัมย์	1,513,889	10	5
28	ปทุมธานี	616,636	4	2
29	ประจวบคีรีขันธ์	473,335	3	1
30	ปราจีนบุรี	441,343	3	1
31	ปัตตานี	599,219	4	2
32	พระนครศรีอยุธยา	730,740	5	2
33	พะเยา	517,731	3	2
34	พังงา	231,649	2	1
35	พัทลุง	502,709	3	2

ที่	จังหวัด	จำนวน ราษฎร	จำนวน ส.ส. ของจังหวัด	จำนวน ส.ว. ของจังหวัด
36	พิจิตร	604,039	4	2
37	พิษณุโลก	868,684	6	3
38	เพชรบุรี	456,527	3	1
39	เพชรบูรณ์	1,049,516	7	3
40	แพร่	495,722	3	2
41	ภูเก็ต	231,206	2	1
42	มหาสารคาม	936,490	6	3
43	มุกดาหาร	330,413	2	1
44	แม่ฮ่องสอน	232,938	2	1
45	ยโสธร	553,794	4	2
46	ยะลา	429,501	3	1
47	ร้อยเอ็ด	1,321,035	9	4
48	ระนอง	155,204	1	1
49	ระยอง	515,008	3	2
50	ราชบุรี	819,360	5	3
51	ลพบุรี	759,446	5	2
52	ลำปาง	809,185	5	3
53	ลำพูน	409,091	3	1
54	เลย	635,845	4	2
55	ศรีสะเกษ	1,440,947	9	5
56	สกลนคร	1,090,190	7	3
57	สงขลา	1,210,921	8	4
58	สตูล	256,800	2	1

ที่	จังหวัด	จำนวน ราษฎร	จำนวน ส.ส. ของจังหวัด	จำนวน ส.ว. ของจังหวัด
59	สมุทรปราการ	969,321	6	3
60	สมุทรสงคราม	208,408	1	1
61	สมุทรสาคร	416,393	3	1
62	สระแก้ว	538,696	4(3)	2
63	สระบุรี	602,026	4	2
64	สิงห์บุรี	226,091	2	1
65	สุโขทัย	630,292	4	2
66	สุพรรณบุรี	858,750	6	3
67	สุราษฎร์ธานี	876,407	6	3
68	สุรินทร์	1,382,274	9	4
69	หนองคาย	897,626	6	3
70	หนองบัวลำภู	491,217	3	2
71	อ่างทอง	290,595	2	1
72	อำนาจเจริญ	364,321	2	1
73	อุดรธานี	1,507,882	10	5
74	อุตรดิตถ์	484,737	3	2
75	อุทัยธานี	331,295	2	1
76	อุบลราชธานี	1,754,910	11	6
	รวมทั้งสิ้น	61,466,178	400	200

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวน ส.ส. คำนวณตามจำนวนราษฎร
เมื่อ 31 ธันวาคม 2540

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแยกรายจังหวัด

คำนวณจากจำนวนราษฎรที่ราชอาณาจักร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541
ตามประกาศสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ลงวันที่ 27 มกราคม 2542

1. จำนวนราษฎรที่ราชอาณาจักร 61,466,178 คน
2. เกณฑ์เฉลี่ยราษฎร 153,665 คน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 1 คน

ที่	จังหวัด	จำนวน ราษฎร	จำนวน ส.ส. (ตัวเต็ม)	จำนวน เขตที่เหนือ	ลำดับที่ ของเขต	จำนวน ส.ส. ที่ได้จากเขต	รวม ส.ส. ของจังหวัด
1	กรุงเทพมหานคร	5,647,799	36	115,859	23	1	37
2	กระบี่	351,548	2	44,218	55	-	2
3	กาญจนบุรี	775,196	5	6,873	73	-	5
4	กาฬสินธุ์	982,951	6	60,961	41	-	6
5	กำแพงเพชร	770,667	5	2,342	74	-	5
6	ขอนแก่น	1,738,532	11	48,217	50	-	11
7	จันทบุรี	481,056	3	20,063	67	-	3
8	ฉะเชิงเทรา	636,323	4	21,663	65	-	4
9	ชลบุรี	1,053,433	6	131,443	13	1	7
10	ชัยนาท	353,749	2	46,419	53	-	2
11	ชัยภูมิ	1,124,447	7	48,792	49	-	7
12	ชุมพร	454,170	2	146,840	4	1	3
13	เชียงราย	1,268,569	8	39,249	58	-	8
14	เชียงใหม่	1,582,222	10	45,572	54	-	10
15	ศรีสะเกษ	584,154	3	123,159	16	1	4
16	ตราด	221,904	1	68,239	38	-	1(2)
17	ตาก	479,105	3	18,110	68	-	3
18	นครนายก	243,275	1	89,610	31	1	2
19	นครปฐม	765,425	4	150,765	2	1	5

ที่	จังหวัด	จำนวน ราษฎร	จำนวน ส.ส. (ตัวเต็ม)	จำนวน เศษที่นั่งหรือ ของเศษ	ลำดับที่ ของเศษ	จำนวน ส.ส. ที่ได้จากเศษ	รวม ส.ส. ของจังหวัด
20	นครพนม	711,116	4	96,456	27	1	5
21	นครราชสีมา	2,534,287	16	75,647	36	1	17
22	นครศรีธรรมราช	1,521,057	9	138,072	9	1	10
23	นครสวรรค์	1,137,945	7	62,290	40	-	7
24	นันทบุรี	826,464	5	58,139	43	-	5
25	นราธิวาส	662,234	4	47,574	51	-	4
26	น่าน	488,192	3	27,197	61	-	3
27	บุรีรัมย์	1,513,889	9	130,904	14	1	10
28	ปทุมธานี	616,636	4	1,976	75	-	4
29	ประจวบคีรีขันธ์	473,335	3	12,340	72	-	3
30	ปราจีนบุรี	441,343	2	134,013	12	1	3
31	ปัตตานี	599,219	3	138,224	8	1	4
32	พระนครศรีอยุธยา	730,740	4	116,080	22	1	5
33	พะเยา	517,731	3	56,736	45	-	3
34	พังงา	231,649	1	77,984	33	1	2
35	พิจิตร	502,709	3	41,714	56	-	3
36	พิจิตร	604,039	3	143,044	6	1	4
37	พิษณุโลก	868,684	5	100,359	26	1	6
38	เพชรบุรี	456,527	2	149,197	3	1	3
39	เพชรบูรณ์	1,049,516	6	127,526	16	1	7
40	แพร่	495,722	3	34,727	59	-	3
41	ภูเก็ต	231,206	1	77,541	35	1	2
42	มหาสารคาม	936,490	6	14,500	71	-	6
43	มุกดาหาร	330,413	2	23,083	62	-	2
44	แม่ฮ่องสอน	232,938	1	79,273	32	1	2

ที่	จังหวัด	จำนวน ราษฎร	จำนวน ส.ส. (ตัวเต็ม)	จำนวน เขตที่เหนือ	ลำดับที่ ของเขต	จำนวน ส.ส. ที่ได้จากเขต	รวม ส.ส. ของจังหวัด
45	ยโสธร	553,794	3	92,799	28	1	4
46	ยะลา	429,501	2	122,171	19	1	3
47	ร้อยเอ็ด	1,321,035	8	91,715	29	1	9
48	ระนอง	155,204	1	1,539	76	-	1
49	ระยอง	515,008	3	54,012	47	-	3
50	ราชบุรี	819,360	5	51,035	48	-	5
51	รพบุรี	759,448	4	144,786	5	1	5
52	ลำปาง	809,185	5	40,860	57	-	5
53	ลำพูน	409,091	2	101,761	25	1	3
54	เลย	635,845	4	21,185	66	-	4
55	ศรีสะเกษ	1,440,947	9	57,961	44	-	9
56	สกลนคร	1,090,190	7	14,535	70	-	7
57	สงขลา	1,210,921	7	135,266	11	1	8
58	สตูล	256,800	1	103,135	24	1	2
59	สมุทรปราการ	969,321	6	47,331	52	-	6
60	สมุทรสงคราม	206,408	1	54,743	46	-	1
61	สมุทรสาคร	416,393	2	109,063	20	1	3
62	สระแก้ว	538,696	3	77,701	34	1	4(3)
63	สระบุรี	602,026	3	141,031	7	1	4
64	สิงห์บุรี	226,091	1	72,426	37	1	2
65	สุโขทัย	630,292	4	15,632	69	-	4
66	สุพรรณบุรี	858,750	5	90,425	30	1	6
67	สุราษฎร์ธานี	876,407	5	106,083	21	1	6
68	สุรินทร์	1,382,274	8	152,954	1	1	9
69	หนองคาย	897,626	5	129,301	15	1	6

ที่	จังหวัด	จำนวน ราษฎร	จำนวน ส.ส. (ตัวเต็ม)	จำนวน เศษที่เหลือ	ลำดับที่ ของเศษ	จำนวน ส.ส. ที่ได้จากเศษ	รวม ส.ส. ของจังหวัด
70	หนองบัวลำภู	491,217	3	30,222	60	-	3
71	อ่างทอง	290,595	1	136,930	10	1	2
72	อำนาจเจริญ	364,321	2	56,991	42	-	2
73	อุดรธานี	1,507,882	9	124,897	17	1	10
74	อุตรดิตถ์	464,737	3	23,742	64	-	3
75	อุทัยธานี	331,295	2	23,965	63	-	2
76	อุบลราชธานี	1,754,910	11	64,595	39	-	11
	รวมทั้งสิ้น	61,466,178	363	-	-	37	400

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวน ส.ส. คำนวณตามจำนวนราษฎร เมื่อ 31 ธันวาคม 2540

จำนวนสมาชิกวุฒิสภาแยกรายจังหวัด

คำนวณจากจำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541
ตามประกาศสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ลงวันที่ 27 มกราคม 2542

1. จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร 61,466,178 คน
2. เกณฑ์เฉลี่ยราษฎร 307,330 คน ต่อสมาชิกวุฒิสภา 1 คน

ที่	จังหวัด	จำนวน ราษฎร	จำนวน ส.ว. (คัวเดิม)	จำนวน คนที่เหลือ ของเศษ	ลำดับที่ ที่ได้จากเศษ	จำนวน ส.ว. ที่ได้จากเศษ	รวม ส.ว. ของจังหวัด
1	กรุงเทพมหานคร	5,647,799	18	115,859	46	-	18
2	กระบี่	351,548	1	44,218	58	-	1
3	กาญจนบุรี	775,198	2	160,538	34	-	2
4	กาฬสินธุ์	982,951	3	60,961	52	-	3
5	กำแพงเพชร	770,667	2	156,007	35	-	2
6	ขอนแก่น	1,738,532	5	201,882	23	1	6
7	จันทบุรี	481,058	1	173,728	30	1	2
8	ฉะเชิงเทรา	636,323	2	21,663	62	-	2
9	ชลบุรี	1,053,433	3	131,443	42	-	3
10	ชัยนาท	353,749	1	46,419	56	-	1
11	ชัยภูมิ	1,124,447	3	282,457	22	1	4
12	ชุมพร	454,170	1	146,840	39	-	1
13	เชียงราย	1,268,589	4	39,249	59	-	4
14	เชียงใหม่	1,582,222	5	45,572	57	-	5
15	ศรีสะเกษ	584,154	1	276,824	9	1	2
16	สุราษฎร์ธานี	221,904	1	-	-	-	1
			(ต่ำกว่าเกณฑ์)				
17	ตาก	479,105	1	171,775	31	1	2

ที่	จังหวัด	จำนวน ราษฎร	จำนวน ส.ว. (ตัวเต็ม)	จำนวน สมาชิกพรรค	ลำดับที่ ของสมาชิก	จำนวน ส.ว. ที่ได้จากสมาชิก	รวม ส.ว. ของจังหวัด
18	นครนายก	243,275	1 (ต่ำกว่าเกณฑ์)	-	-	-	1
19	นครปฐม	765,425	2	150,765	37	-	2
20	นครพนม	711,116	2	96,456	49	-	2
21	นครราชสีมา	2,534,287	8	75,647	51	-	8
22	นครศรีธรรมราช	1,521,057	4	291,737	4	1	5
23	นครสวรรค์	1,137,945	3	215,955	16	1	4
24	นนทบุรี	826,464	2	211,804	17	1	3
25	นราธิวาส	662,234	2	47,574	54	-	2
26	น่าน	488,192	1	180,862	28	1	2
27	บุรีรัมย์	1,513,689	4	284,569	6	1	5
28	ปทุมธานี	616,636	2	1,976	66	-	2
29	ประจวบคีรีขันธ์	473,335	1	166,005	33	-	1
30	ปราจีนบุรี	441,343	1	134,013	41	-	1
31	ปัตตานี	599,219	1	291,889	3	1	2
32	พระนครศรีอยุธยา	730,740	2	116,080	45	-	2
33	พะเยา	517,731	1	210,401	19	1	2
34	พังงา	231,649	1 (ต่ำกว่าเกณฑ์)	-	-	-	1
35	พัทลุง	502,709	1	195,379	24	1	2
36	พิจิตร	604,039	1	296,709	1	1	2
37	พิษณุโลก	868,684	2	254,024	11	1	3
38	เพชรบุรี	456,527	1	149,197	38	-	1
39	เพชรบูรณ์	1,049,516	3	127,526	43	-	3
40	แพร่	495,722	1	188,392	26	1	2

ที่	จังหวัด	จำนวน ราษฎร	จำนวน ส.ว. (ตัวเต็ม)	จำนวน เขตที่เหลือ	ลำดับที่ รองชนะเลิศ	จำนวน ส.ว. ที่ได้จากเขต	รวม ส.ว. ของจังหวัด
41	ภูเก็ต	231,206	1 (ต่ำกว่าเกณฑ์)	-	-	-	1
42	มหาสารคาม	936,490	3	14,500	65	-	3
43	มุกดาหาร	330,413	1	23,083	61	-	1
44	แม่ฮ่องสอน	232,938	1 (ต่ำกว่าเกณฑ์)	-	-	-	1
45	ยโสธร	553,794	1	246,464	12	1	2
46	ยะลา	429,501	1	122,171	44	-	1
47	ร้อยเอ็ด	1,321,035	4	91,715	50	-	4
48	ระนอง	155,204	1 (ต่ำกว่าเกณฑ์)	-	-	-	1
49	ระยอง	515,008	1	207,678	20	1	2
50	ราชบุรี	819,360	2	204,700	21	1	3
51	ลพบุรี	759,446	2	144,786	40	-	2
52	ลำปาง	809,185	2	194,525	25	1	3
53	ลำพูน	409,091	1	101,761	48	-	1
54	เลย	635,845	2	21,185	63	-	2
55	ศรีสะเกษ	1,440,947	4	211,627	18	1	5
56	สกลนคร	1,090,190	3	168,200	32	-	3
57	สงขลา	1,210,921	3	288,931	5	1	4
58	สตูล	256,800	1 (ต่ำกว่าเกณฑ์)	-	-	-	1
59	สมุทรปราการ	969,321	3	47,331	55	-	3
60	สมุทรสงคราม	208,408	1 (ต่ำกว่าเกณฑ์)	-	-	-	1

ที่	จังหวัด	จำนวน ราษฎร	จำนวน ส.ว. (ตัวเต็ม)	จำนวน เศษที่เหลือ	ลำดับที่ ของเศษ	จำนวน ส.ว. ที่ได้จากเศษ	รวม ส.ว. ของจังหวัด
61	สมุทรสาคร	416,393	1	109,063	47	-	1
62	สระแก้ว	538,696	1	231,366	14	1	2
63	สระบุรี	602,026	1	294,696	2	1	2
64	สิงห์บุรี	226,091	1 (ต่ำกว่าเกณฑ์)	-	-	-	1
65	สุโขทัย	630,292	2	15,632	64	-	2
66	สุพรรณบุรี	858,750	2	244,090	13	1	3
67	สุราษฎร์ธานี	876,407	2	261,747	10	1	3
68	สุรินทร์	1,382,274	4	152,954	36	-	4
69	หนองคาย	897,626	2	282,966	7	1	3
70	หนองบัวลำภู	491,217	1	183,887	27	1	2
71	อ่างทอง	290,595	1 (ต่ำกว่าเกณฑ์)	-	-	-	1
72	อำนาจเจริญ	364,321	1	56,991	53	-	1
73	อุดรธานี	1,507,882	4	278,562	8	1	5
74	อุตรดิตถ์	484,737	1	177,407	29	1	2
75	อุทัยธานี	331,295	1	23,965	60	-	1
76	อุบลราชธานี	1,754,910	5	218,280	15	1	6
	รวมทั้งสิ้น	61,466,178	169	-	-	31	200

ภาคผนวก 2

นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 จนถึง ปี พ.ศ. 2542 (นับถึงเดือนตุลาคม 2542) นั้น ประเทศไทยมีนายกรัฐมนตรีมาแล้วจำนวน 22 คน ดังนี้

1. พระยามโนปกรณนิติธาดา
2. พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา
3. จอมพลแปลก พิบูลสงคราม
4. พันตรีควง อภัยวงศ์
5. นายทวี บุณยเกตุ
6. หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช
7. นายปรีดี พนมยงค์ (หลวงประดิษฐมนูธรรม)
8. พลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ (หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์)
9. นายพจน์ สารสิน
10. จอมพลถนอม กิตติขจร
11. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

12. นายสัญญา ธรรมศักดิ์
13. พลตรีหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช
14. นายธานินทร์ กรัยวิเชียร
15. พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์
16. พลเอกเปรม ติณสูลานนท์
17. พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ
18. นายอานันท์ ปันยารชุน
19. พลเอกสุจินดา คราประยูร
20. นายชวน หลีกภัย
21. นายบรรหาร ศิลปอาชา
22. พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ

บรรณานุกรม

- กนก วงษ์ตระหง่าน. **พรรคการเมืองไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. **การเสริมสร้างวินัยคู่มือแนะแนวทางปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2537.
- คณะรัฐมนตรี, สำนักเลขาธิการ. **60 ปี คณะรัฐมนตรีไทย**. กรุงเทพมหานคร : (ม.ป.ท.), 2535.
- คณิน บุญสุวรรณ. **คู่มืออ่านรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โครงสร้างและหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2541.
- จรรยา สุภาพ. **ระบบการเมืองเปรียบเทียบ (ประชาธิปไตย : เผด็จการ) และหลักวิเคราะห์การเมืองแผนใหม่**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2519.
- จรรยา สุภาพ. **ลัทธิการเมืองและเศรษฐกิจเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2538.
- วิชาการ, กรม. **แนวพระราชดำริแก้รัชกาล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2527.
- ชุมพร สังขปริชา. **ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง ว่าด้วยธรรมชาติมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.
- ทนต์ ประชาธิปก. **พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์. (ม.ป.ป.).

- ทักษ์ เจริญเดียรณ. การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.
- นิติธรรม, สำนักพิมพ์. พระราชบัญญัติพรคการเมือง พ.ศ. 2534.
กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บี. เจ. เพลท โปรเซสเซอร์,
2538.
- นาวิ สังสิวรารักษ์. จุดบอดประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร :
ห้างหุ้นส่วนจำกัดสายอักษร, 2530.
- ประเวศ วะสี. การปฏิรูปทางการเมืองทางออกของประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, (ม.ป.ป.).
- ประเวศ วะสี. ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน. กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้ว
การพิมพ์, 2538.
- ฝ่ายผลิตเอกสารรัฐสภา, กองการประชาสัมพันธ์. กฎหมายระเบียบ
ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา กฎหมายจัดระเบียบปฏิบัติราชการ
ฝ่ายรัฐสภา. กรุงเทพมหานคร : กองการพิมพ์สำนักงาน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2539.
- พระธรรมปิฎก. พัฒนาปัญญา เล่าเรื่องให้โยมฟัง ชุดที่ 2.
กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด พันนี้พับลิชชิง, 2537.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) วัฒนธรรมไทยสู่ยุคการเป็นผู้นำและ
เป็นผู้ให้. กรุงเทพมหานคร : นิสนราการพิมพ์, 2537.
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. ระบบการทุจริตเลือกตั้ง. กรุงเทพ-
มหานคร : MILD PUBLISHING, (ม.ป.ป.).
- พิพัฒน์ วิเชียรสุวรรณ. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ
ปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : เจริญรัฐการพิมพ์, (ม.ป.ป.).

พิพัฒน์ วิเชียรสุวรรณ. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธ-
ศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2538. กรุงเทพ-
มหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2538.

พัฒนาประชาธิปไตย, คณะกรรมการ. ปฏิรูปการเมืองไทย. กรุงเทพ-
มหานคร : (ม.ป.ท.), 2538.

พัทธยา สายหู. กลไกของสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. การเผยแพร่รัฐธรรมนูญและพัฒนาวิถีชีวิต
แบบประชาธิปไตย. เอกสารโรเนียว, 2540.

สมบัติ จันทรวงศ์, ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. อยู่เมืองไทย รวมบทความ
ทางการเมือง เพื่อเป็นเกียรติแด่ศาสตราจารย์ เสน่ห์ จามริก
ในโอกาสอายุครบ 60 ปี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหา-
วิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.

สมภาร พรหมทา. ปรัชญาสังคมและการเมือง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

สมัคร บุราวาศ. ประวัติและลัทธิของปวงปรัชญาเมธี. กรุงเทพ-
มหานคร : โรงพิมพ์แพร่พิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล หจก, 2522.

สิริกัญยา มั่งสูงเนิน. สถาบันพระปกเกล้า ร.ร.สอนประชาธิปไตย.
เดลินิวส์ (2 สิงหาคม 2538) : 5.

หยุด แสงอุทัย. บนเส้นทางประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : 21
เซ็นจูรี, 2535.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. สอนนักประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร :
บริษัทพิมพ์เนศวันดี ตั้ง เซนเตอร์, 2538.

ผู้เขียน

นายถวัลย์ มาตรฐาน

ผู้ตรวจ

นายสมบูรณ์ สุขสำราญ

บรรณาธิการ

นางบุญสม น้ำเจริญ

นางสาวระเบียบ กิตติมากุลนรเดช

ผู้ออกแบบรูปเล่ม

นายสมเจตน์ กาฬศิษย์

